

บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในการประเมินข้อเสนอข้อพิพาท :

ศึกษากรณีของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

จังหวัดน่าน

นายอนันต์ อินทร์พิจิตร

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2558

**The Role of Municipal Sub-District Council Members in Conciliatory Resolution:
A Case Study of the Thung Chang Municipal Sub-District Council
in Nan Province**

Mr. Anan Inpichit

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Local Politics and Government

School of Political Science

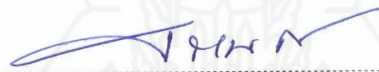
Sukhothai Thammathirat Open University

2015

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในการประนีประนอม
ข้อพิพาท : ศึกษากรณีของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง
จังหวัดน่าน
ชื่อและนามสกุล นายอนันต์ อินทร์พิจิตร
วิชาเอก การเมืองการปกครองท้องถิ่น
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล

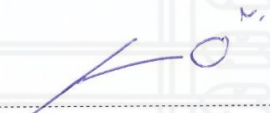
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์อุทพร อิศรชัย)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมปฤณ นิยมไทย)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในการประนีประนอมข้อพิพาท:

ศึกษารณิของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

ผู้ศึกษา นายอนันต์ อินทร์พิจิตร **รหัสนักศึกษา** 2568001073 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล **ปีการศึกษา** 2558

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง จังหวัดน่าน (2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างซึ่งเลือกแบบเจาะจง คือ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างจำนวน 12 คน เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า (1) บทบาทสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างในการประนีประนอมข้อพิพาทได้แก่ การรับเรื่องร้องเรียน-ร้องทุกข์ การรับฟังปัญหาของที่เกิดกรณีข้อพิพาท การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร้องเรียน-ร้องทุกข์ การประนีประนอมข้อพิพาทให้กับประชาชนในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลทุ่งช้าง เมื่อเกิดกรณีข้อพิพาทระหว่างกัน (2) ปัญหาอุปสรรคได้แก่ 1) สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างขาดความเชื่อมั่นเพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติชัดเจน 2) สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจการประนีประนอมข้อพิพาทที่ถูกต้อง 3) ประชาชนบางคนยังไม่ให้การยอมรับการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแนวทางแก้ไขได้แก่ 1) ต้องบัญญัติเป็นกฎหมายที่ชัดเจนให้อำนาจหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทแก่สมาชิกสภาเทศบาลตำบล 2) จัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการประนีประนอมข้อพิพาทที่ถูกต้องแก่สมาชิกสภาเทศบาลตำบล 3) สนับสนุนงบประมาณการประนีประนอมข้อพิพาทเป็นการเฉพาะ

คำสำคัญ บทบาท สมาชิกสภาเทศบาลตำบล การประนีประนอมข้อพิพาท ตำบลทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

Independent Study title: The Role of Municipal Sub-District Council Members in Conciliatory Resolution: A Case Study of the Thung Chang Municipal Sub-District Council in Nan Province

Author: Mr. Anan Inpichit; **ID:** 2568001073; **Degree:** Master of Political Science;

Independent Study advisor: Dr. Pathan Suvanamongkol, Associate Professor;

Academic year: 2015

Abstract

The objective of this research is twofold: (1) to study the role of the members of Thung Chang Municipal Sub-District Council in conciliatory resolution; and (2) to identify challenges in local conciliatory processes and recommend the solutions.

This is a qualitative research. The key informants, selected through purposive samplings, include 12 members of Thung Chang Municipal Sub-District Council. This thesis employs interview questionnaires as the principal research tool. Data are analyzed by descriptive analysis.

The research shows that, firstly, the members of Thung Chang Municipal Sub-District Council have played a lead role in conciliation when conflicts arose among local citizens. The roles include receiving complaints over grievances, hearing causes of conflictual issues, facilitating interactions, building confidence between parties to conflict, settle the disputes through conciliation. Secondly, the challenges in conciliatory process are identified as (1) the lack of public confidence because no legal framework is provided for municipal sub-district council members to act as conciliators; (2) the inadequacy of knowledge and understanding of proper conciliatory methods; (3) the incomplete acceptance on the part of the citizens involved. Approaches to solving these problems are: (1) enactment of laws to provide authorities for municipal sub-district council members to act as local conciliators; b) providing training for municipal sub-district council members on proper conflict conciliation methods; and c) setting aside a special budget line for local conflict resolution.

Keywords: Roles of Municipal Sub-District Council Members, Conciliation, Local Cconflicts, Thung Chang Sub-district, Nan Province

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้ ผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล ประธานกรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดให้คำแนะนำ ระยะเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ มาตั้งแต่ต้นจนสำเร็จอย่างเอาใจใส่เป็นพิเศษ

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบ และให้คำแนะนำด้านงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ขอขอบคุณ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือ และสละเวลาตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์อย่างดียิ่ง ตลอดจนเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่านที่ให้การปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

ขอรำลึกถึงพระคุณบิดา-มารดา ผู้ให้กำเนิด คุณครูทุกท่านที่ให้ความรู้ตั้งแต่เริ่มศึกษา จนถึงปัจจุบัน

อนันต์ อินทร์พิจิตร

มิถุนายน 2559

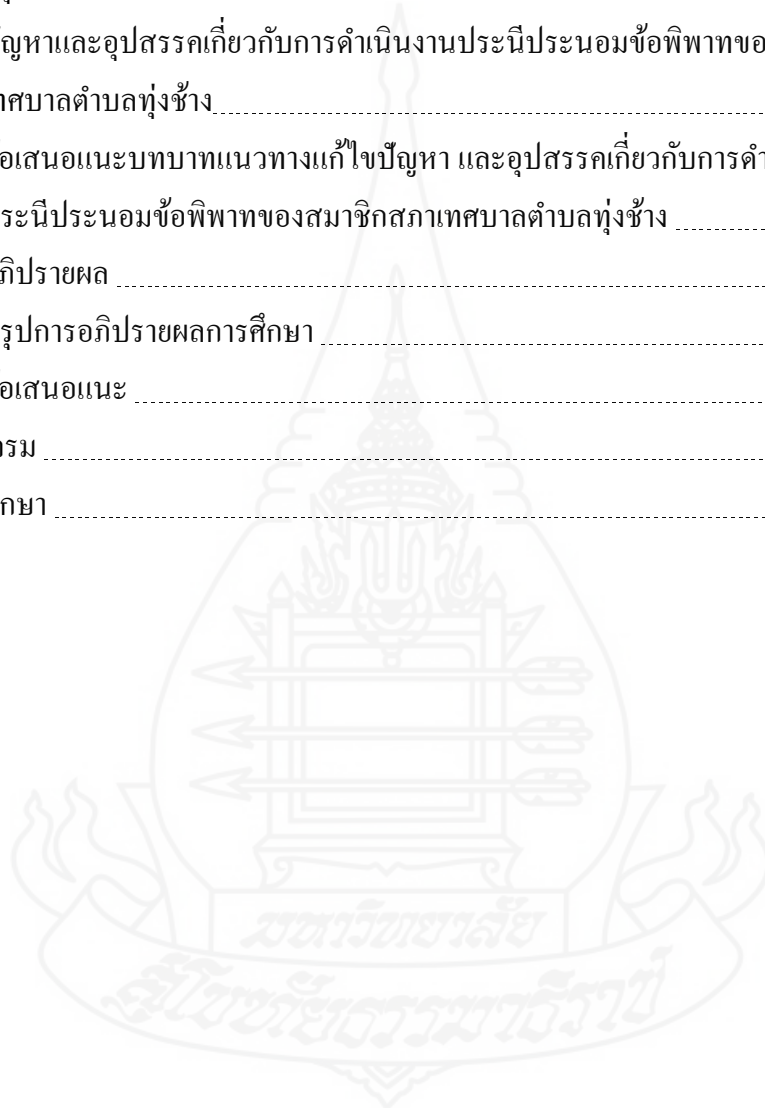

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
ขอบเขตงานวิจัย	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	3
ประโยชน์ที่จะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรม ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
ประชาสังคม (Civil Society)	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประนีประนอมข้อพิพาท	14
แนวคิดและทฤษฎีความขัดแย้ง	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	45
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	50
บทบาทการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	50
ปัญหา อุปสรรคการดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท	56
ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค การประนีประนอมข้อพิพาท ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง จังหวัดน่าน	58

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	61
สรุปผลการวิจัย	61
ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภา เทศบาลตำบลทุ่งช้าง.....	65
ข้อเสนอแนะบทบาทแนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงาน ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	67
อภิปรายผล	69
สรุปการอภิปรายผลการศึกษา	72
ข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	76
ประวัติผู้ศึกษา	80

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3.1 ผู้มีบทบาทสำคัญในการประณีประนอมข้อพิพาท (กลุ่มตัวอย่าง) 47

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในการประนีประนอมกรณีข้อพิพาท: ศึกษากรณีสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นการศึกษามหาวิทยาลักษณ์การประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ที่เกิดกรณีข้อพิพาทต่อกัน เพื่อไม่ให้มีการดำเนินคดีต่อกันตามกระบวนการในศาลยุติธรรมปกติ ที่ต้องจบลงศาล ซึ่งการดำเนินคดีความนั้น มีขั้นตอนและวิธีการมากมายที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ตั้งแต่การยื่นคำฟ้อง ส่งคำคู่ความ การสืบพยาน จนกระทั่งถึงศาลตัดสิน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องตกเป็นจำเลย ก็ต้องสู้คดีโดยการยื่นคำให้การ ระบุนพยานเพื่อนำสืบหักล้างพยานฝ่ายโจทก์กว่าจะสิ้นสุดคดีทำให้เสียเวลามากมาย ทั้งผลของคดีบางครั้งจะสร้างความพอใจให้กับฝ่ายหนึ่ง แต่อีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่อาจยอมรับผลของการตัดสินของศาลยุติธรรม ทำให้เกิดความเครียดกันบาดหมางมืออยู่ต่อกันไปอีกไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นวิธีการที่จะช่วยลดปัญหาดังกล่าว หน่วยงานของรัฐบาลในหลายประเทศ จึงหันมาใช้วิธีการประนีประนอมข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หรือบางแห่งอาจกำหนดเป็นเงื่อนไขว่า การฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมจะกระทำไม่ได้ ต่อเมื่อนำข้อพิพาทผ่านกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทเสียก่อน ทั้งนี้เพราะมีวัตถุประสงค์จะลดจำนวนคดีที่เข้าสู่ศาล อีกทั้งเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ และสร้างความพึงพอใจให้แก่คู่พิพาทลดค่าใช้จ่าย ไม่เสียเวลา และรักษาความสัมพันธ์ที่ดีของคู่พิพาทได้ และที่สำคัญไม่มีกระบวนการพิจารณาที่ยุ่งยาก จึงทำให้คู่พิพาทได้เจรจาตกลงผ่อนปรนซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความเป็นจริงและเป็นธรรมยอมรับซึ่งกันและกัน นั่นเอง

จากการศึกษาดังกล่าวสามารถที่จะประมวลถึงความเป็นมา และความจำเป็นถึงบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลได้ดังนี้

1.1 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลมีบทบาทรับเรื่องร้องเรียน-ร้องทุกข์ จากทุกฝ่ายที่เกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างกัน เพื่อนำกรณีที่เกิดปัญหาข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาท

1.2 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลมีบทบาทสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร้องเรียน-ร้องทุกข์ ทุกฝ่ายและผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทเอง เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันทำให้เกิดผลดี ต่อทุกฝ่าย

1.3 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลมีบทบาทรับฟังปัญหาความเดือดร้อนของผู้ร้องเรียน ร้องทุกข์ โดยให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกๆฝ่าย รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชา สังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลทุ่่งข้าง โดยไม่ให้เกิดมีอคติใดๆเกิดขึ้นในใจของผู้ทำหน้าที่ ประนีประนอมข้อพิพาท

1.4 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลมีบทบาทเป็นผู้ดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท เริ่ม ตั้งแต่รับคำร้องจนถึงสิ้นสุด โดยมีการทำบันทึกยุดิเรื่องที่เป็นข้อพิพาทของทุกฝ่าย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในการทำหน้าที่ประนีประนอม ข้อพิพาท

2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงาน ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่่งข้าง

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงาน ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่่งข้างส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชา สังคม

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน การศึกษาถึงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาล ตำบลทุ่่งข้างรวมถึงปัจจัยที่สำคัญต่อการประนีประนอมข้อพิพาท สภาพปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับการดำเนินงานประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่่งข้าง

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ สถานที่ทำการศึกษาคือ พื้นที่ที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบล ทุ่่งข้าง จังหวัดน่าน ทั้งหมด

3.3 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการศึกษาประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาล ตำบลทุ่่งข้างผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทที่อยู่ในเขตเทศบาล จำนวน 12 คน ใน 8 หมู่บ้าน

3.4 ขอบเขตด้านเวลา ผู้ศึกษาวิจัย ใช้ระยะเวลาในการศึกษาจัดเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2558 ถึงเดือน ตุลาคม 2558

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

- บทบาทในการรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง
- บทบาทในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่เกิดกรณีพิพาทและผู้ดำเนินการประนีประนอม
- บทบาทในการรับฟังปัญหาความเดือดร้อนของกลุ่มพิพาท
- บทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาทของกลุ่มที่เกิดข้อพิพาท

5. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

“บทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาท” หมายถึง ในการศึกษาคั้งนี้ศึกษาประเด็น ความรู้ความสามารถความเข้าใจเกี่ยวกับการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ทุ่งช้าง เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีต่อการประนีประนอมข้อพิพาท สภาพปัญหา และอุปสรรค เกี่ยวกับการดำเนินงานประนีประนอมข้อพิพาทในเขตเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

“สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งให้เข้าไปดำรง ตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลตำบล จำนวน 12 คน ใน 8 หมู่บ้าน

“กรรมการโดยตำแหน่ง” หมายถึง ตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลที่มีตำแหน่งเป็น กรรมการประนีประนอมข้อพิพาทในเขตเทศบาล

“การศึกษา” หมายถึง ระดับการศึกษาที่จบชั้นสูงสุดตามหลักสูตรของกระทรวง ศึกษาธิการหรือสถาบันการศึกษาที่ทางราชการรับรองของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล โดยแบ่ง ออกเป็น 3 ระดับคือ ต่ำกว่า ม.3, ม. 3 ขึ้นไป หรือปริญญาตรีขึ้นไป

“รายได้” หมายถึง รายได้ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลโดยเฉลี่ยต่อปี

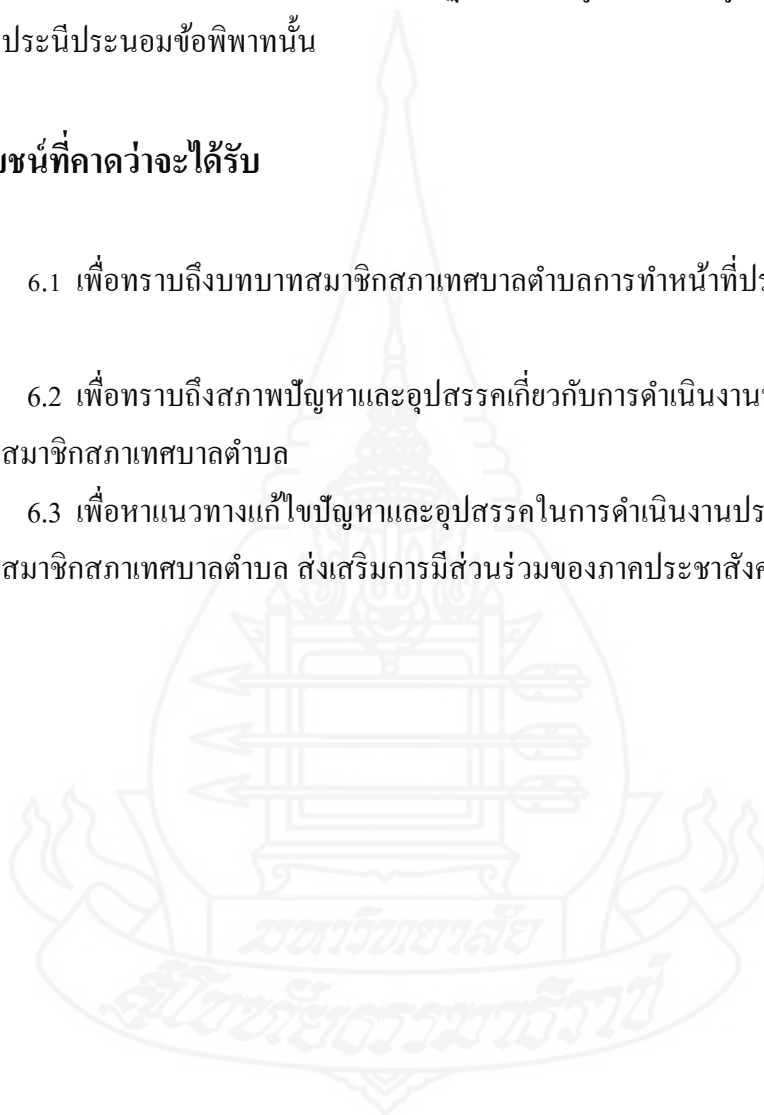
“คู่พิพาท” หมายถึง คู่กรณีที่มีข้อพิพาทและได้ยินยอมนำข้อพิพาทนั้นเข้าสู่ กระบวนการ ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ ประนีประนอมข้อพิพาท

“ฝ่ายปกครอง” หมายถึง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และตำรวจใน ท้องที่

“ประสิทธิภาพในการประนีประนอมข้อพิพาท” หมายถึง ผลที่คู่พิพาทพอใจในการ
“ภาคประชาสังคม” หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลทุ่ง
ช้างประนีประนอมข้อพิพาทโดยถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และเป็นไปตามข้อบังคับว่าด้วยการ
ปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาท พ.ศ.2530 และตามด้วยทกกฎหมาย รวมทั้งการลงบันทึกการ
ประนีประนอมข้อพิพาทและรายงานผลการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง โดยคู่พิพาทยอมรับผลการ
ดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทนั้น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 เพื่อทราบถึงบทบาทสมาชิกสภาเทศบาลตำบลการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อ
พิพาท
- 6.2 เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานประนีประนอมข้อ
พิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล
- 6.3 เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานประนีประนอมข้อ
พิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

บทที่ 2

วรรณกรรม ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันแม้ว่ารัฐจะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคมโดยมีกระบวนการของศาลยุติธรรม เป็นกลไกในการตัดสินชี้ขาด เพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นก็ตาม การดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาของศาล ต้องมีกฎเกณฑ์ขั้นตอน ที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งมีความสลับซับซ้อนในการดำเนินคดีจะต้องอาศัยการเรียนรู้ซึ่งกฎหมาย ต้องอาศัยทนายความ มาดำเนินการให้ ทำให้คู่พิพาทต้องเสียเวลา และต้องเสียค่าใช้จ่ายมากมาย ซึ่งบางครั้งอาจไม่ตรงตามความต้องการของคู่พิพาท และไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคม โดยเฉพาะสังคมที่ประกอบธุรกิจการค้า ที่ต้องการระงับข้อพิพาทที่รวดเร็ว สามารถรักษาชื่อเสียง รักษาความสัมพันธ์ของคู่พิพาทไว้ได้ เนื่องจากศาลมีข้อจำกัดในเรื่องของการพิจารณาที่มีลักษณะที่เป็นทางการ และจะต้องเคร่งครัดตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่โดยเฉพาะประเทศไทย เป็นประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายลายลักษณ์อักษร บางกรณีจึงไม่สามารถนำแนวทางของจารีตประเพณีมาประกอบการพิจารณาแทนตัวบทกฎหมายได้ดังนั้นหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย จึงพยายามแสวงหาเครื่องมือ และกลไกอื่นมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาล เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมปัจจุบันที่ต้องการความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม โดยการตั้งองค์กรประนีประนอมข้อพิพาท โดยวิธีการจัดให้คู่พิพาทตกลงกันเอง หรือองค์กรดังกล่าวจัดหากคนกลางมาทำหน้าที่ประนีประนอม ซึ่งกลไกดังกล่าวมีใช้ของใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มียอยู่แล้วตามธรรมชาติของสังคมมนุษย์

การทำงานด้านการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง นอกจากเป็นความต้องการให้สังคมในเขตเทศบาลตำบลทุ่งช้างเพื่อให้เกิดความเป็นปึกคั่นคือสุขสงบแล้ว ยังทำให้เราได้เห็นบทบาทการทำงานในรูปแบบการทำงานภาคประชาสังคมมากขึ้น

ชัยรัตน์ เจริญสิน โอบาร (2520, น. 49-50) ได้อธิบายคำว่าภาคประชาสังคม คือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนทางสังคมในปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสังคมประชาธิปไตย ในความเป็นจริงโดยภาพรวมแล้วทุกภาคส่วนของเทศบาลตำบลทุ่งช้างจะต้องร่วมมือกันทำงาน นั่นคือบทบาทการทำงานที่ต้องมีจิตสำนึกร่วมกัน โดยทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือผ่านองค์กรท้องถิ่น คือ สภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างผู้ซึ่งขึ้นอาสาเข้ามาทำงานประนีประนอมข้อพิพาท ให้กับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลทุ่งช้างที่เกิดปัญหาข้อพิพาท

ระหว่างกัน ถึงแม้ว่าการทำงานในลักษณะการขันอาสาเข้ามาทำนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นการหวังผล ค่าความนิยมทางการเมืองระดับท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่ก็เกิดจากความเสียสละทำหน้าที่ ที่ต้องการ แก้ปัญหาความขัดแย้งให้กับผู้ที่เกิดกรณีข้อพิพาท นอกเหนือจากหน้าที่หลัก

เทศบาลตำบลทุ่งช้าง (2543, น. 6) เทศบาลปริทัศน์สื่อสารงานช้างคำเสี่ยงก้องจากห้อง ไพร ได้กล่าวถึงหน้าที่หลักของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลที่บัญญัติอยู่ในเทศบัญญัติโดยรวม 4 ประการ คือ

1. หน้าที่เลือกฝ่ายบริหาร เช่น เลือกนายกเทศมนตรี
2. หน้าที่สะท้อนความต้องการของประชาชน โดยรับรู้ปัญหา ความต้องการ ความเดือดร้อน และการร้องเรียน
3. หน้าที่ออกกฎหมาย (เทศบัญญัติ) โดยพิจารณาเพื่อ,กลั่นกรอง,อนุมัติ,ตามมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543 กำหนดว่า“เทศบาลมีอำนาจตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย.....”
4. หน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหาร โดยการตั้งกระทู้ถามต่อฝ่ายบริหาร, การตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการสามัญ/วิสามัญ เสนอการออกเสียงประชามติในเขตเทศบาล ฯลฯ

จากการติดตามการทำงานในเบื้องต้นทำให้เราทราบว่า การทำงานด้านการ ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง เป็นการทำงานที่ไม่มีบัญญัติไว้ใน กฎหมายเทศบัญญัติโดยตรง แต่เป็นหน้าที่โดยรวมดังได้กล่าวแล้วข้างต้น โดยการยอมรับฟัง ปัญหาของประชาชน สนองความต้องการของประชาชน แก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และรับข้อร้องเรียนของประชาชน อาจถือได้ว่าเป็นการเมืองท้องถิ่นแบบใหม่ ที่มีองค์ประกอบ ของการเมืองภาคประชาสังคมระดับท้องถิ่น ที่มีการเผชิญหน้าระหว่างกันของผู้ที่เกิดกรณีข้อพิพาท เข้าลักษณะทั่วไปของประชาสังคมที่ต้องการแก้ปัญหากันเองภายในท้องถิ่น ที่ไม่ชอบหรือไม่ ยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐ แต่ก็มีความร่วมมือกับรัฐได้ ประชาสังคมไม่นิยมปัจเจกชน หากแต่ เป็นการเมืองประชาสังคมมีการเรียกร่วมๆ ทั่วไป ว่าเป็นการเมืองแบบใหม่ (the new/postmodern politics) โดยรูปแบบของการเมืองแบบใหม่ คือการให้ประชาชนคนธรรมดาทั่วไป สามารถมี บทบาทกำหนดรูปแบบของการทำงานเอง การเคลื่อนไหวเอง เพื่อปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของ ประชาชน ในที่นี้หมายถึงรูปแบบการทำงานการประนีประนอมข้อพิพาทที่ทำเป็นเรื่องเฉพาะของ สภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเพื่อระงับข้อพิพาทไม่ให้ ลูกหลาน บานปลาย ใหญ่โต จนยากที่จะแก้ไขได้ ในภายหลังและอาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมภายในเขตเทศบาลนั้นๆ คิดตามมาโดยที่ไม่มีใคร คาดคิด

1. ประชาสังคม (Civil Society)

1.1 ความหมายของประชาสังคม

1.1.1 *ชยอนันต์ สมุทรวณิช* (2533, น. 76-90) ประชาสังคมไม่ได้เกิดขึ้นในประเทศไทยโดยตรง แต่หากเกิดขึ้นในยุโรป (คริสต์ศตวรรษที่ 18) มีนักวิชาการของไทยหลายท่านได้ใช้ภาษาไทยเทียบเคียงกันหลายคำ อาทิ เช่น “สังคมประชาธรรม” (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม) “สังคมราษฎร์” (เสนห์ จามริก) “วิถีประชา” (ชยอนันต์ สมุทรวณิช) “อารยสังคม” (อนเนก เหล่าธรรมทัศน์) “สังคมเข้มแข็ง” (ธีรยุทธ บุญมี) เป็นต้น ในความหมายรวมคือ การที่กลุ่มประชาชนทั่วไป ต่างมีจิตสำนึกร่วมกันหรือร่วมกลุ่มกันทำกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่เป็นผลประโยชน์ของคนในสังคมส่วนรวม โดยอาจมีการร่วมมือผ่านองค์กรที่หลากหลายไม่มีข้อจำกัดในวิธีและรูปแบบ อาจมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เพื่อการแลกเปลี่ยนซึ่งข้อมูลและข่าวสาร อาจมีการสร้างเอกลักษณ์ขององค์กรขึ้นเป็นการเฉพาะ ด้วยความผูกพันทางความเชื่อร่วมกัน ที่แตกต่างจากสังคมปกติโดยทั่วไปตรงที่ประชาชนหรือกลุ่มสมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่สาธารณะ (Public sphere) มีความสนใจอยากแก้ปัญหา ด้วยความเอื้ออาทร มีแนวคิดเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รับฟังปัญหาและแก้ปัญหาของสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันที่มีต่อส่วนรวมที่สำคัญอาจเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพราะประชาสังคมจะมีความสัมพันธ์กับภาครัฐโดยบริบทของตัวเอง มีความจริงกล่าวว่าในกรณียุคสมัยที่รัฐมีอำนาจมาก ประชาสังคมอาจมีขนาดเล็ก และอาจมีการเผชิญหน้าระหว่างกัน

ในประเทศไทยมีความชัดเจนในเรื่องประชาสังคม เมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 45 บัญญัติไว้ว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นองค์กรเอกชน และรัฐธรรมนูญไทยในหลายมาตราได้ระบุถึงสิทธิ และหน้าที่ขององค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งในเรื่องสาธารณสุข การศึกษา สิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิมนุษยชน การประชาสัมพันธ์ การเลือกตั้ง รวมทั้งการให้องค์กรเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในด้านนิติบัญญัติ โดยกำหนดให้มีผู้แทนองค์กรเอกชนด้านเด็ก ด้านสตรี ด้านคนชรา ผู้พิการทุพพลภาพ ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการในการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก สตรี คนชราผู้พิการทุพพลภาพ โดยการเข้ามาทำงานขององค์กรต่างๆ ที่ส่วนใหญ่ต่างก็มีศักยภาพและมีทุนมีบุคลากรในการบริหารจัดการด้วยตนเอง อาจจะมีลักษณะหลากหลายโดยมีความจำเป็นพื้นฐานของแต่ละชุมชน ประกอบด้วยการมีจิตสำนึกสาธารณะหรือที่นิยมเรียกกันว่าการมีจิตสาธารณะที่อาจเป็นทั้งสถาบัน มีกิจกรรมและรวมทั้งยังเป็นกลยุทธในการจัดการ โดยอาจ รวบรวมเอาองค์ความรู้ของชาวบ้าน ที่มีอยู่แล้วนำออกมาสู่สังคมวงกว้าง รวมทั้ง

การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างสังคมชาวบ้านด้วยตนเอง เช่น ดูแลสุขภาพอนามัยแบบองค์รวม ป่าไม้ชุมชน, การทำการเกษตรธรรมชาติ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การทำเกษตรทางเลือก รวมทั้งการดูแลแก้ไขป้องกันไม่ให้เกิดความเดือดร้อนที่ส่งผลมาจากข้อพิพาทระหว่างผู้คนในชุมชนเอง รวมทั้งการอาสาประนีประนอมข้อพิพาทให้กับคนในชุมชนที่เกิดกรณีข้อพิพาทระหว่างกัน

1.1.2 ชีรยุทธ บุญมี (2547, น. 36) บทบาทประชาสังคมภายใต้แนวคิดของธรรมชาติ รัฐแห่งชาติ หมายถึงการทำงานของภาคประชาสังคมโดยอาศัยความเข้าใจในบทบาทของตัวเองที่ต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์

โดยมีหลักการพื้นฐานสำคัญของประชาสังคม คือ

- 1) **เป็นการสมัครใจไม่ได้เกิดขึ้น** โดยมีใครหรือหน่วยงานใดบังคับ หรือให้การสนับสนุน โดยการเสนอให้ผลประโยชน์ใดๆ หรือจูงใจด้วยเหตุอื่นใด
- 2) **ก่อตัวขึ้นมาเองโดยมีสาเหตุ** คือ อาจมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น หรืออาจไม่มีเหตุการณ์ใดๆ เกิดขึ้นก็ได้ แต่เกิดจากการก่อตัวขึ้นมาเองเพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์กับคนในสังคมนั้นๆ
- 3) **สนับสนุนตนเอง** ไม่ต้องการและไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ แต่ทำงานร่วมกันกับรัฐได้
- 4) **เป็นอิสระจากรัฐ** เป็นอิสระจากกลุ่มพรรคการเมือง, กลุ่มผู้มีอิทธิพล, กลุ่มผลประโยชน์ๆ
- 5) **มีกรอบของกฎระเบียบที่สร้างขึ้นใช้เอง** ที่อาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามสถานการณ์ผู้ที่เข้าสู่กระบวนการประชาสังคมได้ดีจะต้องเข้าใจและใส่ใจความคิดสังคมนั้นๆ

1.1.3 ชีรยุทธ บุญมี (2547, น. 40) แนวทางการศึกษาขบวนการสังคมนั้นใหม่ จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นไม่ให้เกิดอาการที่เรียกว่าการหลงทาง ทางความคิด ประกอบด้วยหลัก 4 ประการ

- 1) **ประชาสังคมไม่เกี่ยวกับเรื่องของคนชั้น** แต่เป็นเรื่องของความเสมอภาคของประชาชน
- 2) **เป็นการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง** โดยไม่ผ่านพรรคการเมืองหรือหน่วยงานของรัฐเพราะอาจตกเป็นเครื่องมือการเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
- 3) **เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีในส่วนตัว** ไม่เกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ใดๆ เพราะไม่หวังอำนาจใดๆ

4) *อาศัยโลกเป็นศูนย์กลาง* ไม่ใช่มนุษย์เป็นศูนย์กลางและมีความสนใจในสภาพแวดล้อม

ในบริบทของสังคมไทยนายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์ ได้ให้ความหมายว่าการที่ผู้คนในสังคมน้อย-ใหญ่ได้เห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไขจึงมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civil Consciousness) ร่วมกัน มาร่วมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civil group) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคประชาสังคม(ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา หรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civil network)

1.1.4 ใพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ให้ความหมายของประชาสังคมว่า หมายถึง “สังคมที่ประชาชนทั่วไป ต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้นในความหมายที่เปิดกว้างที่สุดเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เติมช่องว่างระหว่างครอบครัว รัฐ และตลาด เป็นความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามโลกทัศน์

1.1.5 พิศาล วิสาโล (2543, น. 25) กล่าวในพุทธศาสนากับประชาสังคม ว่าปรัชญาสังคมมีผลต่อความหมายของความเป็นบุคคลที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ว่าเป็นผู้ที่ประเสริฐกว่าคำว่าสัตว์ที่มีชีวิตเท่านั้นและบุคคลที่จะเป็นผู้ให้ความหมายได้ ก็อาจมีแต่เฉพาะในส่วนของภาระลงมือปฏิบัติที่อาจมีความแตกต่างกัน ก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล หรือแต่ละองค์กรประชาสังคมนั้น ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีประชาสังคมที่ดำเนินการอยู่ทุกภาคส่วนแต่ยังประสบกับปัญหาต่างๆ มาก เช่น

1) *ประชาสังคมขาดการยอมรับ* อาจมีสาเหตุมาจากรัฐหรือเอกชนที่ทำงานด้านประชาสังคมนั้นยังขาดการให้การศึกษารเรียนรู้ที่ถูกต้องกับประชาชนหรือเกิดจากการทำงานที่ผิดพลาดขององค์กรภาคประชาสังคมเอง ที่ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในองค์กร

2) *มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนขององค์กรเอกชนที่ทำงานด้านบริการทำให้สิ้นเปลืองบุคลากรและงบประมาณ* รวมทั้งการบริการที่มีลักษณะแย่งกันทำ เช่น องค์กรที่ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ประสบอุบัติเหตุบนท้องถนนแย่งกันช่วยเหลือจนเกิดการวิวาทระหว่างองค์กรกันเอง

3) *ขาดการบูรณาการด้านบุคลากรและทุนในทุกภาคส่วนทั้งรัฐและเอกชน* ที่น่าจะขับเคลื่อนไปด้วยกัน กลับเป็นลักษณะของการไม่ไว้วางใจกันระหว่างภาครัฐและองค์กรเอกชน

1.1.6 เดือน ดวงดี (2522, น. 78) ได้อธิบายประชาสังคมในความหมายปรัชญาการเมืองตะวันตกจากโบราณถึงปัจจุบัน ว่าประชาสังคมต้องอาศัยองค์ประกอบเฉพาะที่สามารถอธิบายความหมายของตัวเองได้ไม่จำเป็นต้องมีการบัญญัติศัพท์ที่มีความหมายเฉพาะแต่มุ่งให้พิจารณาองค์ประกอบดังนี้

1) **มีโครงสร้างขององค์กร** ประชาสังคมในแต่ละองค์กร เพราะการมีโครงสร้างองค์กร ที่ส่งผลให้เกิดความมั่นคงขององค์กรทำให้การดำเนินการต่างๆขององค์กร มีความถูกต้องชัดเจนมั่นคง และสามารถดำเนินการด้วยความมั่นใจโดยอาศัยสมาชิกในองค์กร ประชาสังคมให้การปรึกษาหารือกันเองโดยมีเรื่องของการถกเถียง ตีความ นิยาม และมีการหาทางออกของปัญหา อาศัยความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกัน คือองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ องค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ องค์ความรู้ทางการบริหารจัดการ มาประยุกต์เชื่อมโยง โดยการรู้จักแยกแยะว่า ความรู้แบบไหน จะใช้เมื่อใด ในขั้นตอนของการถกเถียงแลกเปลี่ยน เพราะองค์กรประชาสังคมไม่มีการกระทำการใดๆ โดยผ่านรัฐหรือองค์กรของรัฐหรือพรรคการเมืองโดยตรง

2) **เป็นเรื่องส่วนบุคคล** ไม่มีความผูกพันถึงบุคคลอื่นหรือสถานที่อื่นหรือองค์กรอื่นโดยผู้เข้าร่วมกับองค์กรมีสิทธิเสรีภาพในการเข้าร่วมกับองค์กรประชาสังคม ทั้งการแสดงความคิดเห็น การยอมรับหรือแสดงข้อโต้แย้งระหว่างกันภายในองค์กร ไม่มีภาวะกดดันในการแสดงความคิดเห็นระหว่างสมาชิกองค์กร

3) **ไม่มีการแบ่งสรรผลกำไร** ที่อาจจะเกิดขึ้นโดยในความมุ่งหมายเริ่มต้นขององค์กรไม่ได้หวังผลของกำไรในการดำเนินการ แต่เมื่อในการดำเนินการใดๆ ถึงแม้ว่าจะเกิดผลกำไรขึ้น ก็จะไม่มีการแบ่งสรรผลกำไรนั้น

4) **เป็นเรื่องของการปกครองตนเองดูแลตนเอง** เพราะไม่ได้อยู่ในหมวดการดำเนินการของรัฐหรือผู้ปกครองดำเนินการโดยตรง แต่การพูดถึงประชาสังคมไม่สามารถพูดได้อย่างโดดเดี่ยว โดยจะต้องมองถึงความสัมพันธ์ส่วนอื่นๆ ในสังคม เช่น รัฐและภาคธุรกิจเอกชนด้วย เพราะต้องเกี่ยวข้องกับการบริหาร นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายสาธารณะ และการตลาดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

5) **เป็นการสมัครใจ** ที่เกิดจากอุดมการณ์และแนวคิดส่วนบุคคล ไม่ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มใดหรือหมู่คณะใด เพราะต้องอาศัยการมีความเสียสละที่เป็นแนวคิดส่วนตัว ที่ต้องการเสียสละประโยชน์เฉพาะส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยไม่มีการร้องขอหรือบังคับให้เข้าร่วมในการเข้าสู่องค์กรประชาสังคม

1.2 บทบาทภาคประชาสังคมที่สำคัญ

1.2.1 การส่งเสริมให้เกิดความเป็นพลเมือง ซึ่งในมุมมองเหมือนเป็นพื้นเพของการขับเคลื่อนของคนในสังคมท้องถิ่นที่จะต้องให้ความสำคัญกับทุกหน่วยในสังคมท้องถิ่นนั้นว่ามีความสำคัญเท่ากันจึงจำเป็นต้องทำงานแบบบูรณาการร่วมกันให้มากกว่าที่เป็นอยู่

1.2.2 มีความรับผิดชอบต่อบ้านเมือง โดยให้มีความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ ที่ทุกคนจะต้องทำต้องให้กับบ้านเมือง ที่ตนเองอยู่อาศัย ไม่ให้คิดถึงแต่เรื่องสิทธิที่ตนเองจะได้รับเพียงส่วนเดียว

1.2.3 มีความเสียสละต่อส่วนรวม มากกว่าการเห็นประโยชน์แต่ส่วนตน หรือประโยชน์พวกพ้องและญาติพี่น้องของตนเอง มีการเสียสละส่วนย่อยเพื่อรักษาประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

1.2.4 มีการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งพาตนเอง ไม่รอแต่การช่วยเหลือของฝ่ายรัฐหรือฝ่ายบริหารเพียงด้านเดียว

บุญนาถ ติวกุล (2546, น. 43) อธิบายคำว่าประชาสังคมในชนบทไทยกับการพัฒนาสู่ประชาสังคม จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจที่เกิดจากการพัฒนาเรียนรู้ที่ต้องอาศัยเวลาที่จะหล่อหลอมทำความเข้าใจของคนในชนบทเองไม่จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาเรียนรู้ที่เป็นวิชาการ เพราะประชาสังคมจะสมบูรณ์หรือไม่ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบหลักอยู่ดี

1.3 องค์ประกอบของประชาสังคมมี 3 ส่วน คือ

1.3.1 จิตสำนึกประชาสังคม เป็นจิตสำนึกส่วนบุคคลที่จำเป็นต้องได้รับการกล่อมเกลามาจากครอบครัว จากหลักธรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ และจากสถาบันการศึกษา (โรงเรียน)

1.3.2 โครงสร้างประชาสังคม ซึ่งถือว่าเป็นโครงสร้างหลักที่จะทำให้ประชาสังคมยืนหยัดอยู่ได้มั่นคงขึ้นเพราะหากไม่มีโครงสร้างที่มั่นคงประชาสังคมจะคงอยู่ได้ไม่นานในสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลาในปัจจุบัน

1.3.4 เครือข่ายประชาสังคม ทั้งเครือข่ายในความคิดเรื่องประชาสังคมเดียวกัน และเครือข่ายประชาสังคมอื่นๆ ที่แตกต่างกันเพราะบางอย่างเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ไม่มีสิ้นสุด เป็นการศึกษาจากรุ่นสู่รุ่นต่อกันไปเป็นพลวัตไม่มีจบสิ้น บางยุคบางสมัยอาจมีความรุ่งเรืองถึงขีดสุดแต่ในบางยุคบางสมัยอาจมีการตกต่ำถึงขีดสุดจนแทบจะไม่มีใครกล่าวถึงได้เช่นกัน

รูปแบบปฏิบัติการของประชาสังคมมีสองแนวปฏิบัติแตกต่างกันไปตามพื้นฐานโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อประเพณีและวัฒนธรรม มี 2 รูปแบบใหญ่ คือ

1. รูปแบบการสร้างสมานฉันท์
2. ลักษณะการเผชิญหน้า

รูปแบบแรก เป็นการยอมรับ และสนับสนุนรัฐหรือเห็นด้วยกับอำนาจรัฐหรือฝ่ายการเมือง มีการเสริมสร้าง หรือไปด้วยกันได้ดีกับกิจกรรม แนวทางการปฏิบัติของรัฐหรือหน่วยงานราชการ หมายถึงปฏิสัมพันธ์เชิงประสาน

รูปแบบที่สอง เป็นการไม่เชื่อรัฐหรือการไม่ยอมรับอำนาจของฝ่ายบริหารเป็นลักษณะของอารยะขัดขืน (Civil Disobedience) เป็นรูปแบบปฏิสัมพันธ์เชิงลบ หรืออาจจะหมายถึงปฏิสัมพันธ์เชิงปะทะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มพลเมืองมีความรู้สึกคับแค้นใจ ที่ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่ยุติธรรม ไม่ได้รับการสนองตอบและต้องการมีส่วนร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวของเขาหรือประเด็นสาธารณะ อารยะขัดขืนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามปกติวิสัยของสังคมที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งมีเหตุผล 3 ประการ คือ

ประการแรก คือหลักของความยุติธรรมภายใต้สิทธิหน้าที่ ที่เท่าเทียมกัน
ประการที่สอง คือ การตั้งใจหรือจงใจฝ่าฝืน หรือละเมิดอย่างไร้ความเกรงกลัว

ประการที่สาม คือ โอกาสที่จะดำเนินการได้อย่างเท่าเทียมกันทั้งหมด อาจเป็นการปฏิบัติการที่ร้ายร้อนหรือ อาจจะคู่ขนานและปฏิพากษ์กับรัฐ ไม่ตรงหรือไม่ลงตัวกับกฎหมาย นโยบาย กิจกรรมหรือแนวทางของรัฐ

ชัชวาล ทองดีเลิศ (2543, น. 28) บันทึกถึง NGO อธิบายการพัฒนารูปแบบที่เกิดจากความเชื่อ ความคิดของคนในสังคมแต่ละยุคสมัยว่ามีการเคลื่อนไหวเป็นสองแนวทางแต่ก็พบว่ามีการพัฒนาการรูปแบบปฏิบัติการหรือการเคลื่อนไหว 2 รูปแบบ คือ

1) *รูปแบบดั้งเดิม* ไม่เชื่อรัฐหรือราชการ แล้วมีการก่อการจลาจล การต่อต้าน การลอบสังหารผู้นำหรือผู้ปกครอง การเป็นขบถต่อผู้เก็บภาษีโดยไม่ยอมเสียภาษีให้รัฐ การไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง ฯลฯ

2) *รูปแบบใหม่* ไม่เชื่อรัฐหรือราชการ แล้วมีการประท้วง มีการนัดหยุดงาน มีการกดดันเพื่อกลุ่มผลประโยชน์ มีการวิพากษ์วิจารณ์ฝ่ายตรงข้าม เช่น ข้าราชการหรือฝ่ายการเมือง อารยะขัดขืนเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงพฤติกรรมของประชาชนหรือพลเมืองที่แสดงออกทางการเมืองตามสิทธิของพลเมือง เกิดขึ้นมานานแต่โบราณกาลดังเช่นบทสนทนาระหว่าง *โสกราตีสกับไครโต* ซึ่งเป็นฐานแนวคิดของการเชื่อฟังและไม่เชื่อฟังรัฐ โดยพลเมืองต้องกล้าเสนอแนะหรือกล้าจัดการ

ต่อฝ่ายการเมืองอย่างมีเกียรติ และปฏิเสธการเชื่อฟังหรือการไม่เคารพต่อรัฐหากรัฐปฏิบัติไม่ถูกต้อง และต้องกระทำอย่างเปิดเผย เสนอให้พลเมืองเคารพกฎหมายหรือฝ่าฝืนกฎหมายได้โดยไม่ใช้ความรุนแรง เป็นการต่อสู้แบบอหิงสาปราศจากอาวุธ

เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์ (อ้างถึง แนว Cohen, 2527: 85) ความหมายของลักษณะของอารยะขัดขืนใน เปลือยประสบการณ์ NGO ด้านป่าและทรัพยากร

1.4 ลักษณะของอารยะขัดขืนโดยยึดแนว Cohen

1.4.1 ต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมของสาธารณชน ซึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องของเอกชนหรือปัจเจกชน เช่น ต้องการที่จะทำการหยุดชะงักหรือให้เกิดการสูญเสียความชอบธรรมของรัฐ ที่เกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย คำสั่ง นโยบาย และกิจกรรม

1.4.2 ไม่ใช่เป็นการปฏิวัติ เพราะไม่ใช่เป็นเรื่องการแย่งอำนาจ หรือหวังชิงตำแหน่งเพื่อครองครองอำนาจทางการเมือง แต่เป็นการกระทำขัดขืนต่อต้านอำนาจรัฐที่ใช้ผิดๆ หรือละเมิดสิทธิ เสรีภาพพลเมือง รัฐไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ประชาชนจึงเคลื่อนไหวด้วยสันติวิธี

1.4.3 การกระทำของผู้ชนบ้านหลัง ไม่ใช่การกระทำแบบอารยะขัดขืนเพราะเป็นการกระทำที่ไร้ระเบียบ ไร้เหตุผล ทำลายล้าง สร้างความเสียหาย แม้ว่าอาจจะเกิดมาจากความคับแค้นใจ ต่อความ ยุติธรรมหรือการทำทลายกฎหมาย

1.4.4 ไม่ใช่เป็นการกระทำของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน นักการเมืองฝ่ายค้านหรือฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลโดยหวังที่จะล้มรัฐบาลหรือระบบ โครงสร้างที่ดำรงอยู่

1.4.5 เป็นการกระทำที่ไม่รุนแรง หรือไม่ทำลายทรัพย์สินของสาธารณะชนและทรัพย์สินของปัจเจกชนไม่สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกับสาธารณะ

1.4.6 ต้องเป็นการดำเนินการที่เต็มไปด้วยเหตุผล หรือมีมโนสำนึก มีความตั้งใจ จงใจ ใคร่ครวญและไตร่ตรองหรือเลือกสรรที่เต็มไปด้วยสติปัญญา มีลักษณะที่เปิดเผย ไม่มีหลบซ่อน

1.4.7 ดำเนินการด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เช่นการอดข้าวประท้วง แม้กระทั่งการสวดมนต์ภาวนาก็มีความจำเป็นและพร้อมที่จะทนทุกข์ทรมานจากการดำเนินการให้ถึงที่สุด

ฉะนั้น การวิจัยบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างในการประนีประนอมข้อพิพาท จึงมองกรอบการศึกษาในเรื่องดังกล่าว โดยมุ่งศึกษาไปที่โครงสร้างบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล โดยเฉพาะบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาท เพื่อให้ทราบว่าบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ในการประนีประนอมข้อพิพาทที่ได้ปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ หรือสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย ของการประนีประนอมข้อพิพาทของประชาชน ที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ ซึ่ง

แนวทางที่เกี่ยวข้องได้แก่ หลักการประเมินประนีประนอมข้อพิพาทที่มีแนวคิดมาจากแนวคิดการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมชาติทั่วไปในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีหรือธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวข้องนำมาประกอบการประเมินประนีประนอมยอมความแก่กัน รวมทั้งความขัดแย้งแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและโครงสร้างของผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินประนีประนอม ตลอดจนศึกษาทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวกับหัวข้อที่จะศึกษาดังจะกล่าวต่อไป

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินประนีประนอมข้อพิพาท

สัมพันธ์ เตชะอริก และคณะ (2540, น. 85) อธิบายความจำเป็นที่ต้องศึกษาถึงทฤษฎีการประเมินประนีประนอมข้อพิพาทกับการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน ว่าการศึกษาถึงทฤษฎีการประเมินประนีประนอมข้อพิพาท นับว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับใช้เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ในการเข้าใจถึงธรรมชาติที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของมนุษย์ในสังคมได้ ซึ่งทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินประนีประนอมข้อพิพาทเพื่อจะยุติข้อพิพาทนั้นมีดังนี้

2.1 ทฤษฎีการเจรจา

ในการเจรจาเพื่อยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้น มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการเจรจาที่สำคัญอยู่ 2 ประการ ที่อธิบายถึงขั้นตอนการเจรจา ได้แก่

2.1.1 ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive theory) และทฤษฎีการแก้ปัญหา (Problem Solving theory) ซึ่งทั้งสองทฤษฎีประกอบด้วยขั้นตอนและองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่จะเข้าถึงการเจรจา และช่วยให้เกิดความเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเจรจา ที่จะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

2.1.2 ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive theory) นักกฎหมายและนักศึกษากฎหมายส่วนใหญ่ ตลอดทั้งสาธารณชน มีความเห็นว่าผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพนั้น ได้แก่ นักกฎหมายที่มีความรู้ทางกฎหมาย และสามารถรักษาผลประโยชน์ของลูกความ โดยได้รับผลออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเป็นรูปของเงินหรือวัตถุสิ่งของก็ได้ โดยสรุปพฤติกรรมของนักกฎหมายประเภทนี้ ถือหลักยุทธศาสตร์แบบแข่งขัน โดยผู้เจรจาหรือนักกฎหมายตามทฤษฎีของการแข่งขันมักจะเป็นผู้แข็งแกร่ง ยืนอยู่ในจุดของตนเองโดยการเรียกร้อง และพยายามให้ฝ่ายของตนได้รับชัยชนะที่เกิดจากการเจรจา ตามหลักที่ว่าผู้เข้มแข็งกว่า ย่อมสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งบางคนอาจประสอ์ที่จะให้นักกฎหมายประเภทนี้เป็นตัวแทนในการเจรจา จากสมมุติฐานในเบื้องต้นของทฤษฎีการแข่งขันนี้จะเป็น สังคมที่อยู่ภายใต้การปกครองหรือการครอบงำโดยผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

ในสถานการณ์ของการเจรจา แต่ละฝ่ายทั้งนักกฎหมาย และลูกความต่างมีความประสงค์มุ่งจะให้บรรลุตามความต้องการของตนเองมากที่สุด ทฤษฎีการแข่งขันมองโลกในแง่ที่ว่า ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดซึ่งจำเป็นที่จะต้องแบ่งปัน โดยการแข่งขัน และเพื่อให้ประสบความสำเร็จในแต่ละเรื่องจึงทำให้มนุษย์กลายเป็นศัตรูกัน ระบบการแข่งขันแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้แก่ การเจรจาที่ต้องมีฝ่ายหนึ่งได้และต้องมีฝ่ายหนึ่งเสีย ทฤษฎีการแข่งขันยอมรับว่านักกฎหมายบางคนมีความประสงค์ให้ลูกความของตนได้รับความยุติธรรม ความชอบธรรมความหวังดี ความไว้วางใจจากผู้อื่น และการได้รับสนองตอบที่มีจริยธรรม ตามทฤษฎีนี้รูปแบบการเจรจាកำหนดขึ้นโดยผลประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ เพื่อให้ตนเองได้รับซึ่งผลประโยชน์มากที่สุด และจำเป็นที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสีย รูปแบบนี้คล้ายยุทธศาสตร์ทางการทหารที่ใช้กลยุทธ์เพื่อเป้าหมายเพื่อให้ได้รับชัยชนะ ลับ ลวง พราง ภายใต้ทฤษฎีการแข่งขัน วัตถุประสงค์เบื้องต้นของนักกฎหมาย คือการควบคุมขั้นตอนของการเจรจาขั้นตอนของการเจรจาข้อขัดแย้ง ในการเผชิญหน้ากัน นักกฎหมายผู้ซึ่งเข้าใจในระบบการแข่งขันจะได้เปรียบในการกำหนดรูปแบบ และขั้นตอนของการเจรจา การต่อรองที่แข็งแกร่ง จะเหนือฝ่ายที่ด้อยกว่า ดังนั้นข้อขัดแย้งจึงยุติลงได้ แต่ผลของการเจรจาจะคาดหมายได้ยาก เมื่อนักกฎหมายที่ใช้ทฤษฎีแข่งขันในการเจรจายุติข้อพิพาทผลที่เกิดขึ้นได้แก่

1) การใช้ทฤษฎีดังกล่าวทำให้เกิดอคติที่จะเกิดการเผชิญหน้า เมื่อนักกฎหมายผู้นั้นชี้ขาดข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับความขัดแย้ง เนื่องจากทฤษฎีการแข่งขันเน้นถึงการเจรจาที่เป็นปฏิบัติ

2) ทฤษฎีการแข่งขัน ผู้เจรจาไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงเนื้อหาข้อขัดแย้งหรือองค์ประกอบที่สำคัญในการแก้ปัญหา แต่เป็นเรื่องของเทคนิคการยื่นกราน เสนอข้อเรียกร้องที่สูงสุดโดยควบคุมสัดส่วนผลประโยชน์ของตน ใช้การข่มขู่ หรือ ข้อโต้เถียงที่สำคัญ

3) นักกฎหมายภายใต้การแข่งขัน ไม่อาจจะให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์พื้นฐานของฝ่ายตรงข้าม แนวทางเช่นนี้เป็นการปิดกั้นโอกาสของนักกฎหมาย ที่จะได้รับประโยชน์ร่วมกันกับฝ่ายตรงข้าม ซึ่งจะกระทำได้โดยการรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่าย และทำความเข้าใจร่วมกัน

4) นักกฎหมายภายใต้การแข่งขัน ก่อให้เกิดความตึงเครียด มีความกลัวในการเจรจา เกิดความไม่เชื่อถือนซึ่งกันและกัน เกิดความโกรธ และความอึดอัดซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งจากการเจรจา

5) ผลของบรรยากาศในการเจรจาแบบแข่งขัน ที่มีความตึงเครียด ส่งผลทำให้การสื่อสารของทั้งคู่มีความบิดเบือนไปในลักษณะที่ทำให้กระทบต่อผลการเจรจาซึ่งน่าจะเป็นธรรมดาต่อ

การเจรจา แต่ความโกรธและความกลัวกับทำให้เกิดเป็นอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน การสื่อสารในลักษณะบิดเบือนเพิ่มโอกาสให้มีการตีความและตัดสินใจที่ผิดพลาด ทฤษฎีการแข่งขันนิยมใช้ยุทธศาสตร์ซึ่งส่งเสริมผู้ที่ยึดมั่นในจุดยืนของตนมากเกินไปคำพูดที่นักกฎหมายมักใช้กันมากที่สุดได้แก่ “นี่เป็นข้อเสนอสุดท้ายหากคุณไม่ยอมรับ เราก็ควรให้ศาลพิจารณาชี้ขาดต่อไป”

2.1.3 ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา (Problem-Solving theory) ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา กล่าวว่าผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกันบางประการ ถ้าไม่มีสิ่งภายนอกอื่นที่ส่งผลกระทบมากเกินไป ทุกคนที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกันและมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาาร่วมกันเพื่อทำข้อตกลงด้วยความสมัครใจ ภายใต้กฎกติกาเดียวกัน ตามทฤษฎีการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่เป็นปัญหาที่ต้องศึกษา และการแก้ปัญหาร่วมกันโดยคู่ความทั้งสองฝ่าย ในขณะที่ลักษณะของทฤษฎีการแข่งขัน นักกฎหมายทั้งสองฝ่ายเผชิญหน้ากัน แต่ละฝ่ายต้องต่อสู้เพื่อชัยชนะในข้อตกลงที่ฝ่ายของตนเองได้เปรียบ ทฤษฎีการแก้ไขปัญหากลับเห็นว่า นักกฎหมายทั้งสองฝ่ายควรนั่งเคียงกันทำงาน ต้องทำร่วมกัน,ช่วยเหลือกันแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ร่วมทฤษฎีการแก้ไขปัญหา มีหลักการสำคัญ 5 ประการ

1) แยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากข้อขัดแย้ง และแก้ไขแต่ละปัญหาแยกต่างหากจากกัน อย่ารวมปัญหาหลายอย่างให้เป็นปัญหาเดียวกัน โดยหวังว่าจะแก้ปัญหาที่เดียวจบ

2) เน้นความสำคัญของผลประโยชน์ได้เสีย และความต้องการของคู่ความ ไม่ใช่ฐานะของคู่ความ เพราะการเน้นฐานะที่แตกต่างของคู่ความ จะทำให้การประนีประนอมยอมความยากขึ้น คู่ความต้องหาทางประสานผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย และเน้นถึงผลประโยชน์ร่วมกัน

3) คิดหาทางเลือกหลายวิธีโดยเน้นวิธีซึ่งคู่ความจะได้ประโยชน์ร่วมกัน ฉะนั้น จึงควรแยกการระดมความคิดหาทางแก้ไขปัญหา ออกจากการประเมินปัญหาเพื่อหาทางแก้ไขให้เกิดประโยชน์กับคู่ขัดแย้งทุกฝ่าย

4) ยืนยันการใช้องค์ประกอบต่างๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการตัดสินใจ เพื่อประเมินหนทางเลือกในการประนีประนอมข้อพิพาท

5) เข้าใจและปรับปรุงทางเลือกที่ดีที่สุด ในการเจรจาดกลงทำสัญญา ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการประเมินข้อเสนอเพื่อตกลงกัน ผู้เจรจาควรยอมรับข้อเสนอของอีกฝ่าย หากว่าข้อเสนอที่ดีกว่าทางเลือกตามข้อเสนอของตนที่มีอยู่เดิม

6) ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา จะคำนึงถึงความชอบธรรมของฐานประโยชน์ และความประสงค์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่เพียงแต่สิ่งเหล่านี้จะมีความสำคัญต่อขั้นตอนของการเจรจา แต่นักกฎหมายควรเปิดโอกาส โดยยอมรับข้อเสนอของอีกฝ่ายในการเจรจาด้วย

7) ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาการเจรจา ส่วนใหญ่จะมีหลายประเด็น ดังนี้ งานการเจรจาเป็นการรวบรวมข้อโต้แย้งการแข่งขันเพื่อหาข้อยุติ และการแก้ไขปัญหานี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมที่มีความแตกต่างกันแต่ละท้องถิ่นที่ค่านิยมของสังคมจะอยู่ในค่านิยมทางสังคมแบบสังคมเดี่ยวหรือไม่ นั่นคือ เป็นสังคมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ตามความเชื่อที่มีความศรัทธา และกระทำสืบต่อกันมาเป็นเวลาที่ยาวนานพอสมควรจนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมนั้นๆ ว่าดีเหมาะสม และจะต้องมีการประพฤติปฏิบัติต่อไป

อนึ่ง เหล่าธรรมเนียมทัศน์ (2542, น. 46) อธิบายความหมายของคำว่า ประชาธิปไตยสองระดับ โดยอาศัยการศึกษาความเชื่อความคิดของคนในสังคมไทยที่เป็นสังคมอุปถัมภ์มาตั้งแต่อดีตที่ให้ความสำคัญกับผู้นำและสำนักในบุญคุณที่ตนได้รับการช่วยเหลือดูแลตามค่านิยมสังคมเดี่ยวของสังคมในชนบท เป็นสำคัญ

ลักษณะของค่านิยมสังคมเดี่ยว

- 1) กำหนดการประพฤติปฏิบัติของตน
- 2) สมาชิกในสังคมยึดถือมานาน
- 3) ค่านิยมที่ยึดถือนั้นเป็นความต้องการของคนในสังคม
- 4) สมาชิกในกลุ่มให้การยอมรับ

ค่านิยมทางสังคมเป็นตัวกำหนดการทำงานทางสังคมว่าจะสำเร็จหรือล้มเหลวได้แตกต่างกันการกระทำแบบหนึ่งอาจประสบความสำเร็จในที่หนึ่ง แต่อาจไม่สำเร็จในที่อื่นทั้งที่การปฏิบัติในวิธีการและแนวทางเดียวกัน การประนีประนอมข้อพิพาทก็ขึ้นอยู่กับค่านิยมทางสังคมเช่นกันถึงแม้ว่าในความเป็นจริงโดยรวม การประนีประนอมข้อพิพาทในแต่ละประเด็นปัญหาย่อมมีความแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นตัวประเด็นปัญหาหรือนักกฎหมายหรือคู่พิพาทเองก็ตาม ซึ่งกรณีนักกฎหมายหรือตัวคู่พิพาทมักอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการแข่งขันทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งมีความสูญเสียมากที่สุดหรือได้ประโยชน์น้อยกว่าตน แต่ก็ต้องอยู่ในบริบทค่านิยมสังคม คนกลางที่เป็นผู้ประนีประนอมข้อพิพาทจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องค้นหาระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกันของคู่พิพาท ทั้งนี้อาจจะใช้ทั้งทฤษฎีการแข่งขันผสมผสานกับทฤษฎีแก้ไขปัญหาคำนึงถึงค่านิยมทางสังคมเข้าจัดการความขัดแย้ง จึงจะได้ผล

2.2 ความหมายและลักษณะของการประนีประนอมข้อพิพาท

การประนีประนอมของพิพาท เราอาจมีการเรียกอีกอย่างว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ไม่มีการให้นิยามความหมายไว้เป็นการเฉพาะ แต่ในที่นี้จะขอใช้คำว่าประนีประนอม เพราะมีความหมายที่ตรงและส่งผลต่อความรู้สึกที่ดี มีผู้ให้ความหมายของการประนีประนอมข้อพิพาทไว้หลายท่าน แต่ในที่นี้จะขอยกมาเพียงบางตัวอย่างเท่านั้น ในส่วนการประนีประนอมข้อพิพาท มีการประนีประนอมข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาล และการประนีประนอมข้อพิพาทหลังจากที่เสนอต่อศาลแล้ว โดยผลมีความแตกต่างกัน แต่วัตถุประสงค์เพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเช่นกัน

2.2.1 ความหมายของการประนีประนอมข้อพิพาท

ในความหมายของนักวิชาการของไทยที่มีมุมมองและความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ เช่น

ภานุ รังสีสหัส (2548, น. 141) สำนักงานส่งเสริมตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ได้อธิบายถึงความหมายว่า หมายถึงสิ่งที่เป็นผลผลิตประการหนึ่งซึ่งเข้ามาแทนที่ของการเจรจาต่อรอง โดยเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่สามได้มีส่วน เข้ามาช่วยเหลือโดยการกระตุ้นเตือนให้คู่พิพาท เสร็จตกลงกันได้ดียิ่งขึ้น แต่ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทไม่มีอำนาจในการกำหนดข้อตกลงใดๆ ให้แก่คู่ความไม่ว่าฝ่ายใดทั้งสิ้น อีกทั้งวิธีการดังกล่าวมิใช่เป็นการเจรจาต่อรองเพื่อมุ่งที่จะให้เกิดประโยชน์กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

โชติช่วง ทัพวงศ์ (2547, น. 63) สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ได้อธิบายถึงความหมายว่าหมายถึง เป็นการตกลงแก้ไขปัญหาคข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามที่มีความเป็นกลาง เข้าช่วยเหลือแนะนำในการเจรจาต่อรองระหว่างคู่พิพาทเพื่อจะระงับข้อพิพาทนั้น

ปรัชญา อยู่ประเสริฐ (2547, น. 43) สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ได้อธิบายถึงความหมายว่าหมายถึง เป็นการตกลงยินยอมของผู้ที่เกิดกรณีข้อพิพาทระหว่างกันยอมให้บุคคลที่สามซึ่งเป็นคนกลางที่มีความเป็นอิสระแต่ไม่มีอำนาจชี้ขาดข้อพิพาท ทำการช่วยเหลือในการเจรจาข้อพิพาทเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กันและกันจนกระทั่งสามารถตกลงกันได้ โดยการทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาทที่มีต่อกันต่อไป

เกษม คมสัจธรรม (2552, น. 47) สำนักงานศาลยุติธรรม ได้อธิบายถึงความหมายว่าหมายถึง การที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นให้เสร็จไปด้วยต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้กัน หรือการที่บุคคลหรือองค์กรตัวแทนเข้าไปเกี่ยวข้องเข้าไปแทรกแซงหรือเข้าไปอยู่กลางระหว่างบุคคลสองคนหรือสองฝ่ายเพื่อจัดข้อขัดแย้งหรือสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้น โดยไม่ได้มีเจตนาที่จะช่วยเหลือแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือหวังผลประโยชน์

ใดๆทั้งสิ้น ทั้งนี้โดยอาจมีการใช้อำนาจที่มีอยู่ (ตำแหน่ง หน้าที่ทางสังคมหรือความเชื่อถือที่มีอยู่ในตัว) บังคับ ก็ได้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

นักวิชาการของต่างประเทศให้ความหมายของการประนีประนอม การไกล่เกลี่ย (Mediation) เป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งหรือระงับข้อพิพาทซึ่งมีความหมายและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในมลภาวะทางสังคมในปัจจุบันดังนี้

บุญตา ส. ผาบัมมีชัย (2547, น. 15) อ้างถึงในปัทมา เฝ้าสังข์ทอง (2544, น. 12) ได้อธิบายโดยการอ้างความหมายจากพจนานุกรม ของ Black law ให้ความหมายคำว่า Mediation ว่า คือการแทรกแซงหรือสอดแทรกของบุคคลที่สาม ที่อยู่ระหว่างกลางบุคคลสองฝ่ายที่มีข้อพิพาท เพื่อดึงใจให้บุคคลที่มีกรณีข้อพิพาท ปรับเปลี่ยนหรือตกลงในปัญหาข้อพิพาท โดยการกระทำที่เป็นกลางหรือบุคคลที่เป็นกลาง

บุญตา ส. ผาบัมมีชัย (อ้างถึงใน Christopher W. M., 2547, p. 46) ความหมาย ของ Christopher W. M.ว่า การประนีประนอมหมายถึง การแทรกแซงของบุคคลที่สามที่เป็นผู้ประนีประนอมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลาง ในการเจรจาหรือแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยผู้ประนีประนอมไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ แต่จะเป็นผู้ช่วยเหลือคู่กรณีด้วยความสมัครใจ และสามารถตกลงกันในปัญหาความขัดแย้งร่วมกันได้

2.2.2 ลักษณะการประนีประนอมข้อพิพาท

การประนีประนอมข้อพิพาทไม่ว่าจะดำเนิน โดยองค์กรศาลหรือองค์กรอื่นๆ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1) การประนีประนอมข้อพิพาทนอกศาลหรือการระงับข้อพิพาททางเลือก การประนีประนอมข้อพิพาทนอกศาลหรือการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute resolution-ADR) คือ การระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องใช้วิธีการฟ้องคดีต่อศาล หลักการประนีประนอมข้อพิพาทนอกศาลแบ่งออกเป็น 3 วิธี ได้แก่

- (1) การเจรจา (Negotiation) โดยคู่พิพาทอาจเจรจากันเอง
- (2) การประนีประนอมข้อพิพาท (Conciliation)
- (3) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

การประนีประนอมข้อพิพาทก่อนการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาลนั้น เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นผู้ที่ได้รับความเสียหาย นำข้อพิพาทมาแจ้งความประสงค์ต่อส่วนการประนีประนอมข้อพิพาทเพื่อขอให้ดำเนินการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล ส่วนการประนีประนอมข้อพิพาทโดยบุคคลอื่นก็มีลักษณะเช่นเดียวกันคือ การแจ้งความ

ประสงค์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทนอกศาลโดยองค์กรอื่นในกรณีขององค์กรอัยการโดยสำนักงานอัยการสูงสุด

2.2.3 การประนีประนอมข้อพิพาทในศาล

ปรัชญา อยู่ประเสริฐ (2547, น. 8-9) สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรมอธิบายถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาของศาล นับจากศาลมีคำสั่งประทับรับฟ้องไว้เพื่อพิจารณา ไปจนถึงเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือเป็นกรณีการประนีประนอมคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือฎีกา ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาโดยศาลเป็นผู้ดำเนินการประนีประนอมให้ โดยศาลจะสอบถามความประสงค์ของกลุ่มความในการที่จะให้มีการประนีประนอมหรือกลุ่มความแจ้งความประสงค์ต่อศาลเพื่อขอให้มีการประนีประนอมข้อพิพาท

2.2.4 การประนีประนอมข้อพิพาทและกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทศาล

ยุติธรรม

นิติธร วงศ์อิน (2548, น. 152-170) สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม อธิบายถึงว่าได้ มีกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาททางแพ่งเท่านั้น สำนักงานศาลยุติธรรมได้แบ่งประเภทของกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทที่ใช้ในประเทศไทยมี 4 วิธี ดังนี้

1) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นวิธีการเจรจาดกลงกันเองเพื่อยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ซึ่งการตัดสินใจจะยุติข้อพิพาทอยู่กับคู่กรณีเป็นหลัก

2) การประนีประนอมเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ (Conciliation or Mediation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทโดยบุคคลที่สามที่มีความเป็นกลางเข้ามาช่วยหาข้อเสนอนั้น หาทางออกให้คู่กรณีเพื่อปรองดองผ่อนปรนแก่กันและให้ตกลงกัน โดยการประนีประนอมข้อพิพาทเพื่อให้ ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นยุติลงและมีความประนีประนอมยอมความกันนั้น แต่ทั้งนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทไม่มีอำนาจในการชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ซึ่งต่างจากการชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยการชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการหรือการพิจารณาในศาล

3) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่คู่ความตกลงกันโดยการตั้งบุคคลที่สามเข้ามา ซึ่งเรียกว่าอนุญาโตตุลาการขึ้นมา เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างกัน เมื่ออนุญาโตตุลาการได้พิจารณาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และพยานหลักฐานต่างๆ แล้ว ก็จะวินิจฉัยชี้ขาดให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะคดีอนุญาโตตุลาการชี้ขาดอย่างไรแล้ว ย่อมมีข้อผูกพันให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตาม

4) การดำเนินการพิจารณาในศาล (Litigation) เป็นวิธีระงับข้อพิพาทข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามที่เรียกว่าผู้พิพากษา เป็นผู้ที่มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินข้อพิพาทโดยอาศัยกฎหมายและพยานหลักฐาน ที่ทั้งสองฝ่ายนำมาหักล้างกันในขบวนการในศาลโดยมี

ผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายคือทนายความทั้งสองฝ่าย ซึ่งเมื่อศาลมีคำสั่งโดยผู้พิพากษาชี้ขาดเช่นใดแล้ว คู่ความทุกฝ่ายจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตาม ฝ่ายที่ได้รับการวินิจฉัยให้เป็นฝ่ายชนะคดีสามารถดำเนินการขอให้ศาลบังคับคดีตามคำพิพากษาได้

2.3.4 วัตถุประสงค์ของการประนีประนอมข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาล

จุดมุ่งหมายของกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะใช้ระบบใดหรือผู้อำนวยความสะดวกจะเป็นองค์กรใดต่างมีเป้าหมายสุดท้ายเช่นเดียวกัน คือการผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม แต่ในการที่จะดำเนินไปสู่เป้าหมายสุดท้ายได้นั้นระบบบริหารราชการแผ่นดินของแต่ละหน่วยงานนั้นย่อมมีขั้นตอน,วิธีการดำเนินงานในบางกรณีอาจเกิดความล่าช้า ความไม่เป็นธรรมขึ้น ในขณะที่เดียวกันการประนีประนอมข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีต่อศาล จึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการดำเนินคดีโดยวิธี การฟ้องร้องนั้นต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้องกัน บางกรณีหากแพ้คดีแล้วก็ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลแทนคู่ความของฝ่ายชนะคดีหรือบางกรณีถึงแม้จะชนะคดีแต่เมื่อมารวบรวมค่าใช้จ่ายระหว่างการดำเนินคดีกับมีค่าใช้จ่ายมากกว่าผลรับที่ได้หลังจากศาลวินิจฉัยให้เป็นฝ่ายชนะ ดังนั้นการประนีประนอมข้อพิพาท ก่อนการฟ้องคดีต่อศาล คู่กรณีไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

2) เพื่อเป็นการประหยัดเวลาในการยุติข้อพิพาท ซึ่งการประนีประนอมข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีต่อศาลนั้น นับตั้งแต่ผู้เสียหายยื่นข้อเรียกร้องต่อศาลเพื่อให้ยุติข้อพิพาท ใช้ระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน แต่ในทางตรงข้ามหากใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการฟ้องร้องคดีแล้วระยะเวลา 3 เดือนนับตั้งแต่วันฟ้องก็อยู่เพียงในช่วงที่ส่งหมายให้จำเลยที่จะต้องยื่นคำให้การ หรืออยู่ในช่วงที่ศาลกำหนดวันนัดที่จะต้องชี้สองสถานหรือนัดสืบพยานโจทก์ ซึ่งหากบางคดีมีการนำสืบพยานหลายปาก ประกอบกับถ้าเป็นคดีที่มีความสลับซับซ้อน กว่าศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษา ก็อาจใช้เวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และหากคดีดังกล่าวมีการอุทธรณ์หรือฎีกา คดีก็จะค้างพิจารณาอยู่ในศาลไม่น้อยกว่า 3 ปี ทั้งนี้เนื่องจากศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคดีที่ค้างพิจารณาอยู่แล้ว ฉะนั้นคดีที่ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจึงต้องเข้าคิวลำดับการพิจารณา ซึ่งเป็นความแตกต่างที่ปรากฏชัดเจน

3) การยุติข้อพิพาท คู่กรณีสามารถยุติข้อพิพาทได้ด้วยตนเองกล่าวคือคู่กรณีสามารถ ตกลงกันเองได้ เมื่อเห็นว่าข้อเสนองของอีกฝ่ายหนึ่งทำให้ตนเองพอใจ และสามารถตกลงกันได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย แต่ในกรณีที่มิบุคคลที่สามเข้ามาชี้ขาดข้อพิพาทแทนไม่ว่าด้วยการฟ้องคดีต่อศาลหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด เมื่อข้อพิพาทชี้ขาดโดยบุคคลที่สามอาจสร้างความไม่พอใจให้แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ไม่สมปรารถนาหรือไม่เห็นด้วยในคำชี้ขาดเนื่องจากไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของคู่ความ ตลอดจนคำชี้ขาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่มีความแน่นอน

ว่าตนเองชนะหรือไม่ หรือได้รับประโยชน์มากนักน้อยเพียงใด การประนีประนอมข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีต่อศาลทุกกรณี ทุกฝ่ายสามารถกำหนดค่าชี้ขาดที่จะเกิดขึ้นได้ว่าการสั่งใดอย่างไรเท่าไร ซึ่งผลของการยุติข้อพิพาทไม่มีฝ่ายใดแพ้ แต่ถือว่าทุกฝ่ายต่างมีชัยชนะคู่เดียวกันหมด (Win-Win situation)

4) ความเสียหายได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว การประนีประนอมข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีต่อศาล นั้นใช้ระยะเวลาในการประนีประนอมน้อยกว่าและขั้นตอนไม่สลับซับซ้อน เมื่อข้อพิพาทเกิดขึ้นได้รับข้อยุติลงได้ด้วยความรวดเร็ว ความเสียหาย ที่ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ความสงบสุขในชุมชนย่อมเกิดขึ้นเนื่องจากคู่กรณีได้เจรจากันในระดับหนึ่งแล้วความเครียดระหว่างกันย่อมลดลง ตลอดจนทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันด้วย

5) เพื่อเป็นการลดปริมาณคดีที่จะต้องขึ้นสู่ศาล ข้อพิพาทที่คู่กรณีตกลงกันได้ จะทำให้ข้อพิพาทนั้นไม่ต้องขึ้นสู่การพิจารณาของศาล หากว่าคู่ความแต่ละฝ่ายปฏิบัติตามข้อตกลง ซึ่งจะส่งผลทำให้จำนวนข้อพิพาทที่จะต้องขึ้นสู่ศาลจะมีเพียงแต่ข้อพิพาทที่ไม่สามารถตกลงกันได้ หรือข้อพิพาทที่คู่กรณีตกลงในขั้นตอนของการเจรจาประนีประนอม แต่ไม่ยอมปฏิบัติตามข้อตกลงเท่านั้น ดังนั้นจะเห็นว่าคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลจะลดลงเพราะถูกกลั่นกรองไปด้วยการเจรจาประนีประนอมข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีต่อศาลไปชั้นหนึ่งแล้วนั่นเอง

6) การได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความยุติธรรมที่แท้จริงนั้นต้องเป็นความยุติธรรม ที่สามารถแสวงหาและเข้าถึงได้ง่าย ปราศจากอุปสรรค และความยุ่งยากเนื่องจากมีหลายขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งทั้งนี้การยุติธรรมที่ต้องยุติโดยการฟ้องคดีนั้นไม่อาจถือได้ว่าเป็นการระงับข้อพิพาทที่ดีที่สุด เพราะเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ทำให้คู่กรณีเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายค่าขึ้นศาล ค่าวิ่งเต้นทนายความ ส่วนฝ่ายผู้ถูกฟ้องก็ต้องเสียค่าจ้างทนายความเพื่อแก้ต่าง ทำให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพการงาน ทำให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกัน อีกทั้งต้องเผชิญหน้ากันในศาลย่อมเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกันและย่อมเกิดความขัดแย้งกันมากขึ้น หากข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างญาติพี่น้อง ย่อมทำให้เกิดการแตกแยกการทะเลาะกันระหว่างพี่น้อง ซึ่งข้อพิพาทเหล่านี้มักจะเป็นเรื่องขอทรัพย์มรดกหรือการยกยกทรัพย์ ดังนั้นเมื่อข้อพิพาทเข้าสู่การพิจารณาของศาลการดำรงตนอยู่ในสังคมของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ก็ดำรงตนอยู่อย่างมองหน้ากันไม่ติด ไม่พูดจาต่อกันขาดจากการเป็นพี่น้องกัน การประนีประนอมข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีต่อศาลนั้น มีประโยชน์หลายด้าน ดังนี้

- (1) เป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี
- (2) ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นสามารถยุติลงได้โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล

- (3) ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นสามารถยุติลงได้ด้วยความสะดวก รวดเร็ว และทำให้เกิดความพึงพอใจแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย ด้วยเหตุที่คู่กรณีเป็นผู้ตกลงยุติข้อพิพาทกันเอง
- (4) ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการเยียวยารวดเร็วกว่าการดำเนินคดี การฟ้องร้องคดีต่อศาล
- (5) ความเป็นธรรมในสังคมเกิดขึ้นโดยปราศจากขั้นตอนที่เป็นอุปสรรคในการที่จะถึงกระบวนการยุติธรรม
- (6) สร้างสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณีที่ขัดแย้งกันนั้นย่อมลดลงและคู่กรณีสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข
- (7) คู่กรณียังสามารถรักษาชื่อเสียงไว้ได้เนื่องจากคู่กรณีที่มีคดีขึ้นศาลแล้วอาจทำให้เสียชื่อเสียงในทางธุรกิจการค้า จนทำให้ผู้ที่ประกอบธุรกิจด้วยความเชื่อถือไม่มีความไว้วางใจในทางความเชื่อทางธุรกิจ
- (8) ในระหว่างการประนีประนอมข้อพิพาทนั้นคู่กรณีแต่ละฝ่ายสามารถนำทรัพย์สินไปใช้ประกอบธุรกิจหรือจำหน่ายโอนได้ตามปกติ ซึ่งต่างกับกรณียุติข้อพิพาทโดยการดำเนินคดีทางศาล เพราะนับตั้งแต่ที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีต่อศาลทั้งคู่มีความสามารถที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งระงับการจำหน่ายโอนทรัพย์สิน ในระหว่างการดำเนินคดีจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหากว่าคู่ความอีกฝ่ายดำเนินคดีไม่สุจริตหรืออีกฝ่ายเห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่งกำลังยกย้ายถ่ายเททรัพย์สิน
- (9) การประหยัดค่าใช้จ่ายและประหยัดงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรม
- (10) คดีไม่มีค้างพิจารณาอยู่ในศาลและสามารถจะพิจารณาคดีอื่นที่สำคัญได้อย่างรวดเร็ว

3. แนวคิดและทฤษฎีความขัดแย้ง

จากแผนพัฒนาด้านต่างๆ ของรัฐได้มุ่งให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ปราศจากความขัดแย้งในสังคมแต่ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับใดที่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของสังคมได้อย่างสมบูรณ์ เพราะหากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งทางสังคมกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างลึกซึ้งจะเห็นว่า แม้ในปัจจุบันจะมีหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอิสระที่รัฐจัดตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ในการระงับข้อพิพาทของคนในสังคมโดยไม่ผ่านกระบวนการทางศาล เช่น ฝ่ายปกครองโดยมีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ให้อำนาจกับนายอำเภอเป็นผู้ระงับข้อพิพาท ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นผู้เปรียบเทียบกับคดีให้ระงับ

คดีตามที่กฎหมายกำหนดและให้อำนาจไว้ หรือสำนักอัยการสูงสุดมีหน่วยงานสำนักงานคุ้มครองสิทธิช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน อพป. ก็มีหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทตามกฎหมาย เป็นต้น แต่ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องเกิดขึ้นโดยทั่วไปจึงจำเป็นต้องพัฒนาหน่วยงานหรือจัดโครงการต่างๆ ขึ้นมาเพื่อระงับข้อพิพาทให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ โดยมีเป้าหมายเพื่อระงับข้อพิพาทให้หมดไปดังนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องการระงับข้อพิพาทความขัดแย้ง

3.1 ความหมายของความขัดแย้ง

วิชา มหาคุณ (2529, น. 29) ได้อธิบายความหมายของความขัดแย้งในทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติว่า ความขัดแย้งเป็นกระบวนการทางสังคม(Social Process) อย่างหนึ่ง นักวิชาการที่ให้คำนิยามคำว่าความขัดแย้งคือ Lewis Coser ที่เห็นว่าความขัดแย้งเป็นการแข่งขันในเรื่องค่านิยม (Values) เพื่อให้ได้มาซึ่งสถานภาพ อำนาจ และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยมุ่งหมายเอาชนะคู่กรณีจึงเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะของความขัดแย้งเป็นเรื่อง การปะทะสังสรรค์ ระหว่างคู่กรณีตั้งแต่ 2 ฝ่ายหรือมากกว่า ซึ่งมีเป้าหมาย ค่านิยม และอุดมการณ์ที่เข้ากันไม่ได้เป้าหมายในที่นี้เป็นเรื่องของความประสงค์ (Desires) และความปรารถนา (Wishes) ซึ่งอาจอยู่ในรูปของเป้าหมายทั่วไป ได้แก่การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อส่วนรวมหรือเป้าหมายเฉพาะซึ่งได้แก่การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง นอกจากนี้เป้าหมายยังมีความเกี่ยวข้องกับค่านิยม และอุดมการณ์ มีนักวิชาการชื่อ Doby ได้กล่าวว่าค่านิยมกำหนดความสำคัญของเป้าหมาย ส่วนอุดมการณ์เป็นการรวบรวมค่านิยมเข้าเป็นกระสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งค่านิยมที่เหมาะสม

3.1.1 ระดับของความขัดแย้ง

ระดับของความขัดแย้งถึงแม้ว่าจะไม่สามารถแบ่งแยกระดับความรุนแรงได้อย่างชัดเจนแน่นอนได้แต่ในการวิเคราะห์ระดับของความขัดแย้ง Doby ได้แบ่งระดับความขัดแย้งไว้เป็น 4 ระดับ ดังนี้

- 1) ความขัดแย้งในตัวบุคคล (Individuals)
- 2) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal)
- 3) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroups)
- 4) ความขัดแย้งระหว่างสังคม (Intersocietal)

พร้อมได้อธิบายว่า ความขัดแย้งในระดับตัวบุคคล เกิดจากการหล่อหลอมทางสังคมนับตั้งแต่สังคมระดับครอบครัว สถานศึกษา ฯลฯ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลที่เกิดขึ้นจากค่านิยม เป้าหมายในสังคม (Socialization) ไม่ตรงกันกล่าวคือบุคคลได้รับความรู้หรือเรียนรู้

โดยผ่านกระบวนการสังคมกรรมในเรื่องค่านิยม และเป้าหมายที่สับสนไม่แน่นอนตายตัว ส่วนความขัดแย้งระหว่างสังคม ระหว่างกลุ่มหรือระหว่างบุคคลเป็นเรื่องของความหนักเบาของความขัดแย้ง

Louis Kriesberg ได้พยายามอธิบายให้เห็นถึงลักษณะที่แสดงออกถึงความขัดแย้งโดยจำแนกเป็น 5 มิติ ได้แก่

1) การรับรู้ (Awareness) จัดว่าเป็นมิติหนึ่งของความขัดแย้งทั้งนี้เพราะความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคู่กรณีมีความเชื่อ หรือรู้ว่าเป้าหมายของตนเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ลักษณะสำคัญของการรับรู้ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งมี 3 รูปแบบ คือ

แบบที่ 1 ในกรณีที่กลุ่มหรือคู่กรณีต้องตระหนักว่าตนเองมีลักษณะร่วมที่แตกต่างจากคนอื่น

แบบที่ 2 ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่พอใจในสภาพของตนเมื่อเทียบกับสภาพของอีกฝ่ายหนึ่ง

แบบที่ 3 ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความเชื่อว่าจะลดความไม่พึงพอใจลงได้เมื่อเห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับในสิ่งที่ไม่ยอมรับมาก่อน

2) ความจงใจ (Intensity) เกิดจากระดับของความขัดแย้งซึ่งขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความรู้สึกและพฤติกรรมของคู่กรณี

3) กฎข้อบังคับ (Regulation) การกระทำที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องอยู่ในกรอบของกฎและแนวทางที่กำหนดอย่างเป็นทางการ ย่อมมีความสัมพันธ์กับระดับของความขัดแย้ง กล่าวคือถ้าต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด หรือกฎเกณฑ์มีมากมายย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความขัดแย้งขึ้นได้

4) ความเข้มข้น (Purity) ระดับความขัดแย้ง หรือความเข้มข้นของความขัดแย้งขึ้นอยู่กับอัตราส่วนของความขัดแย้งต่อความไม่ขัดแย้งซึ่งสามารถแสดงออกในรูปของความขัดแย้งอย่างแท้จริง

5) ความไม่เท่าเทียมของอำนาจ (Power) ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจเป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดของความขัดแย้งเพราะมีความเกี่ยวพันต่อกระบวนการขัดแย้ง ตั้งแต่จุดกำหนดจนกระทั่งถึงสิ้นสุด ระดับของอำนาจที่แตกต่างกันเป็นผลให้คู่กรณีตระหนักถึงความแตกต่างและหาวิธีเพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียม หรือนัยหนึ่งก็คือการยุติความขัดแย้ง

3.1.2 ตัวแบบของวัฏจักรของความขัดแย้ง

Robinson และ Clifford ได้อธิบายถึงกระบวนการของความขัดแย้งตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดไว้รวม 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนแรก Tension Development เริ่มจากแต่ละฝ่ายมีความตึงเครียดที่เกิดจากความเห็นไม่ตรงกัน ในค่านิยม,นโยบาย,หรือเป้าหมาย

ขั้นตอนที่สอง Role Dilemma ซึ่งในขั้นตอนนี้แต่ละคนจะถามตัวเองว่าควรทำอย่างไรหรือควรมีบทบาทอย่างไรในความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่สาม Injustice Collecting บุคคลหรือกลุ่มเริ่มประสาสัมพันธ์ประเด็นของความขัดแย้ง โดยรวบรวมสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายตนให้มากที่สุด

ขั้นตอนที่สี่ Confrontation เป็นขั้นการเผชิญหน้า เมื่อบุคคลหรือกลุ่มเริ่มใช้อำนาจในการต่อสู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตน

ขั้นตอนสุดท้าย Adjustment Process เป็นขั้นลดความขัดแย้งหรือยุติความขัดแย้งโดย ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจมีการปรับคำสั่นใหม่ทดแทน หรือประนีประนอมกัน

3.1.3 เหตุต้องมีการประนีประนอมข้อพิพาท

การมีกฎหมายเป็นเอกเทศของตัวเองมีลักษณะเฉพาะของกฎหมาย แต่กฎหมายมิใช่ สิ่งที่จะดำรงอยู่อย่างลำพังโดยตัวเอง หากแต่กฎหมายยังเป็นความสัมพันธ์กับศาสตร์อื่นด้วย เช่นเดียวกับศีลธรรม จารีต ประเพณี กฎหมายถือกฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผน เพื่อควบคุมความประพฤติของมนุษย์ในสังคม ซึ่งมีการบังคับที่เป็นกิจจะลักษณะ เช่น ในสังคมสมัยก่อนหากมีการฝ่าฝืนประเพณีสำคัญก็จะก่อให้เกิดความรู้สึกรุนแรงต่อคนในสังคมว่าการกระทำนั้นเป็นความชั่วร้ายแรง ซึ่งอาจก่อให้เกิดเสนียดจัญไรแก่สังคมได้ จึงต้องมีการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม เช่นการจับไล่หรือการบังคับตามประเพณีที่ทำสืบต่อกันมา ต่อมาเมื่อสังคมเจริญขึ้นจึงกลายเป็นกฎหมายที่รัฐใช้บังคับเริ่มเป็นลักษณะที่เป็นแบบชัดเจนมีสภาพที่บังคับที่ชัดเจนที่แน่นอน แตกต่างจากศีลธรรมหรือศาสนา ผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายได้รับความยุติธรรมมากขึ้น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นศีลธรรม จารีตประเพณีหรือกฎหมาย ต่างก็มีขึ้นเพื่อความเป็นธรรมหรือก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคมทั้งสิ้น ความยุติธรรมเหมือนบางสิ่งบางอย่างที่สามารถรู้สึกหรือรับรู้ได้โดยสัญชาตญาณ แต่เป็นสิ่งที่ยากต่อการอธิบาย

วงศ์ศิษย์ วรกิจโสภณไพศาล (2552, น. 22) อธิบายความสัมพันธ์ของกฎหมายกับศาสตร์อื่นว่าสังคมปัจจุบันมีความหลากหลายของผู้คนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งอาจมีการกระทบกระทั่งกันบ้างเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ไม่ว่าจะเป็นด้วยสาเหตุใดก็ตาม ซึ่งเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นก็จะทำให้สังคมนั้นๆ เกิดความไม่สงบสุข ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย การยุติข้อพิพาทจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการที่จะนำความสงบเรียบร้อยกลับคืนสู่สังคมด้วยเหตุนี้จึงมีแนวคิดที่จะยุติข้อพิพาท ดังนี้

1) *แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการกับความขัดแย้ง* ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์มาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ จนมาถึงสังคมปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นสังคมเมือง สังคมในชนบท สังคมตะวันตกหรือสังคมตะวันออก ความขัดแย้งอาจเกิดจากความต้องการที่แตกต่างกัน ผลประโยชน์หรือความต้องการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การแข่งขันอำนาจ การแข่งขัน อาจเกิดขึ้นระหว่างบุคคลหรือประชาชนโดยทั่วไปในสังคม อาจเกิดจากละเมิด การเรียกร้อง หรือการรักษาสิทธิต่างๆ ของบุคคลตามกฎหมายก็ได้ สาเหตุของความขัดแย้งไม่จำเป็นต้องมาจากสาเหตุเดียวแต่อาจมีหลายสาเหตุก็ได้เช่นสาเหตุของการสื่อสารที่บกพร่อง ซึ่งโดยธรรมชาติมนุษย์จะแสดงความต้องการของตนเองมากกว่าที่จะรับรู้ความรู้สึกของคนอื่น ชอบพูดมากกว่าฟัง จึงทำให้เกิดปัญหาของการสื่อสารได้ หรือสาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดจากความไม่พอใจในการกระทำของผู้อื่น การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมย่อมมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันและกัน การกระทำกิจกรรมในสังคมอาจสร้างความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคม อาจมีทั้งข้อดีและข้อเสีย เช่นทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขเยียวยา หรือในทางกลับกัน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอาจทำให้เกิดช่องว่างระหว่างบุคคล และอาจนำไปสู่ความรุนแรงได้ ทั้งนี้ถือว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ ฉะนั้นเมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมสิ่งที่สำคัญที่สุดคือจะต้องหาหนทางระงับความขัดแย้งที่กำลังเกิดขึ้นให้ได้ วิธีจัดการความขัดแย้งนั้นอาจมีหลายวิธีและหลายรูปแบบซึ่งอาจเริ่มจากลักษณะที่ไม่เป็นทางการ หรือเป็นกระบวนการที่คู่กรณีเป็นผู้ตัดสินที่จะเลือกกระบวนการ วิธีการ ผลของการแก้ไขข้อขัดแย้งด้วย จนกระทั่งเป็นการแก้ไขความขัดแย้งในลักษณะบังคับด้วยวิธีต่างๆ ขึ้นอยู่กับระดับความขัดแย้งตลอดจนสถานการณ์ในขณะนั้นเป็นหลัก และขึ้นอยู่กับอำนาจในการจัดการกับความขัดแย้งนั้นดังนั้นเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น วิธีในการจัดการกับความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด ที่จะนำไปสู่ความสงบสุขและความเรียบร้อยของคนในสังคม ที่ต้องดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมวิธีการที่จะจัดการกับความขัดแย้งที่ปรากฏในปัจจุบัน ได้แก่

(1) *การหลีกเลี่ยงหรือการหนีปัญหา (Avoidance)* เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งโดยที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สนใจที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้อง ไม่ใส่ใจในปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจจะเกิดขึ้นจากการไม่รู้ว่ามีปัญหา ไม่รู้ว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วหรือรู้แต่ไม่สนใจที่จะแก้ไขปัญหานั้น หรืออาจเห็นว่าปัญหานั้นไม่เป็นสาระสำคัญ หรือไม่มีอำนาจที่จะแก้ไขความขัดแย้งนั้น หรือไม่แน่ใจว่าการดำเนินการแก้ไขข้อขัดแย้งจะนำมาสู่สิ่งที่ดีขึ้นกว่าสถานการณ์ปัจจุบัน หรือทั้งสองฝ่ายยังไม่พร้อมที่จะเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างกัน ซึ่งการจัดการความขัดแย้งในลักษณะเช่นนี้ อาจส่งผลได้ทั้งกรณีที่จะยุติข้อขัดแย้งนั้นลงได้ หรืออาจทำให้ความ

ขัดแย้งนั้นมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นได้ เนื่องจากความขัดแย้งไม่ได้รับการแก้ไขหรือได้รับการแก้ไขในเวลาที่ไม่สมควร

(2) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยที่คู่กรณีที่มีข้อพิพาทระหว่างกัน สมัครงใจที่จะแก้ไขปัญหาคข้อพิพาทร่วมกัน ด้วยการพูดคุยบอกกล่าวให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึงความต้องการ และประโยชน์ของตนแล้ว หากการเจรจาคเกิดประโยชน์ในการเจรจาต่อรองแลกเปลี่ยนประโยชน์ต่างๆแก่กันและกัน และเกิดจากการตกลงใจร่วมกันในการยุติความขัดแย้ง ซึ่งเป็นวิธีการที่สะดวก รวดเร็ว ไม่เป็นทางการ โดยการเจรจาต่อรองนั้นมักมีปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญเกี่ยวข้องหลายประการ เช่น

ก. อารมณ์โกรธจากการโต้เถียงกันทำให้เกิดความไม่เชื่อถือ ไม่อยากพูด ไม่อยากเห็นหน้า

ข. ความไม่เข้าใจ จะอธิบายความรู้สึก ความต้องการที่แท้จริง ให้อีกฝ่ายตรงข้ามเข้าใจได้

ค. ข้อพิพาท บางอย่างอาจประกอบด้วยปัญหาหลายปัญหา หรือมีความยุ่งยากเกินกว่าที่จะทำความเข้าใจ โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากข้อกฎหมายที่ต้องอาศัยการตีความ

ง. คู่กรณีแต่ละฝ่ายไม่เข้าใจในจุดยืนของตนเอง ไม่เข้าใจความต้องการฝ่ายตรงข้าม เพราะไม่เปิดใจในการเจรจา

จ. คู่กรณีแต่ละฝ่ายอาจคาดหวังจากฝ่ายตรงข้ามมาก ขณะอีกฝ่ายหนึ่งก็แข็งกร้าวไม่ยืดหยุ่น

ช. ความลับที่คู่กรณีไม่ยอมเปิดเผย ให้อีกฝ่ายตรงข้ามหรือผู้ทำการประนีประนอมได้ทราบทำให้เกิดข้อสาคหรือหยุดลงไม่ก้าวไปข้างหน้า

(3) การประนีประนอมข้อพิพาท (Conciliation) เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่มีลักษณะคล้ายกับการเจรจาต่อรอง แต่มีบุคคลที่สามที่เรียกว่าผู้ประนีประนอม เข้ามาคอยช่วยเหลือสนับสนุนในกระบวนการเจรจาต่อรองให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังร่วมกับคู่กรณี ในการแสวงหาทางออกที่เหมาะสม จนทำให้เกิดความพึงพอใจกับทุกฝ่ายมีความสะดวกรวดเร็ว ไม่เป็นพิธีการ เป็นวิธีที่ไม่ได้นำสิ่งที่เข้ามาแทนที่ในการเจรจา แต่เป็นวิธีการที่เข้ามาเสริมการเจรจาให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการเจรจาระหว่างคู่เจรจาคันเอง อาจมีอุปสรรคต่างๆ เข้ามาทำให้ความขัดแย้งไม่สามารถยุติลงได้

(4) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่มีลักษณะคล้ายกับการยุติความขัดแย้งที่ดำเนินโดยศาล ซึ่งคู่กรณีที่พิพาทยื่นเรื่องเสนอพยานหลักฐานต่ออนุญาโตตุลาการ หรือ คณะอนุญาโตตุลาการให้เป็นผู้ตัดสินชี้ขาด โดยการออกคำชี้ขาด (Award)

ที่มีผลผูกพันกรณีแต่กระบวนการที่จะได้มาซึ่งคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้น จะมีลักษณะแตกต่างจากการยุติความขัดแย้งโดยการพิจารณาคดีของศาล ตรงที่ว่า คู่กรณีมีสิทธิเลือกอนุญาโตตุลาการที่จะทำหน้าที่ชี้ขาดได้ และกระบวนการระงับข้อขัดแย้งจะมีความยืดหยุ่นมากกว่าการพิจารณาคดี ซึ่งการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการนี้ มักจะได้รับความนิยมนิยมในหมู่ผู้มีความขัดแย้งที่เกิดจากการทำธุรกิจการค้าเป็นหลัก

(5) การเผชิญหน้าและการประท้วงอย่างสันติ (Non-Violence confrontation)

เป็นวิธีการที่ไม่ได้ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขความขัดแย้ง แต่เป็นวิธีการที่ฝ่ายหนึ่งปฏิเสธไม่ทำตามหรือไม่ปฏิบัติในกิจกรรมที่ควรปฏิบัติ หรือมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ได้เป็นการแก้ไขความขัดแย้ง แต่เป็นวิธีการที่กดดันให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนเองต้องการ จะใช้แก้ไขความขัดแย้งในลักษณะการประท้วง จะใช้ได้ผลดีเมื่อ ฝ่ายที่ถูกประท้วงจะต้องพึ่งพาอาศัยอีกฝ่ายหนึ่งในความเป็นอยู่

(6) การใช้กำลังบังคับ (Forcing) เป็นวิธีการจัดการแก้ไขความขัดแย้งที่ฝ่าย

หนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง และไม่สามารถชักจูงใจให้อีกฝ่ายที่ด้อยกว่ายอมจำนนหรือคล้อยตามได้ จึงใช้วิธีการบังคับเพื่อยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งฝ่ายที่ใช้กำลังบังคับได้นั้น จะต้องมีการบังคับหรือมีอำนาจเพียงพอในการบังคับ หรือทำความเสียหายให้อีกฝ่ายหนึ่งได้ และต้องแสดงให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า มีความสามารถเช่นนั้นแต่ปัญหาจะไม่หมดไปเพราะคู่กรณีที่ถูกรับบังคับนั้นจะมีความรู้สึกที่ไม่พอใจอาจนำไปสู่การแก้แค้นได้ ดังนั้นการจัดการกับความขัดแย้งซึ่งมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่พิพาทกัน อาจมีหลายวิธีด้วยกัน แต่ไม่ว่าจะใช้วิธีการในการจัดการความขัดแย้งแบบใดก็ตามย่อมส่งผล คือ

ประการแรก มีฝ่ายหนึ่งแพ้และอีกฝ่ายหนึ่งชนะ (Win-Lose situation)

การได้ประโยชน์หรือการสูญเสียประโยชน์ย่อมเกิดขึ้น และฝ่ายที่เสียประโยชน์ย่อมเกิดความรู้สึกว่าตนเสียประโยชน์ เกิดความไม่พึงพอใจ ขัดข้องใจขึ้น ซึ่งการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเช่นนี้ได้แก่ การใช้กำลังบังคับ การดำเนินคดีในศาล การอนุญาโตตุลาการ เป็นต้น

ประการที่สอง แพ้ทั้งคู่ (Lose-Lose situation) เป็นกรณีที่คู่กรณีทั้งสอง

ฝ่ายไม่อาจบรรลุความต้องการของตนเองได้ทั้งหมด แต่เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์อย่างหนึ่งเพื่อแลกกับผลประโยชน์อีกอย่างหนึ่ง คล้ายกับการขึ้นหมูขึ้นแมว ซึ่งการแก้ไขความขัดแย้งเช่นนี้ได้แก่ การเจรจาต่อรอง

ประการที่สาม ชนะทั้งคู่ (Win-Win situation) เป็นวิธีการจัดการกับ

ความขัดแย้งที่คู่กรณีแสวงหาทางออกร่วมกันจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ซึ่งการแก้ไขความขัดแย้งในลักษณะนี้ ได้แก่ การเจรจาต่อรอง การประนีประนอมข้อพิพาท

3.1.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการประนีประนอมข้อพิพาท

การประนีประนอมข้อพิพาทแตกต่างจากการพิจารณาคดีของศาลดังเช่นปกติ หมายความว่า การพิจารณาคดีในกรณีปกติศาลจะต้องค้นหาความจริงที่คู่ความโต้แย้งกัน ส่วนการประนีประนอมข้อพิพาทเป็นสิ่งที่ต้องค้นหาความพึงพอใจของกลุ่มทั้งสองฝ่าย ดังนั้นการค้นหาความพึงพอใจของกลุ่มทุกฝ่ายนับว่าเป็นสิ่งที่ยากและเป็นหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมที่จะต้องค้นหาความพึงพอใจของกลุ่มทุกฝ่ายให้ได้ว่าอยู่ ณ ตรงจุดใด

3.1.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ในระบบกระบวนการยุติธรรม ระบบกระบวนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของทั่วโลกต่างประสบปัญหาในลักษณะที่คล้าย ๆ กัน เช่น ปัญหาบุคลากรในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีไม่สอดคล้องกับจำนวนประชากร ปัญหาของขั้นตอน ที่มีความซับซ้อน ปัญหาความล่าช้า และกระบวนการยุติธรรมไม่ได้ตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชน ประชาชนหรือชุมชน หรือผู้เป็นเหยื่อของอาชญากรรม มีความรู้สึกถูกละทิ้ง หรือขาดการเหลียวแลจากภาครัฐ การที่ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นสิ่งที่ทุกประเทศให้ความสำคัญ และเกิดแนวความคิดเกี่ยวกับการยุติข้อพิพาทอันเป็นทางเลือกหรือบางครั้งเรียกว่า “กระบวนการยุติธรรมชุมชน” ซึ่งแนวความคิดนี้ ถือว่าผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายและชุมชน ต่างมีส่วนได้รับความกระทบกระเทือนจากการกระทำความผิดขึ้น ฉะนั้นชุมชนหรือภาคประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแนวทางรักษาความสงบเรียบร้อย และสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เสียหาย และชุมชน อีกทั้งเพื่อให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำ โดยแนวความคิดนี้ถือว่าชุมชนเป็นศูนย์กลาง (Community focused) โดยรัฐและคนของรัฐต้องเป็นหุ้นส่วน หรือร่วมมือกับชุมชน เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติให้ผู้กระทำความผิด รับผิดชอบจากการกระทำของตนเอง ช่วยเหลือผู้เสียหายและสนับสนุนเสริมสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชน ฉะนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นแหล่งที่ใช้เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการช่วยแก้ไขปัญหา และการสร้างความสงบสุขในสังคม แก้ปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความสงบสุขสู่ชุมชน ซึ่งภายใต้แนวความคิดนี้ระบบยุติธรรมชุมชน จึงสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

3.1.6 แนวความคิดเกี่ยวกับวิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่ผ่านกระบวนการทางศาล

เนื่องจากระงับข้อพิพาทโดยการดำเนินคดีทางศาลเป็นกระบวนการตามแบบพิธีการ ที่มีกรอบปฏิบัติตามขั้นตอน ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่สังคมในปัจจุบันต้องการความสะดวกรวดเร็วในการระงับ ข้อขัดแย้งจึงได้มีความคิด และรูปแบบวิธีการระงับข้อพิพาทที่

ไม่ผ่านกระบวนการทางศาลหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการและความจำเป็นของสังคมในประเทศนั้นซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1) การประนีประนอมข้อพิพาท (Conciliation) คือการระงับข้อพิพาทที่ต้องมีคนกลางหรือบุคคลที่สามเข้ามามีบทบาทร่วมในการชักจูงคู่พิพาทให้หันหน้าเข้าหากันตลอดจนอาจจะต้องเป็นผู้เสนอแนะแนวทางแก้ไขข้อพิพาทซึ่งเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่นี้เรียกว่า “ผู้ประนีประนอม” (Conciliation)

ศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ (2534, น.13) อธิบายในมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา ว่าในการประนีประนอมข้อพิพาท ผู้ประนีประนอมอาจเป็นบุคคลหรือองค์กรก็ได้ ขึ้นอยู่กับความยินยอมของกลุ่มและระบบกฎหมายที่ใช้อยู่ว่าจะเปิดโอกาสให้เพียงใด เช่น ในประเทศอินเดียหากมีกรณีพิพาทจากบุคคลในครอบครัวเดียวกันหรือเครือญาติอาจให้สมาชิกผู้อาวุโสเป็นผู้ประนีประนอมในการประนีประนอมข้อพิพาท ผู้ประนีประนอมอาจจะไม่ได้เข้าไปตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทแต่อาจจะเข้าร่วมเจรจาประนีประนอมด้วย หรือเสนอแนวทางที่เหมาะสมให้คู่พิพาทตัดสินใจกันเอง ข้อเสนอของผู้ประนีประนอมไม่มีผลผูกพันคู่พิพาทที่จะต้องปฏิบัติตามการประนีประนอมข้อพิพาท (Conciliation)

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ (2528, น. 26) อธิบายในตุลาการหมู่บ้านว่าการดำเนินการประนีประนอมโดยการเสนอแนวทางที่เหมาะสมให้คู่พิพาทตัดสินใจกันเอง อาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการที่เป็นทางการกล่าว คือจะมีการตั้งเป็นกรรมการหรืออาจจะมีระเบียบมีกฎเกณฑ์หรือ มีกฎหมายรับรองให้ทำหน้าที่ เช่น ประเทศโปแลนด์ ผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทคือกลไกของสังคมในรูปแบบของคณะกรรมการเรียกว่าตุลาการสังคม (Social Court) ซึ่งเป็นคนละองค์การกับศาลยุติธรรม ขณะที่ประเทศฟิลิปปินส์ได้จัดตั้งหน่วยงานประนีประนอมข้อพิพาทเรียกว่า Lupong Tagapayapa โดยมีคณะบุคคลเรียกว่า Lupong จะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ส่วนประเทศไทยนั้นสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุดมีโครงการประนีประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้าน วัตถุประสงค์ของโครงการมุ่งหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำหน้าที่เป็นผู้ประนีประนอมข้อพิพาทในรูปแบบของคณะกรรมการประนีประนอมข้อพิพาท การประนีประนอมยอมความ (Compromise)

ไชยวัฒน์ บุณนาค (2534, น. 35 – 37) อธิบายว่าศาลควรมีอำนาจตรวจคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในข้อกฎหมายได้ แต่ไหนจะได้ผลและบรรลุเป้าหมายของการประนีประนอมข้อพิพาท ว่าการประนีประนอมยอมความแท้จริง คือ การระงับข้อพิพาทโดยแต่ละฝ่ายต่างต้องสละข้อเรียกร้อง หรือข้อขัดแย้งที่มีอยู่หรือที่จะมีขึ้นให้เสร็จสิ้นไปด้วยต่างฝ่ายยอมผ่อน

ผันให้แก้กัน ดังนั้น การประนีประนอมยอมความจึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีความจำเป็นที่ต้องมีคนกลางไกล่เกลี่ย (แต่อาจจะมีก็ได้) เพราะคู่กรณีสามารถจัดข้อขัดแย้งระหว่างกันเองได้ซึ่งผลของการประนีประนอมยอมความเมื่อตกลงกันโดยชอบยอมทำให้ข้อเรียกร้องหรือข้อพิพาทนั้นระงับสิ้นไป

ในประเทศไทยนั้น การประนีประนอมยอมความในทางแพ่งได้กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 850, 851 และ 852 โดยมาตรา 850 บัญญัติว่า “อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่ง ซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันแก้กัน” ส่วนทางอาญาได้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติในเรื่องนี้ไว้ แต่เรียกว่าการยอมความ โดยมาตรา 39 บัญญัติว่า “ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้...หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย สิทธินาคคืออาญาฆ่าฟ้องยอมระงับ”

เสาวณีย์ อัสวโรจน์ (อ้างถึง Martin Domke, The Law and Practice of Commercial Arbitration, 1968 p. 1) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) คือ การระงับข้อพิพาทโดยคู่กรณีตกลงกันให้เสนอข้อพิพาทของตนต่อบุคคลที่สามที่เรียกว่า อนุญาโตตุลาการ เป็นผู้ที่ตนตั้งขึ้นเพื่อให้ชี้ขาดตัดสินการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการมักจะเกิดขึ้นจากสัญญา กล่าวคืออาจตกลงกันให้เสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการ โดยคู่กรณียังไม่นำข้อพิพาทไปฟ้องต่อศาลหรือโดยคดีนั้นอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลก็ทำได้ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามเนื่องจากวิธีการอนุญาโตตุลาการ ในการระงับข้อพิพาทดำเนินไปด้วยความรวดเร็วประหยัดค่าใช้จ่ายและตั้งอยู่บนฐานของความยุติธรรม จึงได้รับการยอมรับและนิยมใช้เป็น

เสาวณีย์ อัสวโรจน์ (2528, น. 43-44) อธิบายถึงข้อตกลงในการระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศว่ามีวิธีการระงับข้อพิพาท ทางการค้าระหว่างประเทศที่ประเทศส่วนใหญ่ต้องการใช้เพื่อที่จะให้การค้าระหว่างกันนั้นสามารถดำเนินไปได้ ในขณะที่อาจจะเกิดข้อพิพาทขึ้น โดยได้เลือกวิธีการระงับข้อพิพาทออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทแรก อนุญาโตตุลาการที่คู่กรณีตั้งขึ้นเอง (Ad hoc Arbitration) วิธีการนี้เกิดจากคู่กรณีตกลงตั้งอนุญาโตตุลาการ เพื่อระงับพิพาทของตนโดยมิได้ใช้บริการอนุญาโตตุลาการของสถาบันซึ่งจัดไว้ โดยเฉพาะ

ประเภทที่สอง การอนุญาโตตุลาการที่ดำเนินการโดยสถาบันอนุญาโตตุลาการ (Institutional Arbitration) อนุญาโตตุลาการประเภทนี้เกิดจากคู่กรณีตกลงกันใช้บริการอนุญาโตตุลาการของสถาบัน โดยสถาบันเหล่านี้จะไม่ได้ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการแต่จะให้บริการการอนุญาโตตุลาการ โดยมีรายชื่อของบุคคลที่เหมาะสมทั้งในทางด้านคุณวุฒิความรู้

ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย การค้า อุตสาหกรรม และอื่นๆ ปัจจุบันสถาบันที่มีชื่อเสียง เช่น อนุญาโตตุลาการของสภาหอการค้านานาชาติ (The Arbitration Court of The International Chamber of Commerce หรือ ICC Court of Arbitration) ตั้งอยู่ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส สมาคมอนุญาโตตุลาการอเมริกัน (The American Arbitration Association หรือ AAA) เป็นองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร มีวัตถุประสงค์เพื่อบริการการอนุญาโตตุลาการ นอกจากนี้ยังมี อนุญาโตตุลาการแห่งลอนดอน (The London Court of Arbitration) และสถาบันอนุญาโตตุลาการของหอการค้าสต็อกโฮล์ม (The Arbitration Institute of The Stockholm Chamber of commerce) สำหรับประเทศไทยมีสภาอนุญาโตตุลาการของ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าการระงับข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการเกิดจากสัญญาไม่ใช่มาจากกฎหมายกระบวนการอนุญาโตตุลาการมิใช่เป็นส่วนหนึ่งขององค์การยุติธรรมของรัฐ อนุญาโตตุลาการเป็นเพียงบุคคลธรรมดาที่มีความรู้และคำวินิจฉัยของอนุญาโตตุลาการอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาอำนาจของอนุญาโตตุลาการมิได้มาจากการมอบหมายของรัฐ

ศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ (2549, น. 13) อธิบายไว้ในมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาของอนุญาโตตุลาการทางอาญาว่าส่วนอนุญาโตตุลาการทางอาญา (Criminal Arbitration) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางอาญาซึ่งมีผลทำให้งดใช้ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางศาล โดยให้อำนาจคนกลางซึ่งเรียกว่า (Arbitrator) ชี้ขาดข้อโต้แย้งระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิด ซึ่งมีผลให้คู่กรณีปฏิบัติตาม ในประเทศสหรัฐอเมริกาเมืองการที่ทำหน้าที่นี้ เช่น สถาบันไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท (Institute for mediation and conflict Resolution) มีอำนาจชี้ขาดข้อขัดแย้งทางอาญาของเอกชนด้วย อย่างไรก็ตามการชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการทางอาญาเป็นการก้าวล่วงเข้าไปทำหน้าที่แทนศาลยุติธรรมปกติ ระบบนี้จะใช้ได้เพียงไรและเป็นที่ยอมรับแค่ไหนจึงอยู่ที่กฎหมายของแต่ละประเทศจะยินยอมให้กระทำหรือไม่อย่างไร

2) การชะลอการฟ้อง นับว่าเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทอีกประการหนึ่งซึ่งหลายประเทศใช้กันอยู่ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น นำการชะลอการฟ้องผู้กระทำผิดทางอาญาในคดีบางประเภทที่เห็นว่าการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดนั้นจะไม่ใช่ประโยชน์ต่อสาธารณะ ทั้งนี้อาจมีเงื่อนไข ในเรื่องการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาไม่เคยกระทำผิดมาก่อน หรือกระทำการใดๆตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ก็จะได้รับผลในการชะลอการฟ้อง ซึ่งหมายถึงว่าความผิดที่กระทำลงไปจะระงับไปในที่สุด

3.1.7 แนวความคิดในการวิเคราะห์กระบวนการการระงับข้อพิพาทในแนวสังคม

วิทยา

บันลือ คงจันทร์ (2528, น. 119-155) อธิบายปัญหาเกี่ยวกับการกระทำผิด และวิธีระงับข้อพิพาทของประชาชนในหมู่บ้าน โศกสิงห์ ว่า ความขัดแย้งในสังคมที่เกิดขึ้น ประเด็นข้อพิพาทในทางกฎหมายมีอยู่ 3 ลักษณะที่สำคัญคือ

- 1) ข้อพิพาทในทางอาญา
- 2) ข้อพิพาทในทางแพ่ง
- 3) ข้อพิพาทคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องจากคดีอาญา

เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นไม่ว่าทางแพ่งหรืออาญา นักกฎหมายซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจะวิเคราะห์กฎหมายอย่างเคร่งครัดถึงตัวบทกฎหมายว่าการกระทำผิดนั้นๆ ที่ว่า ทำผิดกฎหมายนั้นผิดเรื่องอะไรมีกระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีอย่างไร ถ้าเป็นคดีอาญากฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวน สอบสวนฟ้องร้องคดีไว้อย่างไร ส่วนนักสังคมวิทยาจะมองปัญหาข้อพิพาทในสังคมกว้างกว่านักกฎหมาย เนื่องจากเห็นว่าการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้น มนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมการเมืองและวัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยมของท้องถิ่น สภาวะแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความประพฤติการปฏิบัติของมนุษย์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของมนุษย์ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่มีอยู่โดยธรรมชาติ รวมกับความคิดความเชื่ออันเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มหรือของชุมชนหรือสังคม ซึ่งอาจจะเหมือนหรือแตกต่างจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่กำหนดและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมได้โดยอาศัยการตีความจากบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่โดยเคร่งครัด โดยเหตุนี้ เมื่อมีข้อพิพาทขัดแย้งในชุมชนชนบท คู่พิพาทหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทมีแนวโน้มที่จะดำเนินการระงับข้อพิพาทตามวิธีการ และกระบวนการปฏิบัติตามที่ตนมีความคุ้นเคยและสะดวกในท้องถิ่นอันได้แก่การประนอมข้อพิพาทมากกว่าจะดำเนินการตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้

แนวความคิดในการประนอมข้อพิพาทในชนบท มีนักสังคมวิทยาและนักวิชาการอื่นได้ค้นคว้าพฤติกรรมของประชาชนในการระงับข้อพิพาทในชนบทไว้ ดังนี้

1) แนวคิดของเฟรด ริกส์ เฟรด ริกส์

Fred Riggs, Administration in Developing Countries (1964, p. 50-220) The Theory of Prismatic Society พบว่าในประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย กฎหมายการบังคับการตามกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างหนึ่ง แต่การปฏิบัติของประชาชนและเจ้าพนักงานอาจจะปฏิบัติกันไปอีกอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะกฎหมายได้ลอกเลียนแบบกฎหมายจากประเทศตะวันตกจึงไม่สอดคล้องกับสภาพ

ท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนส่วนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับกฎหมาย (dissensus) กฎเกณฑ์บรรทัดฐานทางสังคมจึงมีหลายอย่าง (polynorms) บรรทัดฐานและการปฏิบัติตามกฎหมายไม่แน่นอน (normlessness) บุคคลเลือกปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนมากกว่าที่จะคำนึงว่าสอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายหรือไม่ เพราะเจ้าหน้าที่เองไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย แต่เลือกปฏิบัติเพื่อสนองต่อผลประโยชน์ของตนเองเมื่อสามารถจะทำได้ ลักษณะการบังคับของกฎหมายจึงขาดลักษณะเป็นการทั่วไป (universal) แต่เป็นการกระทำเฉพาะกรณีและเลือกปฏิบัติ (Specific and Particular) ในสังคมที่มีการพัฒนาจึงมีลักษณะปนเปกันระหว่างลักษณะของสังคมเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม กฎหมายแบบตะวันตกกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นจะเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในชุมชนหากอิทธิพลและวัฒนธรรมจากส่วนกลางยังไม่ถึงชุมชนชนบทวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของสังคมเกษตรก็ยังคงอยู่ต่อไปจึงสรุปได้ว่า การพัฒนาการทางกฎหมายของประเทศที่กำลังพัฒนามักจะลอกเลียนแบบของประเทศตะวันตกมิได้คำนึงถึงวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ทำให้การประนีประนอมข้อพิพาทโดยอาศัยผู้นำท้องถิ่นจึงถูกละเลย

2) แนวคิดของแอมบลิส และ ไซค์แมน

William Chambliss and Robert Seidman, Law, order and Power (1971, pp. 29-355) จากผลงานการได้ค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีระงับข้อพิพาทของชาวชนบทและในเมืองสรุปว่า “สังคมยังมีชนชั้นและสถานะที่แตกต่างกันน้อยเท่าใด สังคมก็จะเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยการประนีประนอมข้อพิพาทมากเท่านั้น แต่สังคมยอมมีชนชั้นและสถานะที่แตกต่างกันมากเท่าใด สังคมก็จะเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยการบังคับการให้เป็นที่ไปตามบทบัญญัติของกฎหมายมากขึ้นเท่านั้น”

ที่เป็นเช่นนี้เพราะในสังคมที่ไม่มีความแตกต่างกันทางเศรษฐกิจเช่นสังคมในชนบทที่มีความคุ้นเคยพึ่งพาอาศัยกันสูง เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นต้อง อະลุ่มอ่วยต่อกันหาทางปรองดองหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรุนแรงก็จะอยู่ร่วมในชุมชนยาก แต่ในสังคมที่มีความเจริญเติบโต มีการแบ่งชนชั้นทางสังคม เป็นวิถีชีวิตของคนเมือง เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นผู้ได้เปรียบทางเศรษฐกิจจะได้รับประโยชน์จากบทบัญญัติของกฎหมาย จึงสนใจใช้กระบวนการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของตน เมื่อแพ้หรือชนะคดีก็ไม่จำเป็นต้องอยู่เห็นหน้าหรือพึ่งพาอาศัยกันเหมือนคนในชนบท ดังนั้นสังคมของคนในเมืองจึงนิยมบังคับการให้เป็นที่ไปตามกฎหมาย มากกว่า

3) แนวคิดของเดวิด เอ็งเจล

David M. Engel, Code and Custom in a Thai Province Court (1978, pp. 55-96) ได้สรุปผลวิจัยค้นคว้าพฤติกรรมในการระงับข้อพิพาทในเขตเชียงใหม่ว่าคนไทยในเขตชนบทนิยมระงับข้อพิพาทโดยการประนีประนอมยอมความมากกว่าการฟ้องร้องคดีเมื่อมีกรณี

พิพาท หากคู่กรณีตกลงกันเองไม่ได้ ก็จะให้บุคคลที่เป็นผู้ที่น่าเคารพเชื่อถือในหมู่บ้าน คือ ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ประนีประนอม และหากตกลงกันไม่ได้ก็อาจจะขึ้นไปถึงขอให้กำนันหรืออำเภอช่วยทำการประนีประนอมมากกว่าการฟ้องร้องคดี ที่ต้องดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย เว้นแต่จะเป็นเรื่องร้ายแรง จึงเห็นได้ว่า ค่านิยมของไทยในชนบทยังคงให้ความเคารพเชื่อถือผู้นำท้องถิ่น และยอมรับให้บุคคลเหล่านั้นทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทของคนในหมู่บ้านมาโดยตลอด

สุนีย์ มัลลิกมาลย์ และคณะ (2528, ทนุวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช น.4 เอกสารอัดสำเนา) อธิบายใน ผลงานการวิจัยเรื่องตุลาการหมู่บ้าน โดยรองศาสตราจารย์สุนีย์ มัลลิกมาลย์ และคณะ ซึ่งเป็นโครงการที่นายเชาว์ สดลภา อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร ผู้ริเริ่มสนองนโยบายของกระทรวงมหาดไทย เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎรในท้องถิ่น มีหลักการและเหตุผลที่จะให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ระงับโดยประชาชนเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ประนีประนอมข้อพิพาทเพื่อมิให้ข้อพิพาทต้องผ่านขั้นตอนกระบวนการยุติธรรม ประหยัดเงิน และเวลารวมทั้งสร้างความพอใจแก่ทุกฝ่าย ผลการวิจัยพบว่า

- 1) *ตุลาการหมู่บ้าน* เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยพวกเขาเอง
- 2) *ตุลาการหมู่บ้าน* มีประโยชน์ต่อประชาชนในหมู่บ้าน ในด้านการลดข้อพิพาทในหมู่บ้านด้วยความพึงพอใจของทุกฝ่ายตัดภาระค่าใช้จ่ายตลอดจนใช้เวลาไม่มาก เพราะไม่ต้องนำข้อพิพาทผ่านขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมทางศาล
- 3) *ประชาชนทุกฝ่ายที่เป็นคู่พิพาท* ต่างยอมรับและต้องการวิธีการระงับข้อพิพาทนั้น
- 4) *ปัญหาและอุปสรรค* ที่มีต่อผลความสำเร็จและประสิทธิภาพของตุลาการหมู่บ้าน คือ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายระดับจังหวัดที่มีต่อโครงการนี้ รวมทั้งการไม่ได้กำหนดคนโยบายที่แน่นอนในการระงับข้อพิพาทในระดับท้องถิ่น โดยชาวชนบทในท้องถิ่นกันเองของกระทรวงมหาดไทย นอกจากนี้ความไม่พร้อมทางตุลาการหมู่บ้านในการทำหน้าที่ใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาทในด้านความรู้ทางกฎหมายและระดับการศึกษาต่ำ จึงสรุปได้ว่าตุลาการหมู่บ้านเป็นโครงการที่ดี แต่ขาดนโยบายที่ต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ระดับล่างไม่เห็นความสำคัญ ทำให้โครงการไม่ประสบผลสำเร็จ

3.1.8 แนวความคิดเรื่องความจำเป็นในการดำรงไว้ซึ่งระเบียบในสังคม

Cecilio L, Pe, (1988, pp. 1-5 Transcultural Mediation in The Asia-Pacific) อธิบายว่าการเข้ามารวมกลุ่มเป็นสังคมของปัจเจกชน ได้สรรสร้างความต้องการต่างๆ ที่อยู่

นอกเหนือความจำเป็นในการที่จะคงชีวิตอยู่ นอกเหนือจากปัจจัยสำคัญอัน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่ อาศัยและเครื่องนุ่งห่มแล้ว ยังคงมีความต้องการในการเข้าร่วมสมาคมกันระหว่างมนุษย์ ทั้งนี้จากการที่มนุษย์มีคุณสมบัติภายในประการหนึ่งคือ การสังคม การปะทะสังสรรค์ของมนุษย์ มิใช่เป็นเพียงวิถีทางประการเดียวต่อการตอบสนองต่อความต้องการ อันเป็นปัจจัยหลักของตนแต่ยังเป็นวิธีการที่สนองตอบต่อความต้องการของผู้อื่นด้วย ในขบวนการ การพึ่งพาของสังคมได้มีการเรียนรู้ถึงความต้องการในด้านอื่นๆ คือ ความมั่งคั่ง ซึ่งรวมไปถึงความปรารถนาอันหมายถึงความมั่งคั่งทางอำนาจ และชื่อเสียง ปัจเจกบุคคลใดๆ ที่ประสงค์จะให้สมหวังในสิ่งที่ตนปรารถนามักจะสมาคมกับบุคคล ที่คาดว่าจะสามารถสนองตอบต่อความต้องการของตนได้ ด้วยเหตุนี้ในภาวะการณ์ที่มีการปะทะสังสรรค์กัน บุคคลหนึ่งจะเป็นผู้ให้และอีกบุคคลหนึ่งจะเป็นผู้รับภาวะการณ์ พื้นฐานนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแต่หากอีกบุคคลหนึ่งเรียกร้องมากเกินไป และอีกฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์ที่จะให้ได้ความเป็นไปได้ที่จะมีความขัดแย้งกันก็เกิดขึ้น การแก้ปัญหาโดยวิธีการที่เป็นระบบเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในระดับ โครงสร้างของสังคมต่างๆกันจากที่ได้กล่าวมา เมื่อเพิ่มจำนวนปัจเจกบุคคลที่ร่วมสมาคมเข้าด้วยกัน ทั้งจะโดยสมัครใจหรือโดยบังคับตามสถานการณ์ต่างๆ เราก็จะเห็นภาพของสังคมที่มีศักยภาพของสภาวะการณ์ที่เกิดการขัดแย้งดำรงอยู่ ปัญหาในการที่จะแก้ไขสภาวะความต้องการที่แปรเปลี่ยนเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกทำให้ยุ่งยากอีก โดยปัจจัยที่แตกต่างกันเหล่านี้คือ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญและอำนาจ ยิ่งไปกว่านี้การขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็ว การครอบงำทางวัฒนธรรมโดยการขยายอาณาเขต การให้การศึกษาหรือการสื่อสารคมนาคม รวมทั้งภาวะความเป็นสมัยใหม่โดยทั่วไป ล้วนทำให้เกิดความซับซ้อนมากขึ้นในการแก้ไขปัญหา

หากปราศจากการจัดระเบียบบางประการ เช่นสมาชิกในสังคมควรประพฤติตนอย่างไรในการมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันแล้ว ผู้ที่อ่อนแอก็จะขึ้นอยู่กับความมีเมตตาของผู้มีอำนาจ ผู้ที่ไม่อาจปกป้องตนเองได้ จะถูกเอารัดเอาเปรียบโดยผู้ที่มีเล่ห์เหลี่ยม และฉลาดกว่า เวลาและพลังงานที่จะถูกนำมาสรรสร้างให้เกิดประโยชน์ ก็จะสูญเสียไป ในการนำมาใช้ในระบบการช่วยเหลือตนเอง เพื่อที่จะปกป้องปัจเจกบุคคล รวมทั้งหลีกเลี่ยงการข่มขู่ การฉกฉวยประโยชน์ภายใต้สภาวะการณ์เหล่านี้ไม่มีบุคคลใดสามารถตระหนักได้ถึงศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง และความไร้ระเบียบก็จะคุกคาม นับว่าเป็นโชคที่สังคมที่ได้ปรับตนเอง ด้วยวิธีการในการหลีกเลี่ยงหรือการแก้ปัญหาเหล่านั้น สามารถจัดการให้อยู่ในระเบียบได้ การดำเนินการที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม รวมไปถึงพัฒนาการให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยต่อชีวิต เสรีภาพและทรัพย์สินของบุคคล โดยการจำกัดการใช้กำลังและการฉ้อฉลต่างๆ โดยได้วางแนวไว้ ในสังคมจารีตประเพณีที่มีอิทธิพลจากรูปแบบพฤติกรรมที่เป็นไปโดยนิสัยที่กระทำอยู่เป็นประจำ มีพื้นฐานอยู่บน

แนวความคิดของ แต่ละฝ่ายพันธุ์เกี่ยวกับระเบียบในสังคม เช่นความเชื่อเกี่ยวกับผีบางเทวดา เสมือนหนึ่งเป็นบทบัญญัติหลักที่ชัดเจนที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้น เช่นเดียวกับในกรณีการตีความของฝ่ายศาล สิ่งเหล่านี้ได้รับการขัดเกลาจัดรูปร่างใหม่ในกระบวนการ นำไปใช้ปฏิบัติโดยฝ่ายบริหารของรัฐรูปแบบต่างๆ ในการวางระเบียบทางสังคม การบรรลุซึ่งการจัดระเบียบในสังคม นำมาพัฒนาความก้าวหน้าของชาติ สิ่งเหล่านี้ได้หลอมรวมพฤติกรรมความสัมพันธ์อันหลากหลายของมนุษย์เข้าด้วยกันเป็นระเบียบ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และจากความขัดแย้ง เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในการมีชีวิตอยู่ในแต่ละวันโดยมีอาจหลีกเลี่ยงมิให้เกิดความขัดแย้งได้ การหาข้อยุติเป็นประเด็นสำคัญที่เกิดจากความต้องการที่จะให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคมป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้ง โดยการใช้กฎหมาย บังคับโดยอาศัยกฎหมายหรือระเบียบประเพณี ซึ่งบุคคลต้องปฏิบัติตามเพื่อที่จะได้ตระหนักถึงจุดประสงค์ที่วางไว้ กฎระเบียบเหล่านี้อยู่ในลักษณะของพระราชบัญญัติ และพระราชกำหนดหรือกฎกระทรวง ฯลฯ ต้องอยู่ในรูปของเอกสารเพื่อที่จะเป็นแนวทางการปฏิบัติ จะต้องมียุติตามที่กำหนดไว้ เช่นการแต่งงานได้โดยมิต้องอาศัยการยินยอมของพ่อแม่ ทั้งนี้เพราะสังคมได้ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มาจนถึงจุดที่สามารถที่จะจัดการเรื่องความรับผิดชอบต่างๆ หรือในกรณีที่ปัจเจกบุคคลผู้ยืมเงินจะต้องให้สัญญาที่จะจ่ายหนี้คืนการปฏิบัติตามกฎระเบียบเหล่านี้ อาจจะมีผลในการป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งได้ จนถึงในระดับที่มีผลบังคับต่อพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลทางกฎหมาย

ทางเลือกต่างๆ ในการใช้แก้ปัญหาข้อขัดแย้ง ความขัดแย้งอันเป็นผลตามมาจาก การปะทะสังสรรค์ของมนุษย์นั้นจะถูกขจัดไปได้โดยการใช้วิธีการหลายๆ ประการ ทั้งนี้อาจจะกระทำได้โดยในระหว่างผู้ที่มีปัญหาขัดแย้งโดยตรง หรือโดยมีบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้องหรือเป็นทางเลือก ซึ่งมีวิธีการต่างๆ ไปที่สามารถดำเนินการได้ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก จะใช้สำหรับคู่กรณีที่เป็นเจ้าทุกข์เพื่อให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น เขาอาจจะตัดสินใจที่จะเผชิญหน้าหรือหลีกเลี่ยง หากเขาเลือกที่จะหลีกเลี่ยง เขาอาจจะเลือกที่จะเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม ทักษะคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งหรือพฤติกรรมของตนเอง และแปรสภาพความขัดแย้งให้เป็นเรื่องที่ไม่มีความปัญหา หากเขาเลือกที่จะเผชิญหน้าเขาจะต้องดำเนินการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อบุคคล หรือเป้าหมายที่เห็นว่าเป็นต้นเหตุของปัญหา พுகทางจิตวิทยาแล้วเขาจะต้องเดินหนี หรือไม่ก็พร้อมจะสู้

ประการที่สอง ในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง เป็นวิธีการสำหรับฝ่ายเจ้าทุกข์หรือผู้เสียหายที่จะดำเนินการ โดยตรงกับฝ่ายคู่ปรปักษ์ และมีการเจรจาเพื่อยุติปัญหา วิธีการนี้เป็นที่รู้จักกันในรูปแบบของการเจรจาสองฝ่าย หรือทางเลือกแบบหน่วยคู่ (Dyads Option) ปกติแล้ววิธีการนี้จะถูกนำไปใช้ในกรณีที่คู่ขัดแย้งได้มีความสัมพันธ์กันในระดับหนึ่ง เช่น จากการจ้างงาน(ความขัดแย้ง

ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง) การสมรส (ความขัดแย้งระหว่างคู่สมรส) หรือการเป็นบุตรและบุพการี ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนที่บุคคลภายนอกอาจไม่สามารถเข้าใจได้ ในสังคมปัจจุบันในข้อนี้มิให้พบเห็นในสังคมมากขึ้นวิธีการต่างๆ ไป

วิธีการสุดท้าย ที่จะนำมาใช้กับการแก้ความขัดแย้งก็คือ วิธีการที่นำบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเป็นการขอรับความช่วยเหลือจากคู่กรณีเอง บุคคลที่สามนี้อาจจะช่วยประนีประนอมในฐานะคนกลางหรือเป็นที่ปรึกษา โดยความเห็นชอบจากตุลาการคณะกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ในกรณีพิพาทเรื่องแรงงาน หน่วยงานของรัฐบาลจะทำหน้าที่ในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนทั่วไปในฐานะผู้ผู้บริโภคหรือออม บุสแมนต์

จึงสรุปว่า บทบาทของผู้ประนีประนอมจะถูกจำกัดอยู่แค่การกระตุ้นสนับสนุนให้คู่พิพาทหันมาเจรจากันและระงับปัญหาได้ในที่สุด ผู้ประนีประนอมจะกระทำตนเป็น “ผู้อยู่ระหว่างกลาง” และอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างคู่พิพาท และสรรหาโอกาสในการที่จะมาทำการเจรจากันด้วยเหตุนี้ โดยแท้จริงแล้วผู้ประนีประนอมมิได้เข้ามาแทรกแซงกระบวนการแก้ไขปัญหแต่อย่างใดการประนีประนอมในอีกวิธีการหนึ่งเป็น “วิธีการโดยทั่วไป” เป็นการอาสาเข้าไปดำเนินการโดยส่วนตัวโดยกระบวนการอย่างไม่เป็นทางการ” ซึ่งคนกลางที่คู่กรณีเลือกนี้จะให้ความช่วยเหลือคู่พิพาทให้มาทำความตกลงยอมรับกันได้ทั้งสองฝ่าย ด้วยเหตุนี้ผู้ประนีประนอมจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหา ผู้ประนีประนอมจะเสนอคำแนะนำ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอประนีประนอม เพื่อจะคงรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ของคู่พิพาทที่เสียไป

3.1.9 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและโครงสร้างของความขัดแย้ง

เมื่อทราบถึงแนวคิดที่มาของความขัดแย้ง และหลักเกณฑ์ของกฎหมายธรรมชาติในการระงับข้อพิพาทแล้ว เพื่อให้การดำเนินการศึกษาวิจัยที่ชัดเจนและเข้าใจอย่างกว้างขวางจึงต้องศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและ โครงสร้าง เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมและบรรลุวัตถุประสงค์ในการทำหน้าที่ระงับข้อพิพาท

1) ความหมายและแนวคิด

สูนีย์ มัลลิกมาลย์ และคณะ (2545, น.4) อธิบายไว้ในตุลาการหมู่บ้านว่า คำว่า บทบาท (Role) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้มากมาย คิงและมอร์แกน กล่าวว่า “บทบาทเป็นรูปแบบพฤติกรรมซึ่งคาดหมายว่าบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งทางสังคมจะปฏิบัติ” RaIph ได้อธิบายความหมายในรูปองค์ประกอบว่า บทบาทประกอบขึ้นด้วยกิจกรรมตำแหน่งหน้าที่ที่จะผูกมัดให้ควรกระทำนอกจากนี้ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่าน ได้อธิบายความหมายถึงคำว่าบทบาทแตกต่างกันไป

สุภัตรา สุภาพ (2516, น.17) อธิบายและให้ความเห็นในสังคมวิทยา ว่า “บทบาทหมายถึงการที่บุคคลแต่ละคนปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ตามสถานภาพและตำแหน่ง”

อมรา พงศาพิชญ์ (อ้างถึง สุจิต บุญบงการ และคณะ, 2521, น.19) ได้ อธิบายและให้ความเห็นในสังคมและวัฒนธรรมให้คำจำกัดความ คำว่า บทบาท ว่าเป็นสิทธิและ หน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลอื่นในสังคม ข้อมูขึ้นกับสถานภาพที่ตนครอง อยู่และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุจูงใจ การอบรมขัดเกลาความพอใจ

2) สรุปว่าความสำคัญของบทบาท คือ

- (1) บทบาทที่มีอยู่ประจำของบุคคล
- (2) วัฒนธรรมของสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นสิ่งที่สำคัญในการกำหนด บทบาท
- (3) การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้จะต้องมีการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

(4) บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้นไม่แน่นอนเสมอไป

ทองคูน หงษ์พันธ์ (2523, น.7) อธิบายในจิตวิทยาสังคมว่าบทบาทที่ จะเป็นไปตามปทัสถานทางสังคมเพราะบทบาทที่บุคคลนั้นแสดงจริงๆ เป็นผลของปฏิกิริยาแห่ง บุคลิกภาพของบุคคลนั้นๆ ที่ครองสถานภาพ รวมกับบุคลิกภาพของบุคคลอื่นมาร่วมในพฤติกรรม และเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการแสดงบทบาทบทบาทคือกิจกรรมการใช้อำนาจหน้าที่ความ รับผิดชอบที่เกี่ยวกับงานโดยตรงหรืองานพิเศษที่ต้องกระทำ

ทิตยา สุวรรณะชญ (2527, น.43) อธิบายและได้แสดงความคิดเห็นไว้ใน สังคมวิทยา ว่าบทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่กำหนดโดยฐานะตำแหน่ง และยังได้แบ่งหน้าที่ ออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (Ideal Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ และ “บทบาทที่เป็นจริง” โดยกล่าวว่า “บทบาทที่ปฏิบัติจริง” นี้เป็นผลรวมของ บทบาทตามอุดม คติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มี อยู่ ปฏิกริยาของผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ทิตยา สุวรรณะชญ ได้กล่าวสรุปฐานะ ตำแหน่ง และ บทบาททางสังคมไว้ดังนี้ คือ

- 1) มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในสังคมและมีอยู่ก่อนตัวคนจะเข้าไป ครอง
- 2) มีบทบาทที่ควรจะเป็น (Ought-to-be-Role) ประจำอยู่ในแต่ละ ตำแหน่ง

3) วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่ง และบทบาทที่ควรจะเป็นได้ และการใช้อำนาจเช่นนั้นด้วย

4) ฐานะ ตำแหน่งและบทบาทนั้น ได้มาจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ในสังคมนั้น

5) บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไป

พฤติกรรมที่เป็นจริงของคนที่ครองฐานะตำแหน่ง อาจไม่เป็นจริง เพราะพฤติกรรมจริงเป็นผลของปฏิกิริยาของคนที่ครองตำแหน่งที่มีต่อบทบาทที่ควรจะเป็น บุคลิกภาพของตนเองและของคนอื่นที่เข้าร่วมพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ใน เวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

สงวน สักขีอรุณ และฐิติพงษ์ ธรรมานุสรณ์ (2522, น. 34-35) อธิบาย และได้แสดงความคิดเห็นในจิตวิทยาสังคม ว่าบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเองและ ส่งผลต่อคนอื่นนั้นจะต้องมีอยู่ 3 ลักษณะที่สำคัญ คือ

1) บทบาทความคาดหวัง (Ideal Role) คือ บทบาทที่ต้องแสดงให้ เป็นไปตามต้องการที่ผู้อื่นคาดหวังไว้

2) บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived Role) คือบทบาทที่เจ้าของ สถานภาพรับรู้เองได้ โดยกฎระเบียบ ธรรมเนียมประเพณี หรือการกล่อมเกลาทางสังคม

3) บทบาทที่เป็นจริง (Actual Role) คือ บทบาทที่เจ้าของสถานภาพได้ แสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่เป็นจริง ซึ่งอาจเป็นไปหรือไม่เป็นไปตามความคาดหวังก็ได้

ปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทการแสดงของบุคคลที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ขององค์กรและตนเอง หรือสังคมตามต้องการ จำเป็นต้องมีปัจจัยส่งเสริมเพื่อให้สามารถแสดง บทบาทได้ดีและถูกต้องยิ่งขึ้น

พัชนี วรรณ (2522, น. 36) อธิบายและได้แสดงความคิดเห็นไว้ใน จิตวิทยาสังคม โดยได้กล่าวถึงปัจจัยที่สำคัญถึงปัจจัยส่งเสริมเพื่อให้สามารถแสดงบทบาทได้ดีและ ถูกต้อง ทางสังคมคือ

1) ความต้องการ (Need) เป็นแรงจูงใจในการทำงานเพื่อสนองความ ต้องการของผู้แสดงบทบาทให้เป็นที่ยอมรับต่อองค์กรหรือสังคม

2) การสื่อสาร (Communication) ได้แก่ การติดต่อ การประสานงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทได้ชัดเจน ไม่คลุมเครือ

3) การคล้อยตาม (Comformity) เป็นปัจจัยที่ทำให้บทบาทของผู้แสดง ไม่เกิดความขัดแย้งในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมในทางปฏิบัติที่เป็นปกติของสถานของกลุ่มหรือสังคม

4) ความสามารถ (Ability) เป็นปัจจัยที่สร้างบทบาทของผู้แสดงให้
เห็นออกมาอย่างชัดเจน (Manifest Role) เพื่อความสำเร็จของงาน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตระกูล มีชัย (2549, น. 62) อธิบายถึงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการใน
การดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับอำเภอ ผลการวิจัยพบว่า

**4.1 ข้าราชการในระดับอำเภอปัจจุบันนายอำเภอได้ทำหน้าที่ในการประนีประนอมข้อ
พิพาททางแพ่งในลักษณะอนุญาโตตุลาการ โดยดำเนินการตามพระราชบัญญัติลักษณะ ปกครอง
ท้องที่ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2527 เป็นการประนีประนอมสารบบความแพ่ง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ใน
ปัจจุบันมีประชาชนที่มีข้อพิพาททางแพ่งร้องขอให้นายอำเภอประนีประนอมไม่มากนัก และ
นายอำเภอก็มีปัญหาในเรื่องของการออกหมายเรียกคู่กรณี ที่บางครั้งคู่กรณีอีกฝ่ายไม่ยอมมาพบ
ตามหมายเรียก นอกจากนั้นในการปฏิบัติจริงนายอำเภอจะมอบหมายให้ปลัดอำเภอผู้หนึ่งเป็นผู้ทำ
หน้าที่แทนนายอำเภอ**

**4.2 ในการปกครองระดับหมู่บ้าน ในปัจจุบัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะทำหน้าที่
ประนีประนอมข้อ พิพาทของประชาชนในหมู่บ้าน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ผู้ปกครองท้องที่ตาม
กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ แต่เมื่อถึงครั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใกล้ครบวาระของการดำรง
ตำแหน่ง 5 ปี จะส่งผลกระทบต่อสภาวะการณ์การเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยิ่งเมื่อใกล้ครบ
วาระ 5 ปีเท่าไร ชาวบ้านจะไม่เชื่อฟัง หรือไม่ยอมรับบทบาทในการทำหน้าที่ในการดำเนินการ
ประนีประนอมข้อพิพาทโดยอาศัยตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้เช่นเดิมต่อไป ประนีประนอม
ของผู้ใหญ่บ้าน ถึงแม้ว่ากระทรวง มหาดไทย จะออกข้อบังคับว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอม
ข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 แต่ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยผู้ใหญ่บ้าน เป็นการ
ประนีประนอมที่ไม่มีรูปแบบ เป็นการประนีประนอมที่อาศัย ความเป็นผู้นำที่ชาวบ้านให้ความ
เคารพ เชื่อถือ หมู่บ้านใดที่ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีภาวะผู้นำการประนีประนอมข้อพิพาทนั้นก็ไม่มีเกิดขึ้น**

**4.3 ในขณะที่การประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีการประสาน
หน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม และศาล ที่มีโครงการฝึกอบรม
ผู้นำในระดับหมู่บ้านให้มีความรู้ด้านกฎหมายและการประนีประนอมข้อพิพาท ทำได้เฉพาะใน
พื้นที่จำกัดไม่ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ผู้นำที่เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ก็เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใกล้ครบ
อายุ 60 ปี**

4.4 จากการสอบถามปลัดจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศาลจังหวัด สำนักงาน อัยการจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานในส่วนกลาง ส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ให้นายอำเภอทำหน้าที่ ประนีประนอมข้อพิพาท โดยให้มีการประนีประนอมข้อพิพาท 2 ระดับ คือ ระดับหมู่บ้าน และ ระดับอำเภอ

4.5 การประนีประนอมทั้งสองระดับมีการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากประชาชนในเขต อำเภอหรือหมู่บ้าน โดยให้ผ่านกระบวนการคัดเลือกจากประชาคมหมู่บ้าน และกำนันผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชน

4.6 การให้อำเภอทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท ต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านการบริหารให้อำเภอด้วย มีความรอบภารกิจให้อำเภอดำเนินการ โดยไม่มีการสนับสนุนด้านการ บริหารปัจจัยด้านการบริหารที่อำเภอต้องการมากที่สุดคือการมีบุคลากรตำแหน่ง “นิติกรอำเภอ”

4.7 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีบทบาทสนับสนุน โดยการสนับสนุน งบประมาณในการฝึกอบรมความรู้ด้านกฎหมาย แก่ผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการประนีประนอม ข้อพิพาทในระดับอำเภอ และระดับหมู่บ้าน รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าตอบแทนแก่ คณะกรรมการประนีประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านรวมทั้งการสนับสนุนให้ “นิติกรของ อบต.” เป็นที่ปรึกษาทางกฎหมาย

4.8 หลักการสำคัญของการประนีประนอมข้อพิพาทระดับอำเภอ มิใช่เป็น กระบวนการยุติธรรมทางเลือก” หรือ การพยายามให้อำเภอทำหน้าที่เช่นเดียวกับศาล หรือมีอำนาจ บังคับเช่นเดียวกับศาล แต่ เป็นการ “อำนวยความสะดวกเป็นธรรม”แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ในฐานะของ ฝ่ายพลเรือนที่มีหน้าที่ดูแลประชาชน และ สร้างความมั่นคงของสังคมหมู่บ้านอยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุข

กฤษณะ พิณีจ (2539, น.59) การศึกษาชนชั้นนำท้องถิ่นกับการประนีประนอมข้อ พิพาทในหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บุคคลที่ได้รับการยอมรับ ว่าเป็นชนชั้นนำ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งที่เป็นทางการอยู่ในชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประชานสภาและสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะกรรมการ การศึกษาของโรงเรียนภายในหมู่บ้านและชุมชนฯลฯ และชนชั้นนำที่ดำรงตำแหน่งที่เป็นทางการ ในชุมชนนั้น จะมีศักยภาพและความสามารถในการประนีประนอมข้อพิพาทสูงกว่าชนชั้นนำประเภทอื่น ทำให้ชนชั้นนำที่ดำรงตำแหน่งที่เป็นทางการในชุมชน ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้ประนีประนอมข้อ พิพาท เพราะการประนีประนอมข้อพิพาทจะได้ผลมากขึ้น ขึ้นอยู่กับการยอมรับในเฉพาะตัวบุคคล ไม่ได้เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมนั้นๆ

ความจริงการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับชุมชนระดับหมู่บ้าน ในปัจจุบันนี้ ได้มีบทบัญญัติเป็นข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย ในการปฏิบัติหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยมีเจตนาที่จะให้ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้ทำหน้าที่ในการระงับข้อพิพาทเบื้องต้นของลูกบ้านที่เกิดข้อขัดแย้งโต้เถียงกัน ทั้งข้อพิพาทเกี่ยวกับความแค้นหรือความอาญาที่เป็นความรับผิดชอบความได้ มีตั้งแต่เรื่องทะเลาะเบาะแว้งเล็กๆ น้อยๆ การผิดสัญญา การละเมิดที่สามารถยอมความกันได้ หรือการผิดข้อตกลงใดๆ ต่อกัน คณะกรรมการหมู่บ้านก็สามารถทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นๆ ได้ และหากข้อพิพาทสามารถตกลงกันได้ ก็ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำการบันทึกข้อตกลงเป็นสัญญาประนีประนอมข้อพิพาทขึ้นมา โดยให้คู่พิพาทและพยานต่างลงชื่อ ไว้ในบันทึกนี้ เพราะเมื่อคู่พิพาทตกลงยุติการพิพาทได้แล้ว ต่างก็ยังสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนนั้นๆ ได้อย่าง สงบสุข เกิดความเรียบร้อยในชุมชน และยังจะสร้างความสมานฉันท์แก่ชุมชนต่อไป เมื่อคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามที่ได้ตกลงไว้ในสัญญาประนีประนอม ข้อพิพาท การจะบังคับให้คู่พิพาทฝ่ายนั้นรับผิดชอบตามสัญญาที่เคยให้ไว้ คู่พิพาทอีกฝ่ายก็จะต้องนำสัญญาประนีประนอมข้อพิพาทนั้นไปฟ้องต่อศาลให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาฯ ต่อไป

ธิดิ กิตติวิทิตกุล (2540, น.8) ศึกษาปัจจัยการประนีประนอมข้อพิพาทที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร: โดยได้ลงไปศึกษาโดยการใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านในอำเภอกระทุ่มแบนจังหวัดสมุทรสาครเป็นเวลานาน

พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านที่สำคัญคือ ปัญหาด้านงบประมาณ และหน่วยงานราชการขาดการประสานงานในการให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหา โดยมีข้อเสนอแนะว่ารัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ และหน่วยงานต้องเพิ่มการประสานงานระหว่างกันในการให้ความช่วยเหลือ

4.2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน

ธานินทร์ สุภาแสน (2551, น.32) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน: ศึกษาเฉพาะบทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขข้อขัดแย้งในชุมชน ในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นจะแสดงบทบาทของความเป็นตัวแทนชุมชนและรัฐพร้อมกันไป ปัจจัยที่ส่งผลสำคัญต่อการแสดงบทบาทผู้นำท้องถิ่น มักประกอบไปด้วยการเคยดำรงตำแหน่งต่างๆ ในองค์กรของชุมชน รวมทั้ง เป็นผู้มีความรู้และฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงของชุมชน จึงทำให้ได้รับความเชื่อถือให้แก้ไขข้อขัดแย้งในชุมชน

4.3 การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการความขัดแย้งที่ได้รับอิทธิพลจากองค์กรภายนอกชุมชน

กัญทิยา ใจกลางดุก (2547, น. 3) ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการความขัดแย้งที่ได้รับอิทธิพล จากองค์กรภายนอกชุมชนพบว่า ชุมชนใช้ศักยภาพทั้งภายในและภายนอกชุมชน คือศักยภาพของกลุ่มผู้นำและเครือข่ายผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ศักยภาพของชาวบ้านและเครือข่าย กลุ่มอาชีพ มาจัดการกับปัญหาได้ใช้ 2 แนวทาง คือ แนวทางสันติวิธี เช่น การยื่นหนังสือร้องเรียน การพบปะเจรจา และแนวทางความรุนแรง เช่น การชุมนุมต่อต้านเดินขบวนประท้วง สร้างแรงกดดัน

4.4 การศึกษาเทคนิคการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยใช้หลักสันติวิธี

อัจฉราพร พิบูลย์สมบัติ (2548, น. 1) ศึกษาเทคนิคการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยใช้หลักสันติวิธี :ศึกษาเฉพาะผู้ตรวจการราชการแผ่นดินของรัฐสภาไทย พบว่า การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจำเป็นต้องมีเทคนิควิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นจริง ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการแก้ไขปัญหอย่างสันติวิธี คือ ผู้ร้อง หน่วยงาน ผู้ถูกร้อง และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ปัจจัยเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาส่งเสริม อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการสนับสนุนกันและกัน ในลักษณะของเครือข่าย เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างสันติวิธี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

เทศบาลตำบลทุ่งช้างเดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาล ชื่อสุขาภิบาลและ ตำบลทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลและ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 และได้เปลี่ยนชื่อเป็นเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550

5.1 ลักษณะที่ตั้ง

เทศบาลตำบลทุ่งช้าง ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน อยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดน่าน ห่างจากอำเภอเมืองน่าน ตามถนนหลวงแผ่นดินหมายเลข 1080 สาย น่าน-ทุ่งช้าง ระยะห่างประมาณ 90 กิโลเมตร และมีระยะห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ระยะประมาณ 900 กิโลเมตร

5.2 พื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งช้าง มีพื้นที่ประมาณ 4.3 ตารางกิโลเมตร

ทิศเหนือ ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลและ

ทิศใต้ ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลและ และองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลและ

5.3 เขตการปกครอง

เทศบาลตำบลทุ่งช้างมีพื้นที่ 4.3 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2687.5 ไร่ ประกอบด้วย 2 ตำบลคือ บางส่วนของตำบลทุ่งช้าง/บางส่วนของตำบลและ จำนวน 8 หมู่บ้าน ดังนี้

5.3.1 ตำบลทุ่งช้าง ประกอบด้วย

หมู่ที่ 1 บ้านสลี ต.ทุ่งช้าง

หมู่ที่ 2 บ้านทุ่งช้าง ต.ทุ่งช้าง

หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งผึ้ง ต.ทุ่งช้าง

หมู่ที่ 6 บ้านแพะกลาง ต.ทุ่งช้าง

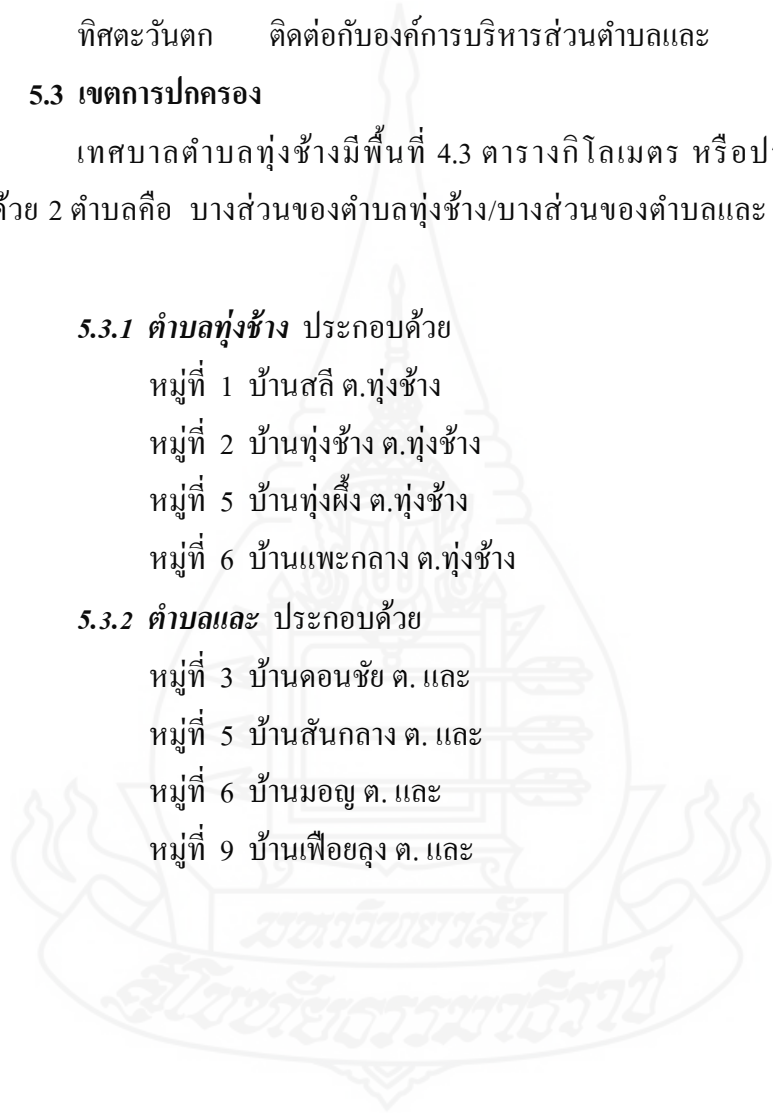
5.3.2 ตำบลและ ประกอบด้วย

หมู่ที่ 3 บ้านคอนชัย ต. และ

หมู่ที่ 5 บ้านสันกลาง ต. และ

หมู่ที่ 6 บ้านมอญ ต. และ

หมู่ที่ 9 บ้านเพ็ญลุง ต. และ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประธานสมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 1 คน รองประธานสมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 1 คน สมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 10 คน

ตารางที่ 3.1 ผู้มีบทบาทสำคัญในการประนีประนอมข้อพิพาท (กลุ่มตัวอย่าง)

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	ตำแหน่ง	อาชีพ
1	นายอำนาจ สัตยวงศ์	ประธานสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	ข้าราชการบำนาญ
2	นายวินัย พนาขวา	รองประธานสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	ค้าขาย
3	นายสรศักดิ์ น้ำตอง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	ข้าราชการบำนาญ
4	นายฉวี ขันไชย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	เกษตรกร
5	นายบุญช่วย คำยันต์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	ข้าราชการบำนาญ
6	นายเดช ต้นกาบ	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	เกษตรกร
7	นางอภาวดี อ่าเกษม	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	ธุรกิจส่วนตัว
8	นายจรัส อินต๊ะนาม	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	เกษตรกร
9	นายวีระพล สายวงศ์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	ค้าขาย
10	นายชื่น แสนใหญ่	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	ธุรกิจส่วนตัว
11	นายสุนทร จิตกว้าง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	ข้าราชการบำนาญ
12	นายแดง ทองขาว	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง	เกษตรกร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยนำแนวคิดเกี่ยวกับการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างมาพิจารณาโดยใช้แหล่งข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ ข้อมูลจากเอกสาร (ทฤษฎี และข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (ปฐมภูมิ)

2.1 การวิจัยเอกสาร

2.1.1 เอกสารทางวิชาการ เช่น บทความ หนังสือวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เอกสารจากการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

2.2 การสัมภาษณ์

2.2.1 ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ โดยแนวทางการสัมภาษณ์ทั้งหมดจะเป็นคำถามปลายเปิด (open question) ที่มีความยืดหยุ่นและไม่มีการชี้นำคำตอบเพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์ ซักถามสนทนาสองต่อสองระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ครบตามประเด็นที่กำหนดไว้สำหรับคำถามที่ใช้สัมภาษณ์มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร วรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
- 2) สร้างคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) นำแบบสอบถามนำเสนอ รองศาสตราจารย์.ดร.ปธาน สุวรรณมงคล อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ให้ข้อเสนอแนะก่อนที่นักศึกษาจะนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ต่อไป
- 4) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย

2.3 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 2 ส่วนดังนี้

2.3.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

2.3.2 ส่วนที่ 2 คำถามประเด็นหลักเกี่ยวกับบทบาทการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ดังนี้

- 1) คำถามสำหรับผู้มีบทบาทสำคัญเฉพาะสมาชิกสภาเทศบาลในการประนีประนอมข้อพิพาท
- 2) คำถามสำหรับสมาชิกสภาเทศบาลผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท

- 3) คำถามสำหรับผู้เกิดกรณีข้อพิพาทที่กำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการข้อพิพาท
- 4) คำถามสำหรับผู้ที่เคยเข้าสู่กระบวนการของผู้ได้รับการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์กลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จำนวน 12 คน ทำให้เห็นว่าการทำงานการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง เป็นการทำงานที่ให้ความสำคัญทางรัฐศาสตร์คือ ต้องการให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม มากกว่าความสำคัญทางด้านกฎหมายคือการจะให้ปรากฏความจริง หรือปรากฏผลว่าฝ่ายหนึ่งถูก ฝ่ายหนึ่งผิดในกรณีที่เกิดข้อพิพาทและเพื่อต้องการที่จะทราบถึงบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาทเพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ มาศึกษาวิเคราะห์ และรับข้อเสนอแนะแนวทางในการประนีประนอมข้อพิพาทต่อไป ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 บทบาทการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

ตอนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคในบทบาทการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรค การประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

ตอนที่ 1 บทบาทการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

1.1 บทบาทการรับเรื่องจากผู้ที่เกิดกรณีข้อพิพาท ที่ต้องการให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างได้ดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท

จากการสัมภาษณ์สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง เกี่ยวกับบทบาทการรับข้อร้องเรียนร้องทุกข์ในกรณีผู้เกิดปัญหาต้องการร้องเรียนร้องทุกข์ สามารถร้องเรียน-ร้องทุกข์ โดยยื่นคำร้องกับสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ให้ดำเนินการประนีประนอมได้ง่ายไม่มีลำดับขั้นตอนที่ยุ่งยาก ดังนี้

1.1.1 การร้องเรียน-ร้องทุกข์ด้วยวาจา โดยผู้ร้องเรียน-ร้องทุกข์ ที่ประสงค์ให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเป็นผู้ดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทให้คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

สามารถเดินทางเข้ามาร้องเรียน-ร้องทุกข์ด้วยวาจาได้ด้วยตนเอง โดยการเล่าเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้สมาชิกสภาตำบลฟังซึ่งผู้รับเรื่องร้องเรียน-ร้องทุกข์นั้น จะบันทึกเป็นหนังสือร้องเรียน-ร้องทุกข์ตามที่ได้รับฟัง และให้ผู้ร้องเรียน-ร้องทุกข์นั้นลงลายมือชื่อ วันเวลา เพื่อง่ายต่อการประนีประนอมข้อพิพาทได้ในภายหลัง

1.1.2 การร้องเรียน-ร้องทุกข์ โดยทำเป็นหนังสือร้องเรียน-ร้องทุกข์ ในกรณีผู้ร้องเรียน-ร้องทุกข์ไม่สามารถเดินทางเข้ามาร้องเรียนได้ด้วยตนเอง แต่ประสงค์ให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเป็นผู้ดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ผู้ร้องเรียน-ร้องทุกข์ สามารถทำเป็นหนังสือร้องเรียน-ร้องทุกข์ โดยการเขียนหนังสือบรรยายถึงเรื่องที่เกิดขึ้น ที่ใครอ่านแล้วก็สามารถเข้าใจได้ในเรื่องที่เป็นกรณีข้อพิพาทระหว่างคู่พิพาททั้งสองฝ่ายอย่างไร ส่งมายังสำนักงานสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

1.1.3 เมื่อสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างได้รับทราบการร้องเรียน-ร้องทุกข์ ทั้งได้รู้เรื่องจากการได้พูดคุยผู้ที่ประสบปัญหาเองหรือจากได้อ่านตามหนังสือร้องเรียน-ร้องทุกข์ ถึงกรณีที่เกิดข้อพิพาทขึ้น ทั้งสองกรณีดังกล่าวแล้ว สมาชิกสภาเทศบาลตำบล จะมีหนังสือเชิญให้คู่กรณีที่เกิดปัญหาข้อพิพาทเข้ามาพบ เพื่อรับฟังปัญหากรณีข้อพิพาทจากทั้งสองฝ่ายอีกครั้งหนึ่ง การทำหนังสือเชิญในแต่ละกรณีข้อพิพาท จะทำหนังสือเชิญไม่เกินสามครั้ง หากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์ที่จะเข้าสู่กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างไม่มีอำนาจใด ที่จะบังคับให้บุคคลนั้น เข้ามาสู่กระบวนการเจรจาประนีประนอมข้อพิพาทได้ เพราะทุกขั้นตอนของกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทให้ความสำคัญทางรัฐศาสตร์บนพื้นฐานความต้องการของประชาสังคมท้องถิ่น

1.1.4 เมื่อเกิดการเจรจาประนีประนอมข้อพิพาทเกิดขึ้น จนคู่กรณีได้รับความพึงพอใจและตกลงจะระงับข้อพิพาทแล้ว ถือว่าสิ้นสุดกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทนั้นๆ แต่หากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายต้องการให้มีหลักฐานการประนีประนอมยอมความอาจมีการทำเป็นหนังสือยุติข้อพิพาท โดยให้คู่กรณี ได้อ่านข้อความในหนังสือที่ได้บันทึกระบุถึงข้อตกลงของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายว่า ได้ยุติข้อพิพาทนั้นอย่างไร โดยละเอียด ในกรณีคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอ่านหนังสือไม่ออก ผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท จะอ่านให้ฟัง แล้วให้คู่กรณีลงลายมือชื่อ หรือพิมพ์ลายนิ้วหัวแม่มือพร้อมพยานสองคน

1.1.5 หนังสือยุติข้อพิพาทไม่ใช่ที่สุดของการยุติข้อพิพาท เพราะคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถที่จะไม่ยอมรับตามข้อยุติข้อพิพาทได้ในภายหลัง หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพบว่า อีกฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง หรือมีเหตุบังจยอื่นใดเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง คู่กรณีที่ผ่านมา

กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทสามารถนำเรื่องที่เกิดกรณีข้อพิพาทที่ได้รับการประนีประนอมยุติข้อพิพาทแล้วนั้น เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมปกติได้ทันที เพื่อให้ศาลดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลงที่เกิดจากการประนีประนอมยุติข้อพิพาทที่ได้ตกลงกันไว้โดยการประนีประนอมอาจไม่มีผลต่อการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม แต่ก็ไม่ได้ถือว่าการประนีประนอมที่ผ่านมาแล้ว เพราะการทำงานทั้งหมดมีหลักการพื้นฐานของประชาสังคมคือเป็นการทำงานด้วยความสมัครใจ ทำงานเองเฉพาะสภาเทศบาลทุ่งช้าง ส่งเสริมสนับสนุนกันเองเป็นอิสระไม่มีบังคับ, มีกฎระเบียบวิธีการประนีประนอมของสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเป็นการเฉพาะ

1.2 บทบาทการประชาสัมพันธ์การประนีประนอมข้อพิพาทแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบล

จากการสัมภาษณ์สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง พบว่าบทบาทการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ เรื่องการประนีประนอมข้อพิพาท รวมทั้งช่องทางการร้องเรียน-ร้องทุกข์ของผู้ที่เกิดกรณีพิพาท ที่ประสงค์ให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ได้ดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทให้ทัน ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ แต่อย่างใด เนื่องจากต้องการให้ยุติข้อพิพาทกันเองด้วยเหตุผลคือ

1.2.1 เรื่องการประนีประนอมข้อพิพาท ไม่ได้เป็นบทบาทหน้าที่ ที่มีกฎหมายรองรับหรือมีการบัญญัติอยู่ในเทศบัญญัติโดยตรง แต่เป็นการทำงานในหลักการประชาสังคมที่แท้จริงเป็นความต้องการของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างและประชาชนในท้องถิ่น ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้กับผู้ที่เกิดปัญหากรณีข้อพิพาท ให้มีช่องทางที่จะได้รับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ให้ปัญหานั้นลุกลามบานปลาย ยากต่อการแก้ไขได้ในภายหลัง ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อไปนี้

“การทำงานประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ไม่ได้เป็นหน้าที่ ที่ระบุหรือบัญญัติไว้โดยตรง และไม่มีในบทบัญญัติกฎหมายเทศบัญญัติ หรือกฎหมายอื่น แต่สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ทำงานประนีประนอมข้อพิพาทด้วยความตั้งใจ ที่จะแก้ไขปัญหาข้อพิพาทให้กับชาวบ้าน ซึ่งทุกคนต่างรู้ว่าเมื่อชาวบ้านมีปัญหาบางอย่าง ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ชาวบ้านจะคิดถึงคนกลาง โดยเฉพาะสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ต้องการให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเป็นผู้แก้ไขปัญหาให้ หรืออีกสาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะสมาชิกสภาเทศบาลตำบลและชาวบ้าน ผู้ที่มาขอให้แก้ไขปัญหาข้อพิพาทต่างก็มีความรู้จักคุ้นเคยกัน เมื่อใครมีปัญหา หรือใครต้องการให้ช่วยแก้ปัญหาให้ หากไม่เหลือปากว่าแรง เราก็ทำให้เท่าที่จะทำได้ หากทำการแก้ไขปัญหาไม่ได้เราก็จะแนะนำให้ไปดำเนินการในช่องทางอื่นเรื่องการ

ประนีประนอมข้อพิพาทจึงไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้รู้โดยทั่วไป เหมือนงานของเทศบาลตำบลในเรื่องอื่นๆ” (สัมภาษณ์ อำนวย สัตยวงศ์ 29 สิงหาคม 2558)

1.2.2 การรับเรื่องให้ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ไม่ได้มุ่งเพื่อจะชี้ถูกผิด แต่เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ให้กับชาวบ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งช้างที่เกิดปัญหาโดยไม่คาดคิด เพราะเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับตนเองหรือคนในครอบครัว ทุกคนต่างก็ต้องการให้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว หรืออาจเป็นไปได้ว่าชาวบ้านในสังคมนอกเมืองส่วนใหญ่ มีค่านิยมทางสังคมเป็นค่านิยมแบบสังคมเดี่ยว ซึ่งเป็นค่านิยมที่ยึดถือมานานเป็นความต้องการของคนในท้องถิ่น ที่ทุกคนให้การยอมรับ โดยมีความเคารพเชื่อถือ และเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ในที่นี้ก็คือสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเป็นการเฉพาะ ไม่ว่าการประนีประนอมในแต่ละเรื่องของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างจะสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะเชื่อมั่นว่าสมาชิกสภาฯ ทุกคนมีความรู้ความสามารถ ฉะนั้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้นเมื่อใด ก็จะคิดถึงสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างว่าคงจะให้ความช่วยเหลือในการ ประนีประนอมแก้ไข ปัญหาข้อพิพาทให้กับชาวบ้านได้ จึงมาขอให้ดำเนินการในเรื่องนี้ ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“เมื่อเดือนก่อนคู่กรณีเป็นญาติพี่น้องกัน ซึ่งต่างก็เดินทางไปทำงานคนละจังหวัด เมื่อกลับจากการทำงานต่างจังหวัด มาพบกันเลยตั้งวงฉลอง พอมาได้ที่ทะเลาะวิวาทกันเอง ฝ่ายหนึ่งบาดเจ็บแต่ไม่มาก จะไปแจ้งความดำเนินคดี ก็ยังนึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องกันอยู่ แต่ก็หาข้อยุติตกลงกันไม่ได้ อีกฝ่ายก็ต้องการกลับไปทำงานที่ต่างจังหวัด เพราะซื้อตั๋วรถกลับไว้แล้ว พอตกลงกันไม่ได้ ก็มาขอให้สมาชิกสภาเทศบาลดำเนินการประนีประนอมให้ เรื่องก็จบลงเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย” (สัมภาษณ์ วินัย เชื้อนขวา 30 สิงหาคม 2558)

1.3 บทบาทการรับฟังปัญหาความเดือดร้อนในกรณีที่เกิดปัญหาข้อพิพาท

จากการสัมภาษณ์สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง เกี่ยวกับบทบาทการรับฟังปัญหาความเดือดร้อนในกรณีที่เกิดปัญหาข้อพิพาทพบว่า ผู้ที่เกิดกรณีข้อพิพาทสามารถเข้ามาพูดคุยถึงปัญหา หรือความเดือดร้อนของตนเองได้ในเบื้องต้น เพราะบางครั้งเมื่อได้พูดถึงปัญหานั้นๆ พบว่าบางเรื่องก็เป็นเพียงปัญหาต่างๆที่เรียกว่า “ปัญหาหญ้าปากคอก” ซึ่งเจ้าตัวสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง เพียงแต่ขณะนั้นเจ้าของปัญหาอาจมองไม่เห็นช่องทางการแก้ไขปัญหามีอยู่ของ ตน เนื่องจากขาดการแนะนำ เพราะปัญหาบางเรื่องก็เป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ทางกายภาพ ความเชื่อ ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1.3.1 เทศบาลตำบลทุ่งช้างมีที่ตั้งของเทศบาลตำบล ห่างจากตัวเมืองน่านไม่น้อยกว่าแปดสิบกิโลเมตร ทำให้การดำเนินการตามขบวนการยุติธรรมปกติทำได้ยาก เพราะต้องใช้

เวลาในการเดินทาง ซึ่งทำให้เสียเวลา มีค่าใช้จ่ายสูง เพราะชาวบ้านได้เห็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น อีกทั้งข้อพิพาทส่วนใหญ่เป็นเรื่องพิพาทเล็กน้อย สามารถสร้างความเข้าใจและแก้ไข ปัญหา โดยการเจรจาประนีประนอมข้อพิพาทได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังนี้

“ความจริงพวกเขาที่ไม่อยากจะมีเรื่องกรณีข้อพิพาทเรื่อง...เลย เพราะเวลา มีเรื่องกันแล้วจะไปฟ้องไปร้องก็ไกลเอารถไปก็เสียค่าน้ำมันไม่น้อย ขึ้นรถประจำทางไป กว่าจะไปถึงก็ต้องใช้เวลาอย่างน้อยก็ครึ่งค่อนวัน ไปครั้งเดียวก็รู้ว่าจะจบ อย่างไรก็ตามก็ขอให้ท่านสมาชิกสภา ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาค่ะ” (สัมภาษณ์ ชื่น แสนใหญ่ 5 กันยายน 2558)

1.3.2 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง เป็นผู้ที่คนในท้องถิ่นให้ความเชื่อถือ เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องการประนีประนอมข้อพิพาทมาแล้วบ้างพอสมควร เพราะสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหลายท่าน ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างมาหลายสมัย ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังนี้

“กรณีข้อพิพาทบางเรื่อง เขาได้ไปร้องเรียน-ร้องทุกข์เพื่อให้แก้ไขข้อพิพาทกับกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านก็บอกว่าตนเองยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ดี เพราะกำลังรับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านใหม่ อีกทั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคนเก่าๆ ก็ต้องออกตามผู้ใหญ่บ้านเมื่อผู้ใหญ่บ้านคนเก่าหมดวาระ ยังไงก็ลองไปขอคำปรึกษากับทางสมาชิกสภาเทศบาลดู เพราะเขามีประสบการณ์ ทำเรื่องประนีประนอมข้อพิพาททำนองเดียวกันนี้สำเร็จมาแล้วหลายราย” (สัมภาษณ์ วีระพล สายวงศ์ 6 กันยายน 2558)

1.3.3 การสื่อสารทางภาษาซึ่งเป็นภาษาเฉพาะถิ่น ทุกฝ่ายสามารถสื่อสารได้ในภาษาเฉพาะถิ่นได้โดยตรงเนื่องจากคนในท้องถิ่น ที่เกิดกรณีข้อพิพาทบางรายไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยกลางได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อ ไปด้วยนี้ “วันก่อนก็มีชาวม้งเกิดกรณีพิพาทพื้นที่ทำไร่ข้าวโพดทับซ้อนกัน จะไปทำการประนีประนอมข้อพิพาทกันที่อื่นก็สื่อสารพูดจาภาษาเฉพาะถิ่นไม่รู้เรื่อง ไปให้ผู้ใหญ่บ้านที่รู้เรื่องภาษาเฉพาะถิ่นทำการประนีประนอมข้อพิพาทผู้ใหญ่บ้านก็ทำไม่เป็น ก็ต้องมาให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างประนีประนอมให้ เพราะเรามีคนรู้เรื่องภาษาเฉพาะถิ่น มีประสบการณ์การประนีประนอมข้อพิพาท” (สัมภาษณ์ แดง ทองขาว 9 กันยายน 2558)

1.4 บทบาทการเป็นตัวเชื่อมระหว่างคู่กรณีที่เกิดข้อพิพาทระหว่างกันรวมทั้งเป็นตัวเชื่อมระหว่างญาติพี่น้องของคู่กรณี ที่เกิดข้อพิพาทเป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างพบว่า

1.4.1 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างมีบทบาทในการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท ที่เกิดขึ้นได้ดี เพราะสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง มีความเข้าใจในบทบาทประจำ

สังคมที่จะต้องคำนึงถึงบริบททางขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี, วัฒนธรรม, ความเชื่อ, วิถีชีวิตของ คนในท้องถิ่น ที่มีค่านิยมทางสังคมเป็นสังคมเดี่ยว จึงสามารถเป็นตัวเชื่อมระหว่างคู่อริที่เกิดขึ้น ขัดพิพาทได้ในระดับหนึ่ง ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อไปนี้ “คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะพี่น้อง ชนเผ่า มีธรรมเนียมว่า ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคนจะได้มีลูกมีหลานมากๆ เอาไว้ช่วยกันทำ มาหากิน โดยเฉพาะการทำเกษตรกรรม จึงทำให้มีการขยายพื้นที่ทำการเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นทุกปี เกิดปัญหาบุกรุกพื้นที่ป่าธรรมชาติ เมื่อคนเพิ่มจำนวนมากขึ้นความต้องการพื้นที่ทำการเกษตร เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่การปลูกข้าวโพด ปลูกกระหล่ำปลี ปลูกขิง จึงมีกรณีข้อพิพาทกับคนที่อยู่ พื้นที่ด้านล่างหลายเรื่อง เช่น การตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำ การปนเปื้อนของสารเคมีที่เกิดจากการทำ เกษตร เพราะเมื่อเกิดฝนตก น้ำปนเปื้อนบางส่วน ก็ไหลลงสู่ที่กักเก็บน้ำที่ใช้ทำระบบประปาภูเขา เกิดมีสารพิษเจือปน ทุกวันนี้จึงต้องอาศัยกลไกภาคประชาชนโดยอาศัยสมาชิกสภาเทศบาลตำบล เป็นตัวเชื่อม ระหว่างคนข้างล่างและคนข้างบนเพื่อไม่ให้เกิดการลุกลามบานปลายไปมากกว่านี้” (สัมภาษณ์สุนทร จิตกว้าง 9 กันยายน 2558)

1.4.2 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างมีบทบาท ประสานแนวทางการสนับสนุน การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อการประสานงานระหว่างกลุ่ม และการเป็นตัวแทนระหว่างกลุ่ม ในการ เจริญหรือการพบปะพูดคุยในเรื่องที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้เป็นตัวเชื่อมในกรณีที่เกิด ข้อพิพาทได้เป็นอย่างดี ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อไปนี้ “เมื่ออาทิตย์ที่แล้วมีการ ประชุมแก้ไขปัญหาน้ำไหลบ่าเข้าท่วมพื้นที่หมู่บ้านด้านล่างอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความเสียหายต่อ ครอบครัวยุติที่ปลูกบ้านอยู่ด้านล่างเป็นจำนวนมากพอสมควร สมาชิกสภาเทศบาลตำบลจึงประสาน ตัวแทนคนข้างบนและคนข้างล่างมาพูดคุยกัน จึงได้ทราบสาเหตุที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าของ พี่น้องข้างบนซึ่งเป็นป่าต้นน้ำ เมื่อทำความเข้าใจเสร็จแล้ว มีโอกาสเลยพูดคุยเรื่องปัญหาประปาภูเขา ทำให้ ได้ทราบต้นเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหานี้แล้ว” (สัมภาษณ์ วินัย เชื้อนขวา 10 กันยายน 2558)

1.4.3 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างในการเป็นตัวเชื่อมระหว่างคนในพื้นที่กับ ส่วนราชการอื่น ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อไปนี้ “เกิดปัญหาระหว่าง สัสดีอำเภอกับครอบครัวของลูกชายอยากเป็นทหารจึงมาขอขึ้นทะเบียนทหาร สัสดีก็เพิ่งมารับตำแหน่งใหม่ไม่รู้ว่าในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง ยังมีบางหมู่บ้านที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้อง เภณทัทหาร เกิดปัญหาหาข้อยุติไม่ได้หลายวัน เพราะสื่อสารภาษาไม่เข้าใจกันจนมาขอให้สมาชิก สภาเทศบาลตำบลไปช่วยเจรจา อธิบายให้ทราบว่าในพื้นที่ของครอบครัวนี้ ไม่ต้องเกณฑ์ทหาร จึง ไม่สามารถสมัครเป็นทหารได้” (สัมภาษณ์จรัส อินตะนาม 10 กันยายน 2558)

ตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคการดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท

2.1 ปัญหาและอุปสรรคการรับข้อร้องเรียนให้ประนีประนอมข้อพิพาท

จากการสัมภาษณ์สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการรับข้อร้องเรียนให้ประนีประนอมข้อพิพาท พบว่า

2.1.1 ปัญหาและอุปสรรคการสื่อสารทางภาษาพูด เพื่อเล่าเรื่องกรณีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้สมาชิก สภาเทศบาลรับฟังปัญหา ไม่สามารถสื่อสารกันได้อย่างปกติทั่วไป เนื่องจากคู่มือบางรายพูด และฟังภาษาไทยได้ไม่ชัดเจน ต้องใช้เวลาในการสื่อสารเพื่ออธิบายทำความเข้าใจระหว่างกันดังกล่าวสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อต่อไปนี้“ชาวเขาเผ่าม้งมีปัญหาขายกะหล่ำปลีให้กับพ่อค้าด้านล่างโดยเหมาซื้อทั้งสิ้น โดยตกลงว่าผู้ปลูกกะหล่ำปลีจะต้องไม่พ่นยาฆ่าแมลงใดๆ ก็จะได้รับซื้อในราคาสูง แต่เมื่อพ่อค้ารับมาจำหน่ายต่อ ถูกผู้บริโภคตรวจพบว่ามีสารปนเปื้อน พ่อค้าจึงเอากะหล่ำปลีไปคืนให้ม้งและขอคืนเงินด้วย บอกว่าผู้ปลูกทำผิดเงื่อนไข คือมีการพ่นยาฆ่าแมลง ฝ่ายผู้ปลูกบอกว่าไม่ผิดเงื่อนไขไม่ได้พ่นยาฆ่าแมลง เครื่องพ่นยาที่ไม่มี เราใช้วิธีรดไม่ได้พ่นไม่ผิดเงื่อนไขจะขอคืนของและขอรับเงินคืนได้อย่างไร” (สัมภาษณ์ อาภาวดี อ่ำเกษม 10 กันยายน 2558)

2.1.2 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากคู่มือ ไม่สามารถระงับอารมณ์โกรธ และความรู้สึกไม่พอใจของตนเองที่มีต่อคู่มือ เมื่อต้องเผชิญหน้า เพื่อเริ่มต้นการเจรจาประนีประนอมข้อพิพาททำให้การประนีประนอมทำได้ยาก จำเป็นต้องหาวิธีการในการเจรจาที่เหมาะสม ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อต่อไปนี้“เมื่อเดือนก่อนมีปัญหาข้อพิพาทเรื่องการบุกรุกและทำให้เสียหาย ระหว่างเพื่อนบ้านเรือนเคียง โจทย์กล่าวหา ว่าอีกฝ่ายแอบเข้าไปบ้านคู่มือ แล้วนำเส้นผมไปใส่ในถังน้ำมันรถไถ ฝ่ายเสียหายจะไปแจ้งความแต่ญาติและผู้ใหญ่บ้านขอเรื่องไม่ให้ไปแจ้งกลัวจะเป็นเรื่องลูกหลานบานปลาย แต่แนะนำให้มาประนีประนอมข้อพิพาทที่เทศบาลตำบลทุ่งช้าง พบกันครั้งแรกไม่สามารถเจรจากันได้เพราะต่างฝ่ายต่างระงับอารมณ์โกรธของตนเองไม่ได้ ทำให้ต้องจับแยกแล้วใช้คนกลางในการเจรจาก็ได้รู้ความจริงมีความเข้าใจกันทำให้เลิกแล้วต่อกัน” (สัมภาษณ์ เดช ต้นกาน 12 กันยายน 2558)

2.1.3 ปัญหาและอุปสรรคความไม่รู้กฎหมายของประชาชน ทำให้เกิดกรณีข้อพิพาทไม่ว่าจะเป็นข้อพิพาทระหว่างประชาชนด้วยกันเอง หรือข้อพิพาทระหว่างประชาชนกับหน่วยงานฯ

ตัวอย่างการเกิดข้อพิพาทระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อต่อไปนี้

“ชาวบ้านสองครอบครัวไม่ใช่ญาติพี่น้องกัน แต่ปลูกบ้านติดกัน ฝ่ายหนึ่งปลูกต้นมะม่วงติดรั้วบ้านที่กั้นระหว่างกัน กิ่งมะม่วงยื่นเข้าไปในบ้านตรงข้าม และกิ่งที่ยื่นเข้าไปในบ้านอีกฝ่ายนั้นติดผลคอกมาก กิ่งที่อยู่ในบ้านตัวเองแทบไม่ติดผล เจ้าของบ้านที่กิ่งมะม่วงยื่นเข้าไปก็เก็บผลมะม่วงไปกิน เจ้าของต้นมะม่วงไปร้องทุกข์กล่าวโทษว่า โยมมะม่วง เลยเกิดเป็นข้อพิพาทระหว่างกัน ต้องมาให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างประนีประนอมข้อพิพาทให้” (สัมภาษณ์ สรศักดิ์ น้ำตอง 12 กันยายน 2558)

ตัวอย่างการเกิดข้อพิพาทระหว่างประชาชนกับหน่วยงานฯ ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อไปนี้

“มีชาวบ้านเข้าไปหาของป่า แล้วไปพบลูกแมวตัวเล็กตัวหนึ่งบาดเจ็บเนื่องจากขาหักอยู่ในป่าจึงนำมาเลี้ยงไว้ที่บ้าน ต่อมาลูกแมวได้ไปกินไก่ของชาวบ้าน และเมื่อมีการตรวจสอบว่าลูกแมวนั้นแท้จริงเป็นเสือไพร่ไม่ใช่แมว ซึ่งเป็นสัตว์อนุรักษ์ จึงจำเป็นต้องนำเจ้าหน้าที่ต้องนำกลับคืนสู่ป่าธรรมชาติ แต่เจ้าของไม่ยอมบอกว่าตนเองเป็นเจ้าของเลี้ยงมาแต่เล็กๆ จึงให้สภาเทศบาลประนีประนอมให้ทำตามกฎหมายเพราะเป็นสัตว์ป่า มีพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่าจะนำมาเลี้ยงเป็นเจ้าของเองไม่ได้” (สัมภาษณ์ จวี ชนไชย 15 กันยายน 2558)

2.1.4 ปัญหาและอุปสรรคประชาชนไม่ให้ความร่วมมือมาเป็นพยานหรือส่งเอกสาร หลักฐานในการใช้ประกอบการประนีประนอมข้อพิพาท ทำให้กรณีพิพาทบางกรณีไม่สามารถยุติลงในขั้นตอนของการเจรจาประนีประนอมข้อพิพาท และบางกรณียังส่งผลให้อีกฝ่ายต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายบ้านเมืองปกติดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อไปนี้

“เกิดกรณีคนโรคจิตขโมยชุดชั้นในครูสาวที่มาฝึกสอนในโรงเรียนหลายครั้ง จนมีการจัดชุดดูแลความปลอดภัยให้กับครู บังเอิญมีเด็กวัยรุ่นไปทำงานต่างจังหวัดเพิ่งกลับมาบ้าน ได้เข้าไปเล่นฟุตบอลในตอนเย็นในโรงเรียน บังเอิญเดินไปห้องน้ำที่บ้านพักครูเห็นชุดชั้นในตกอยู่ที่พื้นจึงเก็บแขวนไว้ที่ราวตากผ้า ชุดดูแลความปลอดภัยจึงช่วยกันจับตัว กว่าจะอธิบายและหาพยานที่เดินทางกลับจากต่างจังหวัดด้วยกันมายืนยันความบริสุทธิ์ให้ก็ถูกกักตัวทั้งคืน อีกทั้งคนอื่นมองภาพไม่ดี” (สัมภาษณ์ แดง ทองขาว 16 กันยายน 2558)

2.1.5 ปัญหาและอุปสรรคการเขียนบันทึกข้อตกลงในการทำสัญญา ประนีประนอมข้อพิพาท จะใช้กรอบรูปแบบการบันทึกเดิม มาใช้เขียนบันทึกในกรณีใหม่ไม่ได้เลย เนื่องจากเรื่องที่เกิดขึ้นต่างกรรมต่างวาระ ต่างเหตุการณ์และสถานที่ และการเขียนบันทึกข้อตกลงจะเขียนเพียงครั้งเดียวแล้วให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจตรงกัน และตกลงตามที่เขียนทันทีเป็นไปได้ ก็เพราะแต่ละฝ่ายก็เห็นว่าตนเองต้องไม่เสียเปรียบอีกฝ่ายมากเกินไป จึงต้องมีการบันทึกใหม่จนทั้งสองฝ่ายพอใจ ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อไปนี้ “มีการบันทึกข้อตกลงใน

กรณีข้อพิพาท เรื่องวัวที่ชาวบ้านล้อมคอกเลี้ยงไว้จำนวนยี่สิบตัวหลุดไปก่อกินต้นถั่วที่ชาวบ้านปลูกไว้ทั้งสวน เมื่อเจรจาประนีประนอมข้อพิพาท เจ้าของวัวยอมชดใช้ค่าต้นถั่วที่เสียหายจำนวนหนึ่ง เป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย ต่อมาอีกหนึ่งเดือนต้นถั่วที่ถูกวัวกัดกินแตกยอดขึ้นใหม่ และวัวก็หลุดจากคอกเข้าไปกินอีก เจ้าของต้นถั่วจะให้เจ้าของวัวชดใช้ค่าต้นถั่วรอบสองในราคาสูงอีกหนึ่งเท่าตัว เจ้าของวัวก็ไม่ยอม บอกว่าเป็นต้นถั่วต้นเดิมที่ได้ชดใช้ค่าเสียหายไปแล้ว ไม่ได้เป็นต้นถั่วที่ปลูกใหม่ กว่าที่จะเจรจา และบันทึกข้อตกลงให้เป็นที่พอใจทั้งสองฝ่ายต้องแก้ไขหลายรอบ” (สัมภาษณ์ วินัย เขื่อนขวา 16 กันยายน 2558)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค การประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

3.1 บทบาทการรับข้อร้องเรียนให้ประนีประนอมข้อพิพาท

จากการสัมภาษณ์สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างพบว่า

3.1.1 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขโดยให้กำหนดบทบาทหน้าที่การประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างให้ชัดเจน ถึงแม้ว่าไม่สามารถเขียนเป็นระเบียบกฎหมายหรือเทศบัญญัติให้ปฏิบัติได้เป็นการทั่วไป อย่างน้อยก็เขียนให้เป็นระเบียบหรือข้อบังคับเฉพาะกาล,หรือแนวทางปฏิบัติเฉพาะของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างให้ชัดเจน เพื่อจะได้พอมีสิ่งรองรับหรือได้ใช้อ้างอิงถึงในการทำงานด้านประนีประนอมข้อพิพาทดังกล่าวตามที่ขมาเสนอดังต่อไปนี้

“การทำงานด้านการประนีประนอมข้อพิพาทให้กับประชาชน ที่เข้ามาขอความช่วยเหลือให้เราแก้ปัญหาที่พวกเขาไม่สามารถแก้ไขได้เอง บางทีเราก็อึดอัดในการทำหน้าที่เหมือนกันเพราะมันไม่มีกฎหมายตัวไหนรองรับเลย ครั้นจะปฏิเสธไม่ทำการแก้ไขปัญหาให้ก็ดูกระไรอยู่ เพราะเรารู้ว่าพื้นที่ทางกายภาพของเราเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น อีกทั้งภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีก็ไม่เหมือนที่อื่นเขา อีกอย่างก็คงมีการทำหน้าที่การแก้ไขปัญหาคอนพิพาทกันมานาน จนชาวบ้านคิดว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาลตำบลทุ่งช้างไปแล้ว ซึ่งเราก็เต็มใจทำเพราะอย่างน้อยก็ได้ใจชาวบ้าน แต่หากมีกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับรองรับในเรื่องนี้สักหน่อยก็คงจะดีไม่น้อย อีกทั้งจะได้ทำงานที่เป็นระบบที่ดีกว่าที่เป็นอยู่มากเลย” (สัมภาษณ์ อำนวย สัตยวงศ์ 30 สิงหาคม 2558)

3.1.2 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของ

สมาชิก สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ให้สามารถทำงานได้ในเขตรับผิดชอบของตนเองอย่างเต็มที่ โดยคำนึงถึงประชาสังคมเป็นหลักใหญ่ คำนึงถึงความเสมอภาคของประชาชนเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีในส่วนรวม เอาโลกเป็นศูนย์กลางไม่เอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง โดยต้องให้ความเสมอภาคกับทุกฝ่าย ไม่มีชนชั้น เพราะบางครั้งเมื่อมีผู้ร้องเรียนให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างประนีประนอมข้อพิพาทในกรณีที่เป็นเรื่องเฉพาะของชนเผ่า ก็มักจะมีการโยนหน้าที่กันอยู่เป็นบางครั้ง อาจเป็นเพราะเห็นว่าชาวบ้านที่เข้ามาขอให้ทำการประนีประนอมข้อพิพาท มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมจึงจำเป็นที่จะต้องแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสมดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อต่อไปนี้“พี่น้องชนเผ่าม้งเข้ามาร้องเรื่อง ความเดือดร้อนของตนเองว่าตนเองนั้นได้แต่งงานออกไปอยู่กับสามีที่อยู่ต่างหมู่บ้าน ต่อมาอีกหลายปีสามีได้เสียชีวิต ญาติพี่น้องฝ่ายสามีก็ไม่ให้ตนเองนั้น อยู่ที่บ้านเดิมของสามีได้เพราะไม่มีบุตรและไม่ได้จดทะเบียนสมรส บ้านและที่ดินที่อยู่นั้นก็เป็นสมบัติฝ่ายสามี จึงจำเป็นต้องกลับมาขออาศัยอยู่บ้านเดิม พอกลับมาบ้านเดิมที่เป็นบ้านเกิดและเคยอยู่อาศัยตั้งแต่เด็ก ญาติพี่น้องของตนเองก็ไม่ให้เข้ามาอยู่ในบ้านที่เป็นครอบครัวเดิมนั้นได้ เพราะผิดประเพณี (ผิดผี) เพราะเผ่าม้ง มีความเชื่อว่าหญิงสาวม้งเมื่อแต่งงานออกจากบ้านเดิมไปแล้ว ก็ต้องเป็นคนของบ้านฝ่ายสามี ตายก็เป็นผีฝ่ายสามี จะเข้ามาอาศัยอยู่บ้านเดิมไม่ได้เพราะไม่ใช่ผีเดียวกัน จะต้องไปอยู่ที่อื่นบ้านอื่นหรือแต่งงานให้ผู้ชายรับเข้าบ้านอื่นเมื่อผู้หญิงนั้นไม่มีใครรับจึงต้องไปปลูกกระท่อมอยู่นอกบ้าน โดยลำพังมีความยากลำบากมาก เพราะเป็นผู้หญิงเพียงคนเดียว และเคยมีเรื่องทำนองเดียวกันนี้เคยเกิดขึ้น และมีผู้หญิงม้งฆ่าตัวตายมาแล้ว จึงมาร้องทุกข์ให้สมาชิกสภาเทศบาลช่วยประนีประนอมให้ ก็หาคนทำงานนี้ยากเพราะจำกัดเรื่องภาษาและวัฒนธรรม ต่อไปน่าจะต้องแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อให้ความสะดวก และมีความเหมาะสมในการทำงานแต่ละพื้นที่ให้มากขึ้นกว่าเดิม” (สัมภาษณ์ อำนวย สัตยวงศ์ 2 กันยายน 2558)

3.1.3 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขโดยกำหนดคุณสมบัติสมาชิกสภาเทศบาลตำบล

ที่จะทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อต่อไปนี้“สมาชิกสภาเทศบาลตำบลที่ทำเรื่องประนีประนอมข้อพิพาทให้กับเขา จะต้องมีความรับผิดชอบงานของตนเองอย่างเต็มที่ โดยอยู่บนพื้นฐานประชาสังคมเป็นหลัก คำนึงถึงความเสมอภาคของประชาชนในท้องถิ่น ทำงานประนีประนอมเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีในส่วนรวม โดยยึดเอาโลกเป็นศูนย์กลางไม่เอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง ต้องให้ความเสมอภาคยุติธรรมกับทุกฝ่าย ไม่มีเรื่องชนชั้น ถึงแม้ว่าจะยุติข้อพิพาทได้ ต่อมาหากปรากฏว่าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับ และไม่กระทำตามสัญญาข้อพิพาท ก็ต้องทำความเข้าใจหลักการพื้นฐานของการประนีประนอมที่ตนเองทำว่าต้องอาศัยความต้องการประชา

สังคม คือ เป็นการทำงานด้วยความสมัครใจทำงานเองเฉพาะสภาเทศบาลทุ่งช้างส่งเสริมสนับสนุนกันเองเป็นอิสระไม่มีบังคับ มีกฎระเบียบวิธีการประนีประนอมของสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเป็นการเฉพาะที่จะกระทำได้ แต่ปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้ประนีประนอมข้อพิพาทเองกับไม่พอใจ ไปด้วยว่าเขาว่าไม่รักษาคำพูด แสดงให้เห็นว่าสมาชิกสภาเองไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ อำนาจของตนเอง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะสมาชิกสภาเทศบาลตำบลผู้ยื่นฟ้อง ได้รับเลือกเข้ามาเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบล สมัยแรก ยังขาดประสบการณ์ในการประนีประนอมข้อพิพาทต่อไปน่าจะกำหนดคุณสมบัติผู้จะทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทได้ ต้องเป็นสมาชิกสภาเทศบาลมาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีขึ้นไป” (สัมภาษณ์ วินัย พนาขวา 2 กันยายน 2558)

3.1.4 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยเน้นการประสานงานกับส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องในด้านการประนีประนอมข้อพิพาท ให้มากขึ้นกว่าเดิม ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“หน่วยงานที่ทำงานด้านการประนีประนอมในพื้นที่ของเราไม่ได้มีแค่เพียงเราเท่านั้นที่ทำงานประนีประนอมข้อพิพาทให้ประชาชน แต่ว่าของเขาจะเป็นงานประนีประนอมที่มีกฎหมายรองรับ อะไรก็ว่ากันไปตามขั้นตอนมีการพิจารณาถึงความสำเร็จหรือล้มเหลว มีการรายงานตามสายการบังคับบัญชา โดยไม่มีการคำนึงถึงองค์ประกอบเฉพาะอื่นๆ บางครั้งจึงทำให้การประนีประนอมข้อพิพาทของเขาไม่ได้ผลเท่าที่ควร บางเรื่องที่เขาทำไม่ได้เพราะจำกัดในเรื่องของภาษา วัฒนธรรม ฯลฯ ก็จะต้องมาให้เราทำ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการทำงานที่ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้นเพื่อจะได้มีความเข้าใจตรงกัน ศึกษาเรียนรู้ด้วยกัน” (สัมภาษณ์ อำนวย สัตยวงศ์ 2 กันยายน 2558)

3.1.5 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยให้มีการอบรมให้ความรู้ในด้านประนีประนอมข้อพิพาท มีคู่มือในการปฏิบัติ เพราะสมาชิกสภาเทศบาลตำบลจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องของกฎหมายและวิธีการประนีประนอมข้อพิพาทที่หลากหลาย และเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่น ดังคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอต่อไปนี้

“ในยุคนี้สมัยนี้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมดั้งเดิมเป็นสังคมสื่อสารไร้พรมแดน มีความสลับซับซ้อนทางสังคมเพิ่มมากขึ้น แม้แต่การทำงานประนีประนอมข้อพิพาทก็มีความเกี่ยวข้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หากไม่มีการศึกษาเรียนรู้ หรือไม่มีคู่มือให้ศึกษาถึงวิธีการปฏิบัติเราก็จะตามไม่ทัน เพราะบางทีวิธีการประนีประนอมแบบเดิมๆที่เคยใช้ก็อาจไม่ได้ผล จำเป็นต้องมีการศึกษาอบรมอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่ารู้ทัน ทั้งความรู้เรื่องกฎหมายใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับการประนีประนอมข้อพิพาท และงานประนีประนอมข้อพิพาทที่หน่วยงานอื่นๆ ได้ทำไว้ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ได้กับงานของเราได้” (สัมภาษณ์ สุนทร จิตรกว้าง 2 กันยายน 2558)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ในการประนีประนอมข้อพิพาท ศักยภาพของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างข้อสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท

1.1.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

1.1.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับการดำเนินงานประนีประนอมของพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ **ส่วนที่ 1** การเก็บข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ อาทิ เช่น เอกสารทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย บทความ ข้อบังคับ ข้อกฎหมาย วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีอยู่ 1 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ประกอบด้วย ประธานสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง 1 คน รองประธานสภาเทศบาลตำบล 1 คน และสมาชิกสภาเทศบาลตำบล 10 คน

1.2.2 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยคำถามที่กำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

2) แบบสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับจดบันทึกข้อมูลจากการสังเกตตามประเด็นที่ได้มีการกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

1.3 ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ในการประนีประนอมข้อพิพาท ศึกษากรณีของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

1.3.1 ศึกษาบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

1.3.2 ศึกษาบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท ผลการศึกษาวิจัยพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง มีบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาทเพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งให้กับประชาชนที่เกิดกรณีข้อพิพาทนั้นไม่มีอยู่ในเทศบาลัญญัติ เป็นการทำงานที่มีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่ต้องการช่วยกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยวิธีการประนีประนอมข้อพิพาท ทำให้เราได้รับรู้บทบาทการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างดังต่อไปนี้

1) **บทบาทการรับรู้เรื่องราวข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีที่เกิดกรณีข้อพิพาทต่อกัน** ผลการศึกษาวิจัยพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างมีบทบาทรับรู้เรื่องราวที่ทำให้เกิดปัญหาข้อพิพาทบางกรณีก่อนที่ผู้เกิดข้อพิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเข้ามายื่นเรื่อง ให้ดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทจากการบอกเล่าของคนในชุมชนเทศบาล ซึ่งมีความรู้จักคุ้นเคยกัน เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นที่ใด ข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องอะไร ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นก็จะถูกบอกกล่าวต่อๆ กันมา โดยการพูดปากต่อปาก ยิ่งข้อพิพาทบางเรื่องมีผลกระทบต่อสังคมส่วนใหญ่ บางครั้งอาจมีการต่อเติมเสริมแต่งเกินจริงบ้าง แต่ก็เป็นตัวกำหนดของการทำงานของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างที่จะต้องให้ความสำคัญทางรัฐศาสตร์มากกว่าความสำคัญทางกฎหมาย ถือว่าเป็นความรู้เบื้องต้นในการใช้เป็นข้อมูลการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างต้องคำนึงถึงในฐานะที่ได้รับการยอมรับให้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท ไม่ใช่อยู่ในฐานะผู้ชี้ประเด็น

ความขัดแย้งหรือชี้ถูกชี้ผิด เพราะหัวใจของการประนีประนอมในที่นี้ คือการระงับข้อพิพาทเท่านั้นเอง

1.4 บทบาทการรับเรื่องและดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท

ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง มีบทบาทในการรับเรื่องเพื่อดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท โดยจะรับเรื่องข้อพิพาท ก็ต่อเมื่อได้รับการร้องขอจากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เกิดข้อพิพาทระหว่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับการร้องขอจากคู่กรณีที่เป็นฝ่ายถูกกระทำหรือเป็นฝ่ายเสียหาย เพื่อให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท โดยเฉพาะเรื่องที่สามารถส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ จะเริ่มดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาททันที โดยเริ่มจากการสร้างโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายได้พบกัน เพื่อเจรจาประนีประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้น เพราะไม่ต้องการให้เรื่องที่เป็นกรณีข้อพิพาทนั้น ลุกกลามบานปลายกลายเป็นเรื่องใหญ่โต ซึ่งจะยากในการที่จะแก้ไขด้วยวิธีประนีประนอมข้อพิพาทในภายหลังได้

1.4.1 บทบาทการแนะนำให้เห็นผลที่เกิดจากข้อพิพาท เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีระหว่างคู่กรณี

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาที่ทำให้เกิดกรณีข้อพิพาทบางครั้ง เป็นปัญหาเรื่องเล็กน้อย ที่เกิดจากความเข้าใจผิด ซึ่งอาจเกิดจากการสื่อสารไม่ตรงกัน หรือเป็นเรื่องที่เกิดจากความไม่เข้าใจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และไม่มีใครเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายได้พูดคุยกันโดยตรง เพื่อแก้ไขปัญหานั้น สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างมีบทบาท และให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ โดยเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายพูดคุยเจรจาตนเอง โดยจะทำหน้าที่เฉพาะเพียงให้ความสะดวกเช่น นัดวันเวลาและจัดสถานที่ให้พูดคุยปรับความเข้าใจกัน มีเพียงบางกรณีที่มีสมาชิกสภาเทศบาลในการอธิบายให้เห็นความยุ่งยาก ที่อาจมีผลกระทบในวงกว้างกับชุมชน หรือจะเกิดปัญหาข้อพิพาทที่ร้ายแรงตามมา หากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาโดยการประนีประนอมข้อพิพาท หรือยุติข้อขัดแย้งเหล่านั้นเสียแต่ต้น

1.4.2 บทบาทเพื่อให้เกิดการยอมรับการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ในฐานะสื่อกลางรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นจากคู่พิพาททั้งสองฝ่ายปราศจากอคติกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะกรณีใดๆ

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาจะต้องรับฟังปัญหาของทั้งสองฝ่าย โดยไม่มีการคล้อยตามหรือเทใจเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะหัวใจสำคัญของการประนีประนอม ผู้ประนีประนอม ไม่สามารถที่จะชี้ว่าฝ่ายใดถูกหรือฝ่ายใดผิด เพราะผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทเป็นเพียงผู้สร้างโอกาสให้เกิดการเจรจาเท่านั้น จึงจำเป็นที่สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างจะต้องคำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ให้มาก เนื่องจากความรู้จักคุ้นเคย ความเป็นญาติพี่น้องบางครั้งทำให้

ขาดการให้ความสำคัญทางรัฐศาสตร์บนพื้นฐานความต้องการของประชาสังคมท้องถิ่น ในที่สุด การประนีประนอมข้อพิพาทก็เกิดปัญหาของการไม่ยอมรับ การทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเอง

1.4.3 บทบาทการใช้ความรู้ความสามารถที่เป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเพื่อให้เกิดการเจรจาของทั้งสองฝ่ายให้ได้

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาจะต้องสร้างโอกาสให้เกิดการเจรจาของทั้งสองฝ่ายให้ได้ โดยการนัดหมายให้คู่กรณีมาพบเพื่อพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้น แต่วิธีการในแต่ละขั้นตอนที่จะเข้าสู่กระบวนการ การเจรจานั้นจะต้องอาศัยประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา คำนึงถึงหลักการพื้นฐานของประชาสังคม คือ เป็นการทำงานด้วยความสมัครใจ ทำงานเองเฉพาะสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ส่งเสริมสนับสนุนกันเอง เป็นอิสระไม่มีบังคับ มีกฎระเบียบวิธีการเป็นการเฉพาะบนพื้นฐานของขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ โดยอาจกล่าวได้ว่าการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทเป็นอย่างมาก

1.4.4 บทบาทการสร้างสัมพันธภาพให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายกลับมาคืนดี มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาข้อพิพาทที่ได้รับการแก้ไขแล้วกลับมาเป็นข้อพิพาทได้อีก

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างที่ได้ดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทให้กับประชาชนในท้องถิ่นจนประสบผลสำเร็จแล้ว ยังต้องมีบทบาทในการสร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นกับคู่กรณีที่มีข้อพิพาทต่อกันให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยให้ความสำคัญทางรัฐศาสตร์มากกว่าความสำคัญทางด้านกฎหมาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดข้อพิพาทที่ได้รับการแก้ไขแล้วนั้นกลับมาเป็นปัญหาข้อพิพาทได้อีกในอนาคต

1.4.5 บทบาทการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเป็นการใช้กลไกภาคประชาชนที่ไม่ได้มุ่งผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางสถิติ แต่มุ่งให้เกิดความสำเร็จตามขบวนการสังคมแนวใหม่ภาคประชาสังคม ที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องของชนชั้น เพราะเป็นการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองทำเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีในส่วนรวม ให้ความสนใจในสภาพแวดล้อมในการทำงาน เมื่อได้ดำเนินการแก้ไขข้อพิพาทโดยการประนีประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ผลมากเท่าไร จะส่งผลให้เกิดความสามัคคีของประชาชนในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น อีกทั้งได้รับความร่วมมือร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลทำให้ง่ายต่อการพัฒนาสังคมท้องถิ่นโดยรวม

1.4.6 บทบาทในการให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือโดยคนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างความสุขความเจริญให้เกิดขึ้นในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความสุขความเจริญให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีในส่วนรวม ต้องอาศัยความรับผิดชอบต่อบ้านเมือง โดยให้มีความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ที่ทุกคนจะต้องทำ, ต้องให้กับบ้านเมืองที่ตนเองอยู่อาศัย ไม่ให้คิดถึงแต่เรื่องสิทธิที่ตนเองจะได้รับเพียงส่วนเดียว มีความเสียสละต่อส่วนรวม มากกว่าการเห็นประโยชน์แต่เฉพาะส่วนตนหรือเห็นแต่ประโยชน์พวกพ้อง หรือเห็นประโยชน์ของญาติพี่น้องของตนเองจะต้องมีการเสียสละส่วนย่อยเพื่อรักษาประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และจะปล่อยหรือจะอาศัยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำฝ่ายเดียวย่อมไม่สามารถที่จะทำได้ จำเป็นยิ่งต้องอาศัยทุกฝ่ายทำร่วมกันเพราะเมื่อชุมชนท้องถิ่นไม่มีข้อพิพาทหรือข้อพิพาทได้รับการแก้ไขความสุขความเจริญย่อมเกิดขึ้นในสังคมชุมชนท้องถิ่นนั้นเสมอ

2. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

2.1 ปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากประชาชนไม่มีความรู้เรื่องกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่เกิดกรณีข้อพิพาทไม่รู้กฎหมาย เพราะคิดว่ากฎหมายเป็นเรื่องไกลตัว หรือบางคนคิดว่ากฎหมายเป็นเรื่องของนักกฎหมาย ไม่ใช่เป็นเรื่องของชาวบ้านจึงจำเป็นที่สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง จะต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนให้มีการศึกษา เรียนรู้เรื่องกฎหมายที่จำเป็นต้องรู้ในชีวิตประจำวัน โดยมีการอบรมเสริมความรู้ทางด้านกฎหมายประชาชนที่จำเป็นต้องรู้ หรือสร้างคู่มือในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดต่อกัน จนกลายเป็นกรณีข้อพิพาทระหว่างกัน

2.2 ปัญหาและอุปสรรคประชาชนไม่ให้ความร่วมมือมาเป็นพยานหรือส่งเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่รู้เห็นการเกิดกรณีพิพาท คิดว่าเรื่องพิพาทที่เกิดขึ้นไม่ใช่เรื่องที่ตนเองที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะตนเองไม่ได้เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงจึงไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยว อีกทั้งเคยมีตัวอย่างให้เห็นมาแล้วว่า ผู้ที่มาเป็นพยานในการประนีประนอมข้อพิพาทให้เขา ต่อมากลับกลายเป็นคู่ขัดแย้งเสียเองจึงกลัวว่าจะส่งผลให้ตนเองและครอบครัวเกิดปัญหายุ่งยากได้ในภายหลัง อีกทั้งทำให้เสียเวลาในการทำงานหาเลี้ยงครอบครัว

จึงต้องมีการอธิบายถึงเรื่องการเสียดสีเพื่อรักษาประโยชน์สุขของสังคมท้องถิ่น และจะปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมไม่สามารถที่จะทำได้ จำเป็นยิ่งต้องอาศัย ความร่วมมือมาเป็น พยานหรือส่งเอกสาร

2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการเขียนหรือการบันทึกข้อตกลงในการทำสัญญา ประนีประนอมข้อพิพาท

ผลการวิจัยพบว่าการเขียนหรือบันทึก ข้อตกลงการประนีประนอมข้อพิพาท มี ปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่รู้หนังสือ หรืออ่านได้แต่ไม่เข้าใจ ในความหมายของข้อความที่บันทึกข้อตกลง ในสัญญาประนีประนอมข้อพิพาท เพราะกว่าที่จะ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย จะต้องทำการบันทึกแก้ไขตรวจสอบหลายรอบ

2.4 ปัญหาและอุปสรรคขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ คำแนะนำตลอดจนให้คำปรึกษาในงานประนีประนอมข้อพิพาท

ผลการวิจัยพบว่าหน่วยงานต่างๆ ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ที่ สามารถให้คำแนะนำในการทำงานประนีประนอมข้อพิพาท แต่กลับไม่ให้ความร่วมมือหรือ สนับสนุนเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะเห็นว่าการทำงานประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภา เทศบาลตำบลเป็นเรื่องเฉพาะที่สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทำกันเอง จึงต้องเข้าใจประชาสังคมว่า เป็นการทำงานด้วยความสมัครใจ ทำงานเองเฉพาะสภาเทศบาลท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนกันเอง เป็นอิสระไม่มีบังคับ มีกฎระเบียบวิธีการประนีประนอมของสภาเทศบาลตำบลท้องถิ่นเป็นการ เฉพาะ ยังไม่มีกฎหมายรองรับ

2.5 ปัญหาและอุปสรรคประชาชนบางส่วนยังไม่ยอมรับในการทำงานประนีประนอม ข้อพิพาท ของสมาชิกสภาเทศบาล

ผลการวิจัยพบว่า มีประชาชนบางส่วนมีอคติต่อ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลท้องถิ่น โดยเฉพาะฝ่ายตรงข้ามที่เคยลงสมัครเลือกตั้งซึ่งตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลท้องถิ่นมา มักจะนำ เรื่องการประนีประนอมข้อพิพาทนี้ไปโจมตีว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เป็นการทำงานที่ไม่มี กฎหมายรองรับเรื่องนี้จำเป็นต้องอาศัยเวลาเพื่ออธิบายให้คนในชุมชนท้องถิ่นรับรู้ เข้าใจ และให้ ความร่วมมือ

2.6 ปัญหาและอุปสรรคเรื่องคู่มือข้อพิพาทไม่ยอมปฏิบัติตามข้อตกลง

ผลการวิจัยพบว่าคู่มือที่ได้ยื่นคำร้องให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลประนีประนอม ข้อพิพาทไม่ยอมปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้บันทึกในสัญญาประนีประนอมข้อพิพาท ที่ได้ตกลงกันไว้ ทำให้หลายกรณีสมาชิกสภาเทศบาลตำบลผู้ทำการประนีประนอมข้อพิพาท ต้องแนะนำให้ไปฟ้องร้อง

ตามกระบวนการยุติธรรมปกติ โดยเฉพาะกรณีที่มีการตกลงให้ชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย แต่ไม่ยอมชดเชยหรือชดเชยให้ไม่ครบตามที่ได้ตกลงกันไว้

3. ข้อเสนอแนะบทบาทแนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงาน ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

3.1 ผลการวิจัยพบว่า การประนีประนอมข้อพิพาทจะให้ผลอย่างแท้จริง ต้องให้เกิดการยอมรับของประชาสังคมทั้งหมดถึงแม้ว่าจะไม่มีกฎหมายหรือเทศบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับรับรองก็ตาม โดยต้องอธิบายชี้ให้เห็นความสำคัญของภาคประชาสังคม ให้สังคมในเขตเทศบาลยอมรับการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะจากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างยังขาดความเชื่อมั่นในการทำงาน เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายหรือเทศบัญญัติ, ระเบียบ, ข้อบังคับเฉพาะกาล รองรับหรือให้มีอำนาจหน้าที่โดยตรง ในการประนีประนอมข้อพิพาทใดๆ

3.2 ผลการวิจัยพบว่า การประนีประนอมข้อพิพาทจะให้เกิดการพัฒนาสู่ความสำเร็จที่ดีขึ้นกว่าเดิม ต้องให้มีหน่วยงานของทางราชการ เช่น ฝ่ายกฎหมาย เช่น สภานายความ ฝ่ายปกครอง เช่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยและส่วนอื่นๆ ที่มีความรู้และมีประสบการณ์เข้ามาช่วยเหลือทางด้านวิชาการและการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง

3.3 ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ต้องการให้หน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการได้เข้ามาแนะนำแนวทางการปฏิบัติให้กับสมาชิกสภาเทศบาลในการทำงานในเรื่องนี้ให้มากกว่าเดิม เพราะกรณีข้อพิพาทในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

3.4 ผลการวิจัยพบว่า การประนีประนอมข้อพิพาทจะให้ผลมีประสิทธิภาพและลดจำนวนคดีขึ้นสู่กระบวนการทางศาลยุติธรรมปกติได้ ต้องให้คดีเล็กๆ น้อยๆ บางประเภทจะต้องให้ผ่านการประนีประนอมข้อพิพาทเสียก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการทางศาลยุติธรรมปกติ ทำให้พบว่าสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเห็นว่า ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นบางครั้งเป็นเรื่องเล็กน้อยซึ่งหากได้รับการแก้ไขตั้งแต่ต้น ก็จะไม่ลุกลามบานปลายจนกลายเป็นคดีที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีความในศาล เพราะจากการสังเกตคดีบางประเภทเป็นคดีเล็กน้อย เช่น คดีทะเลาะวิวาททำให้เสียหาย คดีกู้ยืม และคดีครอบครัว เป็นต้น จึงน่าจะมีขั้นตอนว่าคดีบางประเภท จะต้องให้ผ่านการประนีประนอมข้อพิพาทก่อน จึงจะเป็นเงื่อนไขที่จะนำไปฟ้องคดีได้

3.5 ผลการวิจัยพบว่า การประนีประนอมข้อพิพาทจะให้รวดเร็วและได้ผลทันเหตุการณ์ ต้องให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท มีอำนาจเรียก

บุคคลใดๆ ที่เห็นว่ามี ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการประนีประนอมข้อพิพาท และเรียกเอกสารพยานวัตถุที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อพิพาทมาประกอบการพิจารณา เพื่อหาแนวทางการประนีประนอมข้อพิพาทใดซึ่งในทางปฏิบัติ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไม่มีอำนาจใดๆ ในการเรียกพยานบุคคล หรือเอกสารพยานวัตถุต่างๆ ที่จะต้องใช้มาประกอบในการพิจารณาหาแนวทางในการประนีประนอมข้อพิพาท เพื่อยุติข้อพิพาทได้เลย

3.6 ผลการวิจัยพบว่า การประนีประนอมข้อพิพาทจะให้ได้เกิดการพัฒนาคำว่าความรู้สู่การปฏิบัติ ต้องให้สมาชิกสภาเทศบาลตำบลได้มีโอกาส พัฒนาทั้งด้านความรู้สู่การปฏิบัติโดยให้มีหลักสูตรในการฝึกอบรมแนวทางแก้ไขเพื่อยุติปัญหาข้อพิพาทโดยวิธีการประนีประนอมข้อพิพาทอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐและเอกชนที่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ เพราะ ในความเป็นจริงพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางคนยังขาดความรู้ความสามารถ และขาดประสบการณ์ในการทำงานประนีประนอมข้อพิพาท จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดความรู้โดยการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการและต่อเนื่องจากภาครัฐ โดยการสนับสนุนในการจัดอบรม เฉพาะในส่วนของท้องถิ่นเองคงไม่มีศักยภาพที่จะทำการเปิดให้มีการอบรมอย่างเป็นทางการได้ด้วยตนเอง ในแนวทางการปฏิบัติที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน

สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างมีความพยายามสร้างบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาท โดยการเสนอต่อสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ให้ได้รับทราบถึงความต้องการ โดยการทำหนังสือแสดงเจตจำนงถึงผู้บริหารระดับสูงขึ้นไป ตามลำดับ เพื่อให้สร้างความเข้าใจในเรื่องประชาสังคมกับประชาชนให้มาก โดยให้ความสำคัญของการประนีประนอมข้อพิพาทโดยมุ่งที่จะให้เห็นความสำคัญการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาทางสังคมโดยอาศัยแนวทาง ทางรัฐศาสตร์มากกว่าความสำคัญทางกฎหมายถึงแม้ว่าขณะนี้ยังไม่มียุทธศาสตร์รองรับ หรือกำหนดให้เป็นหน้าที่ให้กับสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ในการประนีประนอมข้อพิพาท ไม่มีอำนาจเรียกบุคคลใด ที่เห็นว่ามี ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการประนีประนอมข้อพิพาทหรือเรียกเอกสารพยานวัตถุที่มีความเกี่ยวข้อง แต่หากประชาชนได้เข้าใจเรียนรู้เรื่องประชาสังคม ปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ก็จะคลี่คลายด้วยตัวของมันเอง

สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างมีบทบาทโดยได้ทำบันทึกเสนอผู้บริหาร ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่ทำงานด้านการประนีประนอมข้อพิพาท ในระดับ อำเภอและจังหวัด ได้เข้ามาให้ความรู้และเล่าถึงประสบการณ์, ปัญหา, อุปสรรค, และข้อพึงระวัง ในการทำงานด้านการประนีประนอมข้อพิพาทแก่สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง โดยการเพิ่มเรื่อง ความสำคัญภาคประชาสังคมที่จำเป็นต้องเรียนรู้ร่วมกัน ลงในตารางการฝึกอบรมตามแต่เวลาและโอกาสที่เหมาะสม

สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเริ่มมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาสังคมทุกภาคส่วนได้รับรู้ถึงความจำเป็นและความต้องการของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ที่ต้องการให้ผู้ที่เกิดปัญหาข้อพิพาทเล็กน้อย ระหว่างกัน เช่น คดีทะเลาะวิวาททำให้เสียทรัพย์, คดีกู้ยืมและคดีครอบครัว เป็นต้น ได้นำปัญหาข้อพิพาทนั้นเข้าสู่กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ก่อนจะนำปัญหาข้อพิพาทนั้นสู่กระบวนการยุติธรรมฟ้องร้องทางศาลปกติ

4. อภิปรายผล

4.1 บทบาทการรับรู้ข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างในการประนีประนอมข้อพิพาท

4.1.1 บทบาทการรับรู้เรื่องราวข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีที่เกิดกรณีข้อพิพาทต่อกัน

การดำเนินบทบาทในการรับรู้เรื่องราวปัญหาข้อพิพาท ส่วนใหญ่ผู้เกิดข้อพิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเข้ามาพูดคุยให้ฟังถึงเรื่องปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้น แต่หากเรื่องใดมีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ ถึงแม้ไม่มีใครเข้ามาร้องเรียนก็ตามสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างจะเป็นผู้เข้าไปขอรับทราบปัญหานั้นเอง เพราะคนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งช้างต่างก็มีความรู้จักคุ้นเคยกันเกือบทั้งชุมชน การรับรู้เรื่องราวข้อพิพาทบางครั้งเรารู้ก่อนที่เขาจะเข้ามาให้เราแก้ปัญหาก็เสียอีก เพราะธรรมชาติของคนสนใจเรื่องที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นกับคนอื่น ซึ่งบางครั้งอาจมีการต่อเติมเสริมแต่งจากเรื่องที่เกิดขึ้นจริงบ้าง แต่ก็ถือว่าเป็นความรู้เบื้องต้นในการใช้เป็นข้อมูลในการประนีประนอมข้อพิพาท โดยสมาชิกสภาเทศบาลผู้ต้องทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท จะต้องไม่เชื่อตามเรื่องที่ได้รับฟังมาจากการบอกเล่า ตราบใจที่ยังไม่ได้รับฟังจากคู่กรณีทั้งสองฝ่าย (อำนาจ สัตยวงศ์, 2558)

4.1.2 บทบาทการรับเรื่องและดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท

การดำเนินบทบาท การรับเรื่องเพื่อดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างจะรับเรื่องประนีประนอมข้อพิพาท ก็ต่อเมื่อได้รับการร้องขอจากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เกิดข้อพิพาทระหว่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับการร้องขอจากคู่กรณีที่เป็นฝ่ายถูกระทำหรือเป็นฝ่ายเสียหาย ให้ดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท โดยสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างจะเริ่มดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาททันที โดยเริ่มจากการสร้างโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายได้พบกัน เพื่อเจรจาประนีประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้น เพราะไม่ต้องการให้เรื่องที่เป็นกรณีข้อ

พิพาทนั้น ลูกตามบานปลายกลายเป็นเรื่องใหญ่โต ซึ่งจะยากในการที่จะแก้ไขด้วยวิธี ประนีประนอมข้อพิพาทในภายหลังได้ (อำนาจ สัตยวงศ์, 2558)

4.1.3 บทบาทการแนะนำชี้แจงให้เห็นผลกระทบที่เกิดจากข้อพิพาท เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีระหว่างคู่กรณี

การดำเนินบทบาทการแนะนำชี้แจงให้เห็นผลกระทบที่เกิดจากข้อพิพาท เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีระหว่างคู่กรณี พบว่าปัญหาที่ทำให้เกิดกรณีข้อพิพาทบางครั้ง เป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยๆ ที่เกิดจากความเข้าใจผิด ซึ่งอาจเกิดจากการสื่อสารที่เข้าใจความหมายไม่ตรงกัน หรือเป็นเรื่องที่เกิดจากความไม่เข้าใจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่เนื่องจากความไม่เข้าใจนั้น ไม่ได้ได้รับการแก้ไขโดยการให้ทั้งสองฝ่ายได้พูดคุยกันโดยตรง เพื่อแก้ไขปัญหาลittle น้อยเหล่านั้น สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างมีบทบาท และให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ โดยเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายพูดคุยเจรจากันเอง โดยจะทำหน้าที่เฉพาะเพียงให้ความสะดวก เช่น การจัดสถานที่ให้พูดคุยปรับความเข้าใจกัน มีเพียงบางกรณีที่มีสมาชิกสภาเทศบาลในการอธิบายให้เห็นความยุ่งยาก ที่อาจจะเกิดขึ้นกับคู่กรณีที่มีปัญหาข้อพิพาทให้รู้ถึงปัญหาที่จะตามมา หากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาโดยการประนีประนอมข้อพิพาท หรือยุติข้อขัดแย้งเรื่องเล็กน้อยๆเหล่านั้น (อำนาจ สัตยวงศ์, 2558)

4.1.4 บทบาทเพื่อให้เกิดการยอมรับการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง

ในฐานะเป็นสื่อกลางรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นจากคู่พิพาททั้งสองฝ่าย โดยไม่ให้มีอคติกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่ากรณีใดๆ การดำเนินบทบาทการเพื่อให้เกิดการยอมรับทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง สมาชิกสภาจะต้องรับฟังปัญหาของทั้งสองฝ่าย โดยไม่มีการคล้อยตามหรือเทใจเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะหัวใจสำคัญของการประนีประนอม ผู้ประนีประนอมไม่สามารถที่จะชี้ว่าฝ่ายใดถูกหรือฝ่ายใดผิด เพราะตามหลักการประนีประนอมข้อพิพาท ผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทเป็นเพียงผู้สร้างโอกาสให้เกิดการเจรจาเท่านั้น เพราะอาจเกิดเรื่องการไม่ยอมรับการทำงานประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างเอง (อำนาจ สัตยวงศ์, 2558)

4.1.5 บทบาทการใช้ความรู้ความสามารถที่เป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเพื่อให้เกิดการเจรจาของทั้งสองฝ่ายให้ได้

การดำเนินบทบาท การใช้ความรู้ความสามารถที่เป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเพื่อให้เกิดการเจรจาของทั้งสองฝ่ายให้ได้สมาชิกสภาจะต้องสร้างโอกาสให้เกิดการเจรจาของทั้งสองฝ่ายให้ได้ โดยการนัดหมายให้คู่กรณีมาพบเพื่อพูดคุยถึงปัญหาที่

เกิดขึ้น แต่วิธีการในแต่ละขั้นตอนที่จะเข้าสู่กระบวนการ การเจรจานั้นจะต้องอาศัยประสบการณ์ การประนีประนอมข้อพิพาทที่ผ่านมา โดยอาจกล่าวได้ว่าการประนีประนอมข้อพิพาทของสมาชิก สภาเทศบาลตำบล ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทเป็นอย่างมาก (อำนาจ สัตยวงศ์, 2558)

4.1.6 บทบาทการสร้างสัมพันธภาพให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายกลับมาคืนดี มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันป้องกันไม่ให้เกิดข้อพิพาทที่ได้รับการแก้ไขแล้วกลับมาเป็นข้อพิพาทได้อีก

การดำเนินบทบาท การสร้างสัมพันธภาพให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายกลับมาคืนดี ให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันป้องกันไม่ให้เกิดข้อพิพาทที่ได้รับการแก้ไขแล้วกลับมาเป็นข้อพิพาทได้อีก สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้างที่ได้ดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทให้กับประชาชนในท้องถิ่นจนประสบผลสำเร็จแล้ว ยังต้องมีบทบาทในการสร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นกับคู่กรณีที่มีข้อพิพาทต่อกันให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อป้องกันไม่ให้ข้อพิพาทที่ได้รับการแก้ไขแล้วนั้นกลับมาเป็นข้อพิพาทได้อีกในอนาคต (อำนาจ สัตยวงศ์, 2558)

4.1.7 บทบาทการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน

การดำเนินบทบาท การสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง เมื่อได้ดำเนินการแก้ไขข้อพิพาทโดยการประนีประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ผลเท่าไรจะส่งผลให้เกิดความสามัคคีของประชาชนในท้องถิ่นมากขึ้น อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลทำให้ง่ายต่อการพัฒนาสังคมท้องถิ่นโดยรวม (อำนาจ สัตยวงศ์, 2558)

4.1.8 บทบาทในการให้เกิดการพัฒนาาร่วมแรงร่วมใจโดยคนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างความสุขความเจริญให้เกิดขึ้นในชุมชน

การดำเนินบทบาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมแรงร่วมใจโดยคนในชุมชนท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการสร้างความสุขความเจริญให้เกิดขึ้นในชุมชนการสร้างความสุขความเจริญให้เกิดขึ้นในชุมชนจะอาศัยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมไม่สามารถที่จะทำได้ จำเป็นต้องอาศัยทุกฝ่าย เมื่อข้อพิพาทไม่เกิดขึ้นหรือข้อพิพาทได้รับการแก้ไข ความสุขย่อมเกิดขึ้นในสังคมชุมชนท้องถิ่นเสมอ (อำนาจ สัตยวงศ์, 2558)

5. สรุปการอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง ในการ ประนีประนอมข้อพิพาทศึกษากรณีของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง โดยการนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของกฤษณะ พิณิจ เรื่อง ศึกษาชนชั้นนำท้องถิ่นกับการประนีประนอมข้อพิพาทใน หมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าใช้วิธีการดำเนินบทบาทที่ เหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องพื้นที่ การศึกษากลุ่มประชากรศึกษา วิธีวิจัยและ ระยะเวลาในการวิจัย แต่ผลการศึกษาออกมาบางส่วนก็มีความคล้ายคลึงกัน แม้ผลการวิจัยจะ ออกมาเช่นนี้แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้น มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ในบางประการ ดังนี้

5.1 ความเหมือน

5.1.1 ความเหมือนในเรื่องของจุดมุ่งหมายของการทำงาน ในการประนีประนอม ข้อพิพาทศึกษากรณีของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง โดยการนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัย ดังกล่าว พบว่าการประนีประนอมข้อพิพาทส่วนใหญ่ไม่เป็นพิธีการ เป็นเรื่องที่มุ่งแสวงหาความ พึงพอใจของคู่กรณีมากกว่าที่จะต้องการค้นหาคำความจริงที่เป็นปัญหาของความขัดแย้ง มุ่งความมุ่ง หมายที่จะให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายที่ได้รับชัยชนะ ขณะที่อีกฝ่ายต้องแพ้ ในกรณีที่เกิดปัญหาความ ขัดแย้งนั้นๆ การประนีประนอมข้อพิพาทมีความมุ่งหมายเพียงให้คู่ขัดแย้งได้มีโอกาสที่จะเกิดการ เสรจจากพูดคุยเพื่อหาทางออกที่พอใจของทั้งสองฝ่าย และสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมด้วยความรัก ความเอื้ออาทรกัน แม้ว่า มีงานวิจัยที่สำรวจไว้ก่อนหน้านี้ บางงานยังคงอิงอาศัยทฤษฎีของการเจรจา เป็นหลัก แต่มักจะมีความแข็งกร้าวเพราะมุ่งที่จะทำให้ฝ่ายของตนเองได้รับชัยชนะที่เกิดจากการ เสรจ โดยมีความเชื่อว่าผู้เข้มแข็งกว่าย่อมสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างแท้จริงและอีกอย่างผู้ที่มี ความเชื่อตามทฤษฎีการแข่งขันมักจะมีมุมมองที่ว่าทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดซึ่งจำเป็นที่จะต้อง แบ่งปันโดยการแข่งขัน จึงทำให้มนุษย์ต้องกลายเป็นศัตรูกันมากกว่าที่จะเป็นมิตรและเกิดอคติต่อกันเมื่อเกิดการเผชิญหน้า จึงต้องหาเทคนิคในการเจรจา มีการเสนอข้อเรียกร้องที่สูงสุด มุ่ง ผลประโยชน์ฝ่ายตนเอง แม้ต้องใช้วิธีการข่มขู่ หรือการโต้เถียง สิ่งติดตามมาคือความตึงเครียด ,ความกลัว,ความไม่เชื่อถือนอไม้วางใจกัน,ความโกรธ,ความอึดอัด, การสื่อสารระหว่างกันที่เกิดการ บิดเบือนข้อมูลจากความเป็นจริง เพราะแต่ละฝ่ายต่างยึดมั่นในจุดยืนของตนเองมากเกินไป แต่ ทั้งหมดก็เป็นเพียงทฤษฎีที่ใช้อ้างอิงเท่านั้น ไม่ใช่เป็นเป้าหมายของการทำงานประนีประนอมเพื่อ หวังผลคือชัยชนะจากการเจรจาประนีประนอมข้อพิพาท

5.1.2 ความเหมือนในเรื่องของวิธีการในการทำงาน การประนีประนอมข้อพิพาท ศักยภาพของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง โดยการนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยดังกล่าว ว่ามีความเหมือนในส่วนของการพยายามที่จะมุ่งแก้ไขปัญหา ว่าทั้งสองฝ่ายควรนั่งเคียงข้างกันทำงาน โดยการร่วมกันทำ,ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาคือ ต้องแยกความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากปัญหาข้อขัดแย้ง มุ่งเน้นถึงประโยชน์ทั้งสองฝ่าย มีการคิดหาทางออกในหลากหลายวิธีแล้ว ประเมินหนทางเลือกที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย โดยคำนึงถึงความชอบธรรม อีกทั้งจุดมุ่งหมายที่สุดของการแก้ไขปัญหาก็เป็นทางเลือกที่เราเรียกว่า “กระบวนการยุติธรรมชุมชน” ที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของภาคประชาสังคมให้มากกว่าที่เป็นอยู่จึงจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนและตรงความต้องการ เพราะเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชุมชนไม่ว่าชุมชนเล็กหรือใหญ่สิ่งที่คุณในชุมชนจะต้องได้รับคือผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของคนในชุมชนเอง การจะแก้ไขปัญหาจึงต้องอาศัยความร่วมมือในการแก้ไขปัญหของทั้งชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยวิธีการทำงานในลักษณะหุ้นส่วนหรือร่วมมือกับชุมชน โดยการกำหนดแนวทางปฏิบัติ มีผู้รับผิดชอบ โดยมุ่งส่งเสริมและสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชน

5.1.3 ความเหมือนในเรื่องอำนาจของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทศึกษา ศักยภาพของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งช้าง โดยการนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยดังกล่าว ว่าผู้ประนีประนอมข้อพิพาทไม่มีอำนาจที่จะกำหนดข้อตกลงใด ๆ ให้แก่คู่กรณีที่เกิดกรณีข้อพิพาท เพราะวิธีการประนีประนอมข้อพิพาทดังกล่าว ไม่ใช่การเจรจาต่อรองที่หวังผลให้เกิดประโยชน์กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่มุ่งให้เกิดประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับทั้งสองฝ่าย ที่ต่างก็ได้รับความพึงพอใจจากการประนีประนอมข้อพิพาท และที่สำคัญการประนีประนอมข้อพิพาทมีความปรารถนาที่จะให้เกิดความเป็นปกติสุขขึ้นในสังคมชุมชนเป็นหลักทางรัฐศาสตร์มากกว่าการให้ความสำคัญทางกฎหมาย ผู้ที่ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทจึงไม่มีอำนาจที่จะควบคุมหรือบังคับให้เป็นไปในทิศทางที่ผู้ประนีประนอมอยากให้เป็น

5.2 ความแตกต่าง

5.2.1 ความแตกต่างกันในเรื่องพื้นที่การศึกษาและกลุ่มประชากรศึกษาและความเชื่อพื้นฐาน งานวิจัยที่ศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าหากพื้นที่ ที่กลุ่มประชากรที่ต่างกันทางด้าน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่, ความเชื่อ, ภาษา,ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมหรือมีความแตกต่างทางสังคมหรือทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน ย่อมจะมีผลต่อความเชื่อในบทบาทการทำงานด้านการประนีประนอมข้อพิพาทที่ต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะในสังคมที่ประชาชนมีความแตกต่างกันทางสังคมและเศรษฐกิจไม่มาก ประชาชนในชุมชนในสังคมนั้นๆจะมีความคุ้นเคยกันรู้จักกันหรือพึ่งพาอาศัยกันในทางสังคมและในทางเศรษฐกิจสูง เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นก็จะหาทางอะลุ่มอล่วย หาทางปรองดอง

กัน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำอะไรให้รุนแรงก็จะอยู่ร่วมในชุมชนในสังคมนั้นยาก ตรงข้าม หากสังคมที่เศรษฐกิจมีความแตกต่างกันสูง เช่นสังคมที่มีความเจริญมากกว่าหรือมีความใหญ่โต สลับซับซ้อน สังคมนั้นจะมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมกันมากขึ้น โดยเฉพาะสังคมเมือง เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น ผู้ที่มีสถานะภาพที่ได้เปรียบทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่า เมื่อใดเห็นว่าตนเองจะได้รับประโยชน์จากบทบัญญัติของกฎหมายมากกว่าอีกฝ่าย ก็จะสนใจที่จะใช้กระบวนการทางกฎหมายเพื่อรักษาหรือคุ้มครองสิทธิของตน เมื่อแพ้หรือชนะก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ให้เห็นหน้าหรือพึ่งพาอาศัยกันอย่างคนในชนบท ดังนั้นสังคมในเมืองใหญ่หรือสังคมที่เจริญมากกว่าจะนิยมใช้การบังคับทางกฎหมายมากกว่าการประนีประนอมข้อพิพาท อาจเป็นเพราะการประนีประนอมที่มีการศึกษาส่วนใหญ่แล้ว ให้ความสำคัญทางกฎหมายในขณะที่เราให้ความสำคัญทางรัฐศาสตร์มากกว่า ความสำคัญทางกฎหมาย

5.2.2 ความแตกต่างกันในการดำรงตำแหน่งที่เป็นทางการในชุมชนหรือในสังคมของผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท มีผลต่อการเกิดการยอมรับให้เป็นผู้ประนีประนอมข้อพิพาท หากผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมมีตำแหน่งหน้าที่ ที่เป็นทางการสูงจะเกิดการยอมรับในตัวสูงขึ้นมา แต่หากมีตำแหน่งหน้าที่ ที่เป็นทางการในระดับต่ำลงมา การยอมรับให้เป็นผู้ประนีประนอมข้อพิพาทก็จะลดต่ำลงมาเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระดับความสามารถในการตัดสินใจในการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทบางประการของผู้ที่ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทนั่นเอง

5.2.3 ความแตกต่างกันทางด้านเทคนิควิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพความเป็นจริงในการประนีประนอมข้อพิพาทของพื้นที่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคเฉพาะ เช่น เทคนิคในการใช้ภาษาในการเจรจา เทคนิคในการลำดับขั้นตอนในการเจรจา เทคนิคในการเลือกห้วงเวลาและสถานที่ ที่เหมาะสมในการเจรจา เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเทศบาลตำบล

เทศบาลตำบลควรให้ความสำคัญให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแก่สมาชิกสภาเทศบาลอย่างสม่ำเสมอ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม โดยเฉพาะ

ปัจจัยด้านเงินทุนหรืองบประมาณ จัดสรรเป็นการเฉพาะประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญด้านการประนีประนอมข้อพิพาทว่าสามารถแก้ปัญหาให้กับชุมชนในสังคมยุคปัจจุบันได้จริงโดยตรง

6.1.2 ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกสภาเทศบาลผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท

เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกสภาเทศบาลในการดำเนินกิจกรรมประนีประนอมข้อพิพาทให้เป็นอย่างถูกต้องเป็นธรรม สมาชิกสภาเทศบาลต้องดำเนินบทบาทการประนีประนอมข้อพิพาทอย่างต่อเนื่อง การมอบหน้าที่คัดสรรผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทต้องมีคุณภาพและเพิ่มความระมัดระวังหมั่นตรวจสอบ โดยเฉพาะการตรวจสอบของภาคประชาสังคมต้องมีการทำหน้าที่ตรวจสอบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อการทำงาน

6.1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ

รัฐบาล ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณพิเศษแต่ละพื้นที่ ให้กับสมาชิกสภาเทศบาลเพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างขวัญกำลังใจในการมีบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาท เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะค่าครองชีพในปัจจุบัน และทบทวนหลักเกณฑ์สัดส่วนการจัดสรรเงินสนับสนุนแก่เทศบาลที่มีสมาชิกสภาเทศบาลมีบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาทให้ถูกต้องเป็นธรรมตามความเป็นจริง

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ขอเสนอให้ผู้ที่จะทำวิจัยครั้งต่อไปได้ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมให้มากที่สุด โดยใช้การทำงานภาคประชาสังคมแบบเข้มข้น

6.2.2 ควรศึกษาบทบาทสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทอย่างต่อเนื่อง ว่ามีจุดเด่นจุดด้อยต่อบทบาทการประนีประนอมข้อพิพาทในด้านใดบ้างสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร มีความสอดคล้องกับบริบทของความเป็นจริงหรือไม่อย่างไร

6.2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลอื่นๆ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่มีบทบาทการประนีประนอมข้อพิพาทในลักษณะเดียวกัน เพื่อการพัฒนารูปแบบการทำงานที่เหมาะสมตามสภาพความเป็นจริงในแต่ละท้องถิ่น

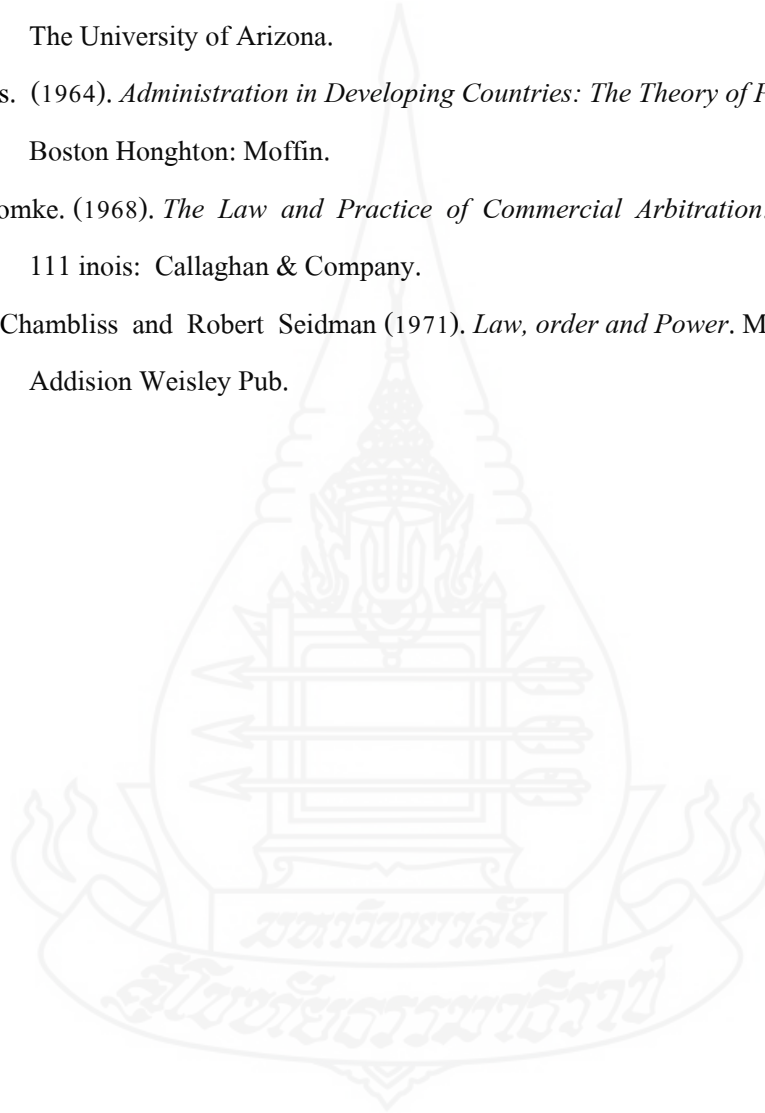
บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษณะ พิณิจ. (2538). *ชนชั้นนำท้องถิ่นกับการประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน : กรณีศึกษากิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- กัญญา ไจกลางคอก. (2547). *ศักยภาพของชุมชนในการจัดการความขัดแย้งที่ได้รับอิทธิพลจากองค์กรภายนอกชุมชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). *ชุมชนนิยม: ฝ่าวิกฤติล้มสลาย กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.*
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร. (2540). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ/ทฤษฎีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริก.
- ไชยวัฒน์ บุณนาค. (2534). *ศาลควรมีอำนาจตรวจคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในข้อกฎหมายแค่ไหน*. *บทบัญญัติ* 46, 47(3), 35-51.
- ตระกูล มีชัย. (2549). *ศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตยา สุวรรณชะฎ. (2527). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ทองคุณ หงส์พันธ์. (2523). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ธานินทร์ สุภาแสน. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน : ศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขข้อขัดแย้งของชุมชนในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- บันลือ คงจันทร์. (2528). *ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำผิดและวิธีระงับข้อพิพาทของประชาชนในหมู่บ้านโลกสิงห์*. *วารสารนิติศาสตร์*. 15(2), 119-156.
- บรรจบ เนียมมณี. (2518). *หน้าที่นักบริหาร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์.
- พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ และชลิตา สรมณี. (2526). *หลักการองค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: รามินทร์.
- พัชนี วรกวิน (2522). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- พิภพ ธงไชย. (2546). *ศตวรรษแห่งความหวัง*. กรุงเทพมหานคร: สวนเงินมีนา.
- วิชา มหาคุณ. (2529). *ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ*. *บทบัญญัติ* 40, มกราคม 2529, น.29.

- วีรนาถ มานะกิจ. (2523). *การจัดองค์การและการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ. (2534). *มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา. ข่าวเนติบัณฑิตยสภา 20: 13 .*
- สงวน สักขีอรุณ และจิตติพงษ์ ธรรมานุสรณ์. (2522). *จิตวิทยาสังคม*. นนทบุรี: ชัยศิริการพิมพ์.
- สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และสุรพล มุละดา. (2544). *จากรากหญ้าถึงขอบฟ้า: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ขององค์กรพัฒนาเอกชนไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2519). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- สุพิน เดชาคุปต์. (2533). *การออกแบบและวิเคราะห์โครงสร้างองค์การ*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนีย์ มัลลิกมาลัย และคณะ. (2528). *คู่มือการหมู่บ้าน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยวิทยุ รัชดาภิเษกสมโภช.
- สุนีย์ มัลลิกมาลัย และคณะ. (2528). *คู่มือการหมู่บ้าน*. กรุงเทพฯ: รายงานผลงานการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภัทรา สุภาพ. (2516). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2548). *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- เสาวณีย์ อัสวโรจน์. (2528). *การระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศ. วารสารนิติศาสตร์, 15(2), 36-78.*
- อัจฉราพร พิบูลย์สมบัติ. (2548). *ศึกษาเทคนิคการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยใช้หลักสันติวิธี : ศึกษาเฉพาะผู้ตรวจการราชการแผ่นดินของรัฐสภาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2521). *สังคมและวัฒนธรรม*. ใน สุจิต บุญบงการ และคณะ (บรรณาธิการ) *มนุษยกับสังคม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร วังขจรวุฒิศักดิ์. (2530). *ทฤษฎีองค์การ*. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาทฤษฎีองค์การ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เอนก นาคะบุตร. (2545). *ทุนทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม.

- Cecilio L, Pe. (1988). *Transcultural Mediation in The Asia-Pacific*. Manila: Metro Manila Philippines.
- Chester I. Barnard . (1976). *The Functions of Executive the Edition*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University.
- David M. Engel. (1978). *Code and Custom in a Thai Province Court*. Tucson, Arizona: The University of Arizona.
- Fred Riggs. (1964). *Administration in Developing Countries: The Theory of Prismatic Society*. Boston Houghton: Mifflin.
- Martin Domke. (1968). *The Law and Practice of Commercial Arbitration*. Mundelein, Illinois: Callaghan & Company.
- William Chambliss and Robert Seidman (1971). *Law, order and Power*. Mass: Addison Wesley Pub.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-นามสกุล	นายอนันต์ อินทร์พิจิตร
วัน เดือน ปีเกิด	18 พฤษภาคม 2505
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ประวัติการศึกษา	รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2554
สถานที่ทำงาน	ที่ว่าการอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โทรศัพท์ 084-481-2754
ตำแหน่ง	พนักงานราชการ (เจ้าหน้าที่ปกครอง)

